

การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

นายพลาด ฐานะ

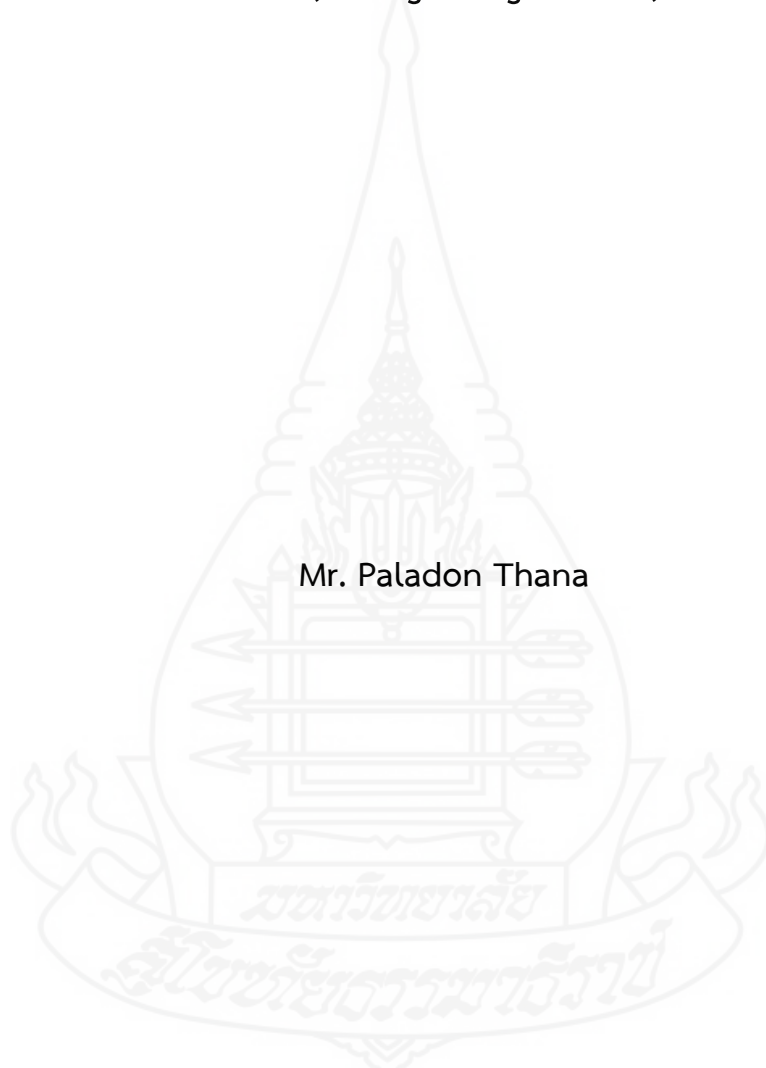

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากาษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2562

Extension of Paddy Collaborative Farming Operations in
Nong Chai Si Sub-district, Nong Hong District, Buri Ram Province

Mr. Paladon Thana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirath Open University

2019

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ชื่อและนามสกุล นายพลาดร ฐานะ

วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ฉัฐสิณี หาญกิตติชัย)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพร พุทธาพิทักษ์ผล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง
จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย นายพลาดร ฐานะ รหัสนักศึกษา 2619001064

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ ตุ่มทิพย์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

ปีการศึกษา 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี 2) การดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 4) การได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 5) วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2559 จำนวน 160 คน ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกร้อยละ 53.80 เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 51 - 60 ปี มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 22.10 ไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 3,271.15 บาท 2) การดำเนินงานของกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับมาก การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง และการเชื่อมโยงการตลาดอยู่ในระดับน้อย 3) มีปัญหาในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว ด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวและด้านการเชื่อมโยงการตลาดทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีข้อเสนอแนะเรื่องการสูบน้ำได้ดินด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ในการทำนาและการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำนาเพื่อใช้มูลสัตว์ทำปุ๋ยช่วยลดต้นทุนและสร้างรายได้เพิ่ม 4) ได้รับความรู้มากที่สุดในเรื่องการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐานและมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น โดยต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านช่องทางสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและประชุม 5) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ สร้างการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและการประชุม ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ได้แก่ (1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มมีการจดบันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์มเพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางในการลดต้นทุน (2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มในด้านกรวิเคราะห์ต้นทุนและการวางแผนการผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน (3) สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศการผลิตข้าวที่สามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพและวางแผนการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้

สำคัญ ส่งเสริมการเกษตร นาแปลงใหญ่

Thesis title: Extension of Paddy Collaborative Farming Operations in Nong Chai Si Sub-district, Nong Hong District, Buri Ram Province.

Researcher: Mr. Paladon Thana; **ID:** 2619001064;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Chalerm Sak Toomhirun, Associate Professor;

(2) Dr. Jinda Khlibtong, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to study 1) general conditions of paddy collaborative farming group members in Nong Chai Si sub-district 2) the operations of paddy collaborative farming group 3) problems and suggestions in paddy collaborative farming operations 4) the receiving and needs in the form and extension methods in the operation of paddy collaborative farming group 5) the analysis of extension guideline of the operation of paddy collaborative farming group.

The population in this study was 160 members of paddy collaborative farming group in Nong Chai Si sub-district who had registered with agricultural extension department in the year 2016. The sample size of 104 people was calculated by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Tool used in this study was interview form. Data was analyzed by using frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, and standard deviation.

The results of the study showed that 1) 53.80% of members were female with the age between 51-60 years. The average area that participated with the project was 22.10 Rai with the cost of rice production per Rai was 3,271.15 Baht. 2) The operation of the group had the group administration at the high level. The management in rice production cost reduction was at the moderate level. The management in rice product increase was at the moderate level and the market connection was at the low level. 3) The problems in regarding operations were such as group management, rice production cost reduction, quality increase and rice products, and market connection, were all at the moderate level. Suggestion included pumping from underground water using solar energy to use in rice production along with animal raising to get the animal dung and turned them into fertilizer which would help with the reduction of the production costs and the increase of the income. 4) They received knowledge the most about production and planning for standard rice production. They also had additional need in the knowledge about group extension method through activity media channel in the form of trainings and meetings. 5) Extension guideline in the group operations were such as the learning creation through activity media in the form of trainings and meetings by using group extension method. Suggestions in the operation extension of paddy cooperative farming included (1) encouraging and supporting members to record farm account information in order to analyze guidelines in cost reduction. (2) Related agencies should accelerate the knowledge perception for the group in the area of cost analysis and quality and standardized production. (3) Supporting rice production data and information technology management that were able to analyze the potential and appropriate production plan for specific area.

Keywords: Agricultural extension, Paddy collaborative farming,

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง และเอาใจใส่ดูแลในการทำวิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ฉัฐสิณี หาญกิตติชัย ประธานการสอบที่กรุณาสละเวลามาร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอบปกป้องวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ทำให้การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ และขอขอบคุณบุคลากรและเจ้าหน้าที่สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกตลอดระยะเวลาในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเพื่อนนักศึกษาปริญญาโททุกท่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา รวมถึงญาติทุกท่านของผู้วิจัยที่คอยให้คำปรึกษาที่ดี ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นและมีกำลังใจในการทำกรวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จด้วยดี

พลาตร ฐานะ

สิงหาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	10
สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์	11
ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	12
การบริหารจัดการกลุ่ม	19
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร	24
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	45
การวิเคราะห์ข้อมูล	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม.....	49
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม.....	55
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม.....	62
ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงาน ของกลุ่ม.....	65
ตอนที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่.....	72
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปการวิจัย	75
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	92
ก ตารางแสดงผลการศึกษา.....	93
ข ภาพกิจกรรมกลุ่ม.....	113
ค แบบสัมภาษณ์.....	118
ประวัติผู้วิจัย	126

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่ม.....	50
ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม.....	51
ตารางที่ 4.3 แสดงการดำรงตำแหน่งในกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม.....	54
ตารางที่ 4.4 สรุปความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่อระดับการปฏิบัติในการบริหารจัดการกลุ่ม.....	57
ตารางที่ 4.5 ระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่ม.....	57
ตารางที่ 4.6 ระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว ของสมาชิกกลุ่ม.....	59
ตารางที่ 4.7 ระดับการปฏิบัติในการเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิกกลุ่ม.....	61
ตารางที่ 4.8 สรุปผลของระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่ม.....	62
ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม.....	64
ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม.....	64
ตารางที่ 4.11 ระดับการได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกกลุ่ม.....	66
ตารางที่ 4.12 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม.....	67
ตารางที่ 4.13 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้.....	69
ตารางที่ 4.14 สรุปความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม.....	71

สารบัญญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิด เรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์.....	4
ภาพที่ 2.1 แบบจำลองการสื่อสาร ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo).....	34
ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์.....	74

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลก จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาการเกษตรและพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติเพราะปัจจุบันทุกประเทศไม่สามารถยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพัง และสินค้าเกษตรได้พัฒนาเป็นสินค้าของโลก อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาการเกษตรและการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับเศรษฐกิจโลก เกษตรกรซึ่งเป็นรากหญ้าและรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเกษตรกรรม เกษตรกรจึงเป็นหัวใจสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและทิศทางการพัฒนาการเกษตร เกษตรกรต้องมีการพัฒนาเพื่อต่อสู้กับสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อการอยู่รอดในยุคที่ระบบเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โครงสร้างภาคการเกษตรของไทยโดยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มี พื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นการผลิตที่มีลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าว ทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวเกษตรกรได้เท่าที่ควร เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าวจะต้องส่งเสริมให้เกษตรกร มีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตรที่มีการเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทาน จากต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ มีการเชื่อมโยงทางการตลาด มีการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็ง ให้เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดจากฐานรากของชุมชน เป็นแนวทางทำให้เกิดความยั่งยืนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการนำเอาความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาขับเคลื่อนเป็นการรวมกลุ่มทำให้เกิดพลังต่อการพึ่งพาตนเอง

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563,น.11) กล่าวว่า การส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย สินค้าส่งออกสำคัญที่มีมูลค่าลดลง ได้แก่ ยางธรรมชาติ เนื่องจากสงครามการค้าระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหรัฐอเมริกาที่ยืดเยื้อ ส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของสาธารณรัฐประชาชนจีนชะลอตัว ข้าวและผลิตภัณฑ์ มูลค่าลดลงเนื่องจากต่างประเทศชะลอ

การสั่งซื้อ ประกอบกับการที่ค่าเงินบาทแข็งค่าขึ้น ส่งผลให้ข้าวไทยมีราคาสูงกว่าประเทศคู่แข่ง มีแนวโน้มนำเข้าข้าวลดลงเนื่องจากอุปทานข้าวในประเทศยังคงมีปริมาณมาก จากข้อมูล ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 5 (2560 น.13 - น.27) ปีเพาะปลูก 2559/60 จังหวัดบุรีรัมย์ มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี 2,751,066 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี เพาะปลูก 2555/56 ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 2,735,624 ไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.56 ผลผลิตรวม 1,037,911 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีเพาะปลูก 2555/56 ที่มีผลผลิตรวม 925,379 ตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.16 และผลผลิตเฉลี่ย 385 กิโลกรัม ต่อไร่ เพิ่มขึ้นจากปีเพาะปลูก 2555/56 ที่มี ผลผลิตเฉลี่ย 368 กิโลกรัมต่อไร่ หรือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.62 เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิรวม 3,516.83 บาทต่อไร่ และหากพิจารณา ต้นทุนต่อหน่วยการผลิตเท่ากับ 9.01 บาทต่อกิโลกรัม จำแนกเป็นต้นทุนผันแปร 2,740.45 บาทต่อไร่ ต้นทุนคงที่ 776.38 บาทต่อไร่ โดยมีค่าแรงงานเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุด คือ 1,635.50 - ธันวาคม 2559 โดยจากการสำรวจพบว่า ผลผลิตข้าวประมาณร้อยละ 59 ของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวทั้งหมดเกษตรกร จะเก็บไว้ในยุ้งฉางยังไม่ขาย เนื่องจากจะรอราคาหรือรอเข้าร่วมโครงการชะลอการขายข้าวเปลือกของ ธ.ก.ส. สำหรับผลผลิตส่วนที่เหลือ เกษตรกรจะแบ่งขายร้อยละ 21 เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ร้อยละ 1 และเก็บไว้ทำพันธุ์ร้อยละ 9 ของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวทั้งหมด สถานการณ์การผลิตข้าว ในปัจจุบันของจังหวัดบุรีรัมย์ มีปัญหาและอุปสรรคในการผลิตข้าวอยู่ด้วยกันสองประเด็น ประเด็นแรกด้านการผลิตผลผลิตข้าวของเกษตรกรไม่มีคุณภาพ (ข้าวปน ข้าวลีบ ข้าวหัก ข้าวความชื้นสูง) เนื่องจากกระบวนการผลิตที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ และยังขาดเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม ส่งผลให้ขายไม่ได้ราคา เกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตพร้อมๆ กัน ทำให้เกิดปัญหาการเกี่ยวไม่เพียงพอ เมล็ดพันธุ์ดีหายากและเกษตรกรไม่ค่อยเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ ประเด็นที่สองด้านการตลาด ราคาผลผลิตตกต่ำมากในช่วงต้นฤดูเก็บเกี่ยว (ตุลาคม - พฤศจิกายน) ส่งผลให้เกษตรกรได้รับ ความเดือนร้อน จากผลผลิตข้าวที่ไม่ค่อยมีคุณภาพ

ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area - based) ในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply - chain) เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพัฒนาให้เกษตรกรมีระบบการผลิตที่ได้คุณภาพ ช่วยลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต และมีการเชื่อมโยงการตลาด โดยดำเนินการผ่านกระบวนการกลุ่ม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกร ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร มีการบริหาร

จัดการร่วมกันให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิต เพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ราคาเป็นธรรม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ในปัจจุบัน โดยส่วนมากยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานได้ หากกลุ่มแปลงใหญ่มีกระบวนการดำเนินงานได้ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และมีการดำเนินการด้านการตลาด ซึ่งกิจกรรมด้านการตลาดมีการเชื่อมโยงและดำเนินการในเชิงธุรกิจได้ จะทำให้เกษตรกรสามารถที่จะตัดส่วนแบ่งการตลาดจากพ่อค้าคนกลางได้ รายได้ต่อหน่วยการผลิตก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มชีวิตความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้น เป็นการสร้างความยั่งยืนด้านอาชีพ เป็นการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่มีรากฐานที่แข็งแรง จากที่กล่าวไว้ในข้างต้น หากกลุ่มแปลงใหญ่มีแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มและทรัพยากรในพื้นที่ ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ มีกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มที่สามารถดึงศักยภาพของสมาชิกมาเพื่อใช้ในการพัฒนาพื้นที่ได้ การวิจัยในครั้งนี้จึงสำคัญอย่างยิ่ง ในการหาแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมบูรณาการ การบริหารจัดการแปลงใหญ่ได้รับรู้ความต้องการอย่างแท้จริงของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเครื่องมือในการพัฒนากลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรม ที่สร้างรายได้ ลดรายจ่ายให้กับสมาชิก และสามารถสร้างรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยมีส่วนร่วม อันเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สร้างความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่
- 2.2 เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่
- 2.3 เพื่อศึกษาระดับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่
- 2.4 เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่
- 2.5 เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมา กำหนดประเด็นในการศึกษาได้ จำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม 2) การดำเนินงานของกลุ่ม 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ และ 4) การได้รับและความต้องการในรูปแบบ และวิธีการส่งเสริม โดยแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

จากภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยประกอบด้วยรายละเอียด

กลุ่มที่ 1 สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย เพศ อายุเฉลี่ย ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งน้ำในการทำนา อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ลักษณะการถือครองที่ดิน ผลผลิตเฉลี่ย รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าวในปี ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย (2) สภาพทั่วไปของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย ข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้งกลุ่ม สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิอากาศ สภาพดิน การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ เส้นทางคมนาคม ข้อมูลทางชีวภาพ ได้แก่ พันธุ์พืชที่ปลูก เทคโนโลยีการผลิต ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ประวัติชุมชน การปกครอง จำนวนประชากรและครัวเรือน การศึกษา ข้อมูลทางเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ จำนวนแรงงาน แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร ภาวะหนี้สิน ข้อมูลด้านการตลาด

กลุ่มที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่

1. การบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย (1) การวางแผน ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การวางแผนในการพัฒนาการผลิต การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนด้านการตลาดการวางแผนด้านการเงิน การวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร (2) การจัดองค์กร ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม และแบ่งงาน ภาวะเทียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก (3) ด้านการบังคับบัญชา ได้แก่ การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน ความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ (4) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆให้กับสมาชิก การประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย (5) ด้านการควบคุม ได้แก่ การจดบันทึกข้อมูลกลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และมีการรายงานผลให้กับสมาชิกทราบ การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2. การลดต้นทุนการผลิตข้าวได้แก่ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช การลดการจ้างแรงงาน การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์

3. การเพิ่มผลผลิตข้าว ได้แก่ การวางแผนการเพาะปลูก การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปน การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บ ที่เหมาะสม

4. การเชื่อมโยงการตลาด ได้แก่ ขายข้าวให้กับกลุ่ม ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

กลุ่มที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการด้าน
ต้นทุนการผลิตข้าว การจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว การเชื่อมโยงการตลาด

กลุ่มที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริม ประกอบด้วยประเด็น
การส่งเสริม ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนา
บุคลากรของกลุ่ม การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ
ข้อบังคับของกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิต
และการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า รูปแบบการส่งเสริม
ได้แก่ การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม
วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม
การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน ช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์
กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์
วีดิทัศน์ วารสาร แผ่นพับ การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม เครือข่ายสังคมออนไลน์

4. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงาน
ของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพทั่วไป
ของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม 2) ศึกษาดำเนินงานกลุ่ม 3) การได้รับและความต้องการในรูปแบบและ
วิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม 4) หาแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

4.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน
2562 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2563

4.4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่
สมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวนสมาชิก
รวมทั้งสิ้น 160 ราย

5. นวัตกรรมเฉพาะ

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

5.1 ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ หมายถึง การเกษตรที่ให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based) ในการดำเนินงาน ในลักษณะบูรณาการระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply -chain)

5.2 การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง กระบวนการในการให้การศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดี ของคนในชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

5.3 การจัดการด้านต้นทุนการผลิตข้าว หมายถึง การเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผน และควบคุมค่าใช้จ่ายเพื่อการตัดสินใจ ให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตข้าวอย่างมีแบบแผน ประสิทธิภาพสำเร็จและได้กำไรสูงสุด

5.4 การจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว หมายถึง การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยยกระดับผลผลิตข้าวลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่การใช้พันธุ์ข้าว วิธีการปลูก การควบคุมดูแลวัชพืช การใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำ และตามค่าวิเคราะห์ดิน

5.5 การเชื่อมโยงการตลาด หมายถึง การเชื่อมโยงเครือข่าย ลำดับความต้องการของผู้บริโภค การผลิต การสร้างตลาด การบริหารและการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ทางการตลาด การวางแผนการตลาด

5.6 กลุ่ม หมายถึง กลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2559

5.7 บริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง รูปแบบ วิธีการ หรือแนวทางในการดำเนินการของกลุ่มแปลงใหญ่ รวมทั้งการจัดระบบระบบภายในกลุ่ม และการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

5.8 กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อการพัฒนาองค์กร และการดำเนินการเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่ในด้านต้นทุนการผลิตข้าว การจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว และการเชื่อมโยงการตลาด

5.9 เป้าหมายของกลุ่ม หมายถึง ทิศทางการดำเนินการบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา หรือสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม หรือเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน

5.10 ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกที่อาจมาจากการเสนอ ตัวเองหรือการเลือกของสมาชิกให้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มหรือทำหน้าที่บางอย่างแทนสมาชิกเช่น และเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่ม

5.11 การบริหารด้านการเงิน หมายถึง การจัดการงบประมาณโดยการระดม ทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อทำกิจกรรมโดยมีการระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน เช่น การระดมหุ้นจากสมาชิก เมื่อขาดเหลือจึงค่อยแสวงหาจากภายนอก และต้องมีการทำบัญชี การควบคุมการตรวจสอบการรายงานทางการเงินการจัดสรรผลกำไรและการบริหารการเงินเพื่อเป็นหลักฐานให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ และไว้วางใจในการบริหารกลุ่ม

5.12 การขยายเครือข่าย หมายถึง การบริหารกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม โดยการเรียนรู้ของกลุ่มไปสู่กลุ่มอื่นและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนและนอกชุมชน เพื่อจะพัฒนาต่อไปเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน และการเชื่อมโยงกิจกรรมซึ่งกันและกัน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ จะทำให้ทราบถึง สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มในการดำเนินงานของกลุ่ม การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมเพื่อให้กลุ่มดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

6.1 ด้านผู้วิจัย

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเกษตรเกษตรในพื้นที่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

6.2 ด้านประชากรเป้าหมาย

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ไปใช้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี ที่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มได้

6.3 ด้านหน่วยงาน

เพื่อประโยชน์ต่อหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการในการส่งเสริมแปลงใหญ่ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่กลุ่มเกษตรกร เกิดการบริหารจัดการการผลิตข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน และสามารถจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการหมุนเวียนเงินในชุมชนเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ

6.4 ด้านวิชาการ

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาในครั้งต่อไปในการใช้เป็นฐานข้อมูลและนำข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด หลักการ ทฤษฎี รวมทั้งการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

1.2 สภาพทั่วไปของกลุ่ม

2. ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

2.1 หลักเกณฑ์ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

2.2 การจัดการด้านต้นทุนการผลิตข้าว

2.3 การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว

2.4 การเชื่อมโยงการตลาด

3. กระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม

3.1 องค์ประกอบสำคัญของกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร

3.2 การบริหารกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร

4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

4.1 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร

4.3 การสื่อสาร

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

5.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม

5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

5.4 งานวิจัยเกี่ยวกับการได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการ

ดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

1. สภาพทั่วไปของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ มีความเป็นมา ดังนี้

ปี 2543 รวมกลุ่มจัดตั้งเป็นศูนย์ข้าวชุมชนตำบลหนองชัยศรี และได้รับเลือกให้เป็น ประธานกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนากาการผลิตข้าวและ ชาวนา สมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้เองอย่างเพียงพอในชุมชน เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี มุ่งในการพัฒนาและเพิ่มเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพที่จะ สามารถช่วยให้การเพาะปลูกได้ผลผลิตดียิ่งขึ้น

ปี 2548 ศูนย์ข้าวชุมชนตำบลหนองชัยศรี ได้รับการคัดเลือกเป็นสถาบันเกษตรกร ดีเด่นแห่งชาติสาขาศูนย์ข้าวชุมชนดีเด่น เป็นองค์กรชาวนาที่มีความคิดริเริ่ม มีความรู้ ความสามารถ ในการผลิตและการบริหารงาน รวมทั้งมีความเสียสละและช่วยเหลือส่วนรวม ได้รับการยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ และเผยแพร่ผลงานดีเด่นให้สาธารณชนทั่วไปได้รู้จักและยึดถือเป็นแบบอย่าง

ปี 2559 กลุ่มได้มีมติในที่ประชุมให้ก่อตั้งเป็นกลุ่มนาแปลงใหญ่ นับว่าเป็นการ ร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้สมาชิกสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วย เพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และขอจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลหนองชัยศรีนาแปลงใหญ่ ได้รับการอนุมัติการจดทะเบียน เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2560 รหัสทะเบียน 7-31-14-04/1-0013 จนถึงปัจจุบัน

1.2 สภาพทั่วไปของกลุ่ม กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศตะวันตก ห่างจากที่ว่าการอำเภอนองหงส์ ประมาณ 9 กิโลเมตร ระยะทางระหว่างหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลหนองชัยศรีกับอำเภอนองหงส์ เป็นภาษาไทยอีสาน (ลาว) ตำบลหนองชัยศรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกห่างจากที่ว่าการอำเภอนองหงส์ประมาณ 8 กิโลเมตร ระยะทางระหว่างหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในตำบลหนองชัยศรี กับอำเภอนองหงส์ ระยะทาง 20 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 72 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21,875 ไร่ เกษตรกรส่วนมากผลิตข้าวขาว ดอกมะลิเพื่อทำเป็นเมล็ดพันธุ์ส่งขายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา และบางส่วนขายในนาม แปลงใหญ่หนองชัยศรี เกษตรกรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านศูนย์ข้าวชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นโดย สำนักงานเกษตรอำเภอนองหงส์และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา มีการปรับเปลี่ยนจากการ ทำนาหว่านเป็นการทำนาหยอด มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบางส่วนในชุมชน มีบริษัทเข้ามาสนับสนุน ในการรับซื้อผลผลิต ทำให้เกษตรกรมีตลาดที่ค่อนข้างแน่นอน มีการพัฒนาระบบการเลี้ยงแบบ ใต้ถุนบ้านเป็นการทำโรงเรือน มีระบบป้องกันความเสียหายของผลผลิตมากขึ้น และมีการวางแผนการ

ผลิตที่แน่นอนมากขึ้น แรงงานด้านการเกษตร ค่าจ้างอัตรา 200-300 บาท/วัน/คน เป็นแรงงานภายในครัวเรือน และครัวเรือนใกล้เคียง แรงงานรับจ้างมีเป็นส่วนน้อย เมื่อหมดช่วงการทำไร่ ทำนา แรงงานส่วนหนึ่งจะมีการอพยพไปทำงานภายนอกพื้นที่ ประเภทงานที่ไปรับจ้าง เป็นงานอุตสาหกรรม งานก่อสร้างและเกษตรกรรม ส่วนมากไปรับจ้างในกรุงเทพฯ และจะกลับมาเมื่อถึงฤดูกาลทำการเกษตร แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, กองทุนหมู่บ้าน, กองทุนกลุ่มต่าง ๆ เกษตรกรในชุมชนบ้านพะไล-หนองชัยศรี ประมาณ 80 % จะมีหนี้ในระบบซึ่งเกษตรกรจะกู้เงินและปัจจัยการผลิตจากสหกรณ์การเกษตร, ธกส, กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน

2. ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.2) ระบุว่า ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการร่วมกัน ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จึงได้จัดทำโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน ให้เกษตรกรเป็น ศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก อาทิ พันธุ์ ปุ๋ย และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor Pool) เพื่อลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาดโดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกัน ผลิตและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 2) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

2.1 หลักเกณฑ์ในการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลัก ในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมๆ กับการร่วมมือ

ร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ มีหลักการที่ต้องนำมาประกอบการพิจารณา ในด้านการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุง และพัฒนาได้มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิต ร่วมกัน จากการรวมซื้อรวมขาย การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลงมีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้าน องค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต การใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถ เชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำทำให้ ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตาก โรง คัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต การกำหนดมาตรฐาน การ ผลิตและเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบรับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาดการ กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน มีผู้จัดการแปลงที่ มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

2.2 การจัดการด้านต้นทุนการผลิตข้าว สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ (2557) กล่าวว่า ต้นทุนการผลิต (Production cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิตเพื่อให้ ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ ตามความต้องการของลูกค้าดังนั้นต้นทุนการผลิตจึงถือเป็นหัวใจ สำคัญของการดำเนินงาน เพราะเมื่อต้นทุนเพิ่มขึ้นย่อมมีผลทำให้กำไรลดลง โดยผู้บริหารจะต้อง วิเคราะห์ต้นทุนให้ถูกต้องเพื่อการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อสรุปให้ทราบถึง ต้นทุนการผลิต ตลอดจนต้นทุนขาย (Cost of goods sold) ประจํางวดเพื่อวัดผลการดำเนินงานของ กิจการ การสะสมข้อมูลเพื่อใช้ในการคำนวณมูลค่า สินค้าคงเหลือ (Inventory evaluation) ได้อย่าง ถูก ต้อง หรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและควบคุม เพื่อการ ตัดสินใจ (Planning and control) ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีแบบแผน และ บรรลุเป้าหมายตามความต้องการของธุรกิจในที่สุดนอกจากนี้ข้อมูลทางบัญชีต้นทุนยังจะช่วยให้ ผู้บริหารได้ทราบถึงความผิดพลาดหรือจุดบกพร่องในการดำเนินธุรกิจและหาทางกำหนดวิธีการปฏิบัติ เพื่อแก้ไข เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างทันท่วงที เครื่องมือที่ผู้บริหารเลือกใช้ในการวิเคราะห์ ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ (Decision making) เพื่อให้การ บริหารงานประสบความสำเร็จและได้กำไร สูงสุด

จากราคาปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ที่ขยับตัวสูงขึ้นทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีทางการเกษตร และเมล็ดพันธุ์ข้าวทำให้ชาวนาต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ที่หนักไปกว่านั้น คือ การใช้ปัจจัยการผลิตไม่ถูกต้อง ไม่ถูกชนิด ใช้ผิดเวลาและใช้ในอัตราไม่เหมาะสม ยังทำให้สิ้นเปลืองและได้ผลไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน และหากใช้ปัจจัยการผลิตอย่างฟุ่มเฟือยยังมีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดได้ ปัจจัยของต้นทุนการผลิตในกระบวนการผลิตข้าว มีปัจจัยหลายๆ อย่างที่มีผลต่อต้นทุนการผลิต ส่งผลต่อรายรับของเกษตรกรโดยตรง ปัจจัยของต้นทุนการผลิตเหล่านี้มีดังนี้ (สมทรง คำชาย, 2559)

1) วัสดุุดิบ (Materials) วัสดุุดิบถือเป็นส่วนประกอบหลักในการผลิตสินค้าซึ่งต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้วัสดุุดิบในการผลิตสินค้า สามารถจำแนกเป็น วัสดุทางตรง (Direct materials) หมายถึง วัสดุุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตและสามารถระบุได้อย่างชัดเจน ว่าใช้ในการผลิตสินค้าปริมาณและต้นทุนเท่าใด รวมทั้งจัดเป็นวัสดุดิบส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดนั้น วัสดุทางอ้อม หมายถึง วัสดุดิบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อมกับการผลิตสินค้า แต่ไม่ใช่วัสดุดิบหลักหรือวัสดุดิบส่วนใหญ่ โดยปกติแล้ว วัสดุดิบทางอ้อมอาจจะถูกเรียกว่า “วัสดุโรงงาน” ซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายการผลิตชนิดหนึ่ง

2) ค่าแรงงาน (Labor) หมายถึง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานที่ทำ หน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าโดยปกติค่าแรงงานสามารถจำแนกได้เป็นค่าแรงงานทางตรง (Direct labor) หมายถึง ค่าแรงงานต่างๆ ที่จ่ายให้แก่คนงานหรือลูกจ้างที่ ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าสำเร็จรูปโดยตรงรวม ทั้งเป็นค่าแรงงานที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับค่าแรงงานทางอ้อมในการผลิตสินค้าหน่วยหนึ่งๆ และจัดเป็น ค่าแรงงานส่วนสำคัญในการแปรรูปวัสดุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป ค่าแรงงานทางอ้อม (Indirect labor) หมายถึง ค่าแรงงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตสินค้า ซึ่งค่าแรงงานทางอ้อมเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายการผลิต

3) ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing overhead) หรือค่าใช้จ่ายโรงงาน (Factory overhead) หรือโซหุ้ย การผลิต (Manufacturing burden) หรือต้นทุนผลิตทางอ้อม (Indirect cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าซึ่งนอกเหนือจากวัสดุทางตรงและค่าแรงงานทางตรง โดยปกติรายการที่รวมไว้ในค่าใช้จ่ายการผลิต ได้แก่ วัสดุทางอ้อม ค่าแรงงานทางอ้อมและค่าใช้จ่ายการผลิตอื่นที่เกี่ยวข้องกับโรงงานและเครื่องจักร เช่น ค่าสาธารณูปโภค ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคา ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา ภาษีทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่นในโรงงาน

การลดต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าว ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวล้วนเป็นต้นทุนในการผลิต หากเกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายนั้นลงได้ จะทำให้รายได้ต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ซึ่งเกษตรกรควรให้ความสำคัญในประเด็นต่างๆ ดังนี้ (พิกุล พงษ์กลาง, 2559)

แนวทางที่ 1 ต้องมีการจดบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายแบบง่าย โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ลงมือทำนาจนถึงวัน ที่จำหน่ายผลผลิตรวมทั้งจดบันทึกและสรุปข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผลผลิตที่ได้

เมื่อสิ้นสุดการทำนาเพื่อให้ตนเอง สามารถนำข้อมูลที่ได้บันทึกไว้มาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ต้นทุนได้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งสามารถตรวจสอบได้ว่าผลผลิตที่ได้มีกำไรหรือขาดทุนเท่าไร

แนวทางที่ 2 ต้องเพิ่มประสิทธิภาพด้านการลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งการเพิ่มรายได้จากการปลูกข้าวนั้นเกษตรกรไม่สามารถเพิ่มราคาขายผลผลิตในตลาดได้ อาจส่งผลให้สูญเสียตลาดให้กับคู่แข่งได้ ดังนั้นหลักประกันในการเพิ่มรายได้ของชาวนาไม่ใช่การกำหนดราคาขายเพราะข้าวเป็นผลิตผลทางการเกษตรที่ ราคาดีความเคลื่อนไหวตามความต้องการของตลาดโลก และราคาข้าวจะแตกต่างกันตามคุณภาพของข้าว ดังนั้น หลักประกันในการเพิ่มรายได้ของชาวนาจึงเป็นการลด หรือควบคุมต้นทุนการผลิตข้าว ซึ่งการลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการผลิตมี 2 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนแรกเป็นการลดการใช้ปัจจัยการผลิตของชาวนา โดยใช้นโยบายลด คือ ลดการใช้ปุ๋ยลดการใช้ยาฆ่าแมลง และลดค่าจ้างใน การทำนา ส่วนที่สองนั้นเป็นการลดต้นทุนที่สำคัญของการทำนาอีกอย่างหนึ่งคือเมล็ดพันธุ์ข้าว สำหรับเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวได้แล้วนำเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ไปเพาะปลูกเอง ดังนั้นจากนโยบายลดดังกล่าวข้างต้น ถ้าชาวนาสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ก็เท่ากับชาวนาสามารถควบคุมต้นทุนการผลิตได้ จะส่งผลให้ชาวนามีโอกาสทำกำไรในการผลิตข้าวได้มากขึ้น

แนวทางที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการเป็นการมุ่งแก้ปัญหาภายในว่าจะจัดการบริหารงานอย่างไร จึงจะช่วยให้การปลูกข้าวได้ผลผลิตสูง ต้นทุนการผลิตต่ำ มีกำไรและสามารถคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้ตามกระบวนการบริหารที่สำคัญโดยข้อมูลที่สามารถตอบสนองความต้องการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยกระบวนการที่สำคัญ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติตามแผนการตรวจสอบและการดำเนินการให้เหมาะสม โดยจะต้องมีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ รวบรวมข้อมูลเพื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้น หาช่องทางในการแก้ไขปัญหาและเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดจากทางเลือกหลายๆ ทาง ซึ่งการบริหารจัดการของเกษตรกรเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้มีพลังใน การขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความพร้อมในกระบวนการการสร้างสรรค์ความคิด และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพอย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวทางที่ 4 การเรียนรู้เกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนการผลิต และการบริหารต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าว จากหน่วยงานต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการรวมกลุ่มเกษตรกรชาวนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เพื่อนำไปสู่แนวทางในการลดต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าวแต่ละปีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัชรี เจียไพบูลย์ (2562) กล่าวว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงจากค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช ค่าปุ๋ยเคมี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้ในวิธีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในปริมาณที่เหมาะสม พร้อมทั้งสนับสนุนการใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าว

2.3 การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว กิ่งแก้ว คุณเขต และคณะ (2558) พบว่า การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยยกระดับผลผลิตข้าว ลดต้นทุนการผลิต ส่งผลให้สามารถเพิ่มศักยภาพการผลิตข้าวของจังหวัดต่างๆ ได้ด้วยการนำความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวมาจัดระดับความอุดมสมบูรณ์ ร่วมกับการออกสำรวจระดับผลผลิตตามที่เกษตรกรปฏิบัติ จากนั้นแนะนำเทคโนโลยีที่เหมาะสม ตั้งแต่การใช้พันธุ์ข้าว วิธีการปลูก การควบคุมดูแลวัชพืช โดยเฉพาะการใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำและตามค่าวิเคราะห์ดิน พบว่า โดยเฉลี่ยสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวของประเทศได้สูงสุด ประมาณร้อยละ 60 ที่จังหวัดกำแพงเพชร หรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 หากคำนวณพื้นที่ปลูกและระดับผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เปรียบเทียบกับการปฏิบัติของเกษตรกรเฉลี่ย 666 กิโลกรัมต่อไร่ จะสามารถเพิ่มปริมาณการผลิตข้าวของประเทศได้ประมาณ 2.2 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าข้าวที่เพิ่มขึ้น ฤดูแล้งประมาณ 3 แสนล้านบาท

การประเมินคุณภาพข้าวในการซื้อขายนั้น สิ่งที่กำหนดราคาข้าว ได้แก่ ความชื้น ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาข้าว ข้าวที่เก็บเกี่ยวในระยะที่เหมาะสม และลดความชื้นอย่างเหมาะสม เหลือ 13-15% จะมีราคาสูงกว่าข้าวที่มีความชื้นสูง เนื่องจากข้าวแห้งที่มีความชื้นเหมาะสมสามารถทำการสีได้ โดยไม่ต้องนำมอลดความชื้นอีก แต่หากรับซื้อข้าวที่มีความชื้นสูง ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลดความชื้น และสูญเสียน้ำหนักข้าวหลังการลดความชื้น ดังนั้น ข้าวที่มีความชื้นเกินกำหนดจึงถูกตัดราคา ลักษณะทางกายภาพของข้าวการกะเทาะ และขัดสีเพื่อประเมินสีข้าวกล้อง ท้องไข ความใสของเมล็ด และสิ่งเจือปนอื่นๆ เช่น ข้าวแดง ข้าวเหลือง ข้าวเสีย หรือข้าวชนิดอื่นปน เป็นต้น ซึ่งลักษณะเหล่านี้ในปริมาณต่างๆ กัน จะเป็นตัวกำหนดราคาข้าว คุณภาพการสีเพื่อประเมินผลของการแปรสภาพจากข้าวเปลือกเป็นข้าวสาร ปริมาณข้าวรวม ข้าวเต็มเมล็ด ต้นข้าวข้าวหักขนาดต่างๆ และปลายข้าว ซึ่งผลได้จากการขัดสีของข้าวที่รับซื้อ จะเป็นค่าที่โรงสีใช้ประเมินผลได้จากการแปรสภาพในโรงสีจริง โดยทั่วไปโรงสีจะตั้งเกณฑ์ขั้นต่ำของผลได้จากการขัดสีของข้าวที่รับซื้อ หากข้าวที่เกษตรกรนำมาจำหน่ายมีผลได้จากการขัดสีต่ำกว่าเกณฑ์จะถูกตัดราคาข้าวคุณภาพดี ตามความต้องการของตลาดและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เช่น ข้าวหอมมะลิ มักมีราคาดีกว่าข้าวขาว

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (2562) กล่าวว่า การยกระดับมาตรฐานข้าวหอมมะลิเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันในตลาดโลก ควรเน้นการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตในโซ่อุปทาน มุ่งเน้นให้เกษตรกรลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต โดยการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สามารถใช้ได้ง่าย เช่น ข้อมูลความเหมาะสมของพื้นที่ในการปลูก การผลิตเมล็ด

พันธุ์ให้เพียงพอ การพยากรณ์อากาศในท้องถิ่น การวิเคราะห์ดิน การวิเคราะห์ต้นทุนและผลผลิต การพัฒนาในระยะยาวเป็นการเพิ่มคุณภาพข้าวหอมมะลิ ทั้งโซ่อุปทานเพื่อเข้าสู่ตลาดพรีเมียม โดยการสร้างความแตกต่างจากข้าวประเทศอื่น และสามารถตอบสนองต่อตลาดเฉพาะมากยิ่งขึ้น

2.4 การเชื่อมโยงการตลาด พิบูล ทีปะปาล (2539) กล่าวว่า การตลาด (Marketing) หมายถึง กลุ่มกิจกรรมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางธุรกิจต่างๆ เพื่อให้สินค้าและบริการเคลื่อนจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคคนสุดท้าย ตลาดมีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าได้ตรงความต้องการของผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภคมีความกินดีอยู่ดี และช่วยเกื้อหนุนให้เกิดความก้าวหน้าในการพัฒนาเศรษฐกิจ

อายุส หยุเย็น และคณะ. (2556). กล่าวว่า การจัดการตลาดธุรกิจเกษตรเป็นกระบวนการในการที่จะทำให้เกิดกิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีลักษณะตรงกับความต้องการของลูกค้า และตรงตามเป้าหมายของกิจการธุรกิจเกษตรความสำคัญของการตลาด ประกอบด้วย Form Utility คือ การตลาดสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคโดยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของผลิตภัณฑ์จากอย่างหนึ่งไปเป็นอย่างหนึ่ง เช่น จากข้าวเปลือกไปเป็นข้าวสาร Place Utility หมายถึง การตลาดสร้างประโยชน์ทางสถานที่ในการที่ ทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง เรียกว่าการขนส่ง เช่น ลินจีลา ลำไย จากเชียงใหม่ ลำพูน ไปสู่กรุงเทพฯ ทำให้มูลค่าของสินค้าและบริการสูงขึ้น Time Utility หมายถึง การตลาดก่อให้เกิดประโยชน์ทางเวลา เนื่องจากกิจกรรมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์บางชนิดต้องเกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาสินค้า เช่น ข้าว ข้าวโพด หอม กระเทียม มีการบริโภคตลอดทั้งปี การเก็บรักษาสินค้าจึงเป็นการสร้างความพึงพอใจให้แก่ ผู้บริโภคและช่วยสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้กับสินค้าด้วย Possession Utility หมายถึง การตลาดเป็นประโยชน์ทางด้าน การแลกเปลี่ยนกิจกรรมการตลาดระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น เช่น การโฆษณาการตลาด ราคาสินค้าการแข่งขันทางการตลาด

ตลาดยังสามารถแบ่งระบบธุรกิจเกษตรได้เป็นส่วนย่อย เพื่อใช้ในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงตลาดได้เป็น ตลาดสำหรับผู้บริโภค (Consumer Market) ประกอบด้วยผู้ซื้อและ/หรือ บุคคลในครัวเรือนซึ่งตั้งใจซื้อสินค้าเพื่อการบริโภค ตลาดสำหรับอุตสาหกรรม (Industrial Market) ประกอบด้วย บุคคล กลุ่ม บุคคลหรือองค์กรที่ซื้อสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้สินค้านั้นไปผลิตสินค้าอื่น นำไปขายต่อ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ ในที่นี้ได้แก่อุตสาหกรรม เกษตรหรือผู้แปรรูปสินค้าเกษตรต่างๆ ส่วนการซื้อเพื่อนำไปขายต่อ ได้แก่ พ่อค้าคนกลาง ประเภทต่างๆ ในตลาดสินค้าเกษตร ตลาดสำหรับองค์กรที่ไม่ได้ทำธุรกิจ (Non-business Organization Market) คือองค์กรที่ต้องบรรลุเป้าหมายอย่างอื่น เช่น เป็นแบบอย่างหรือเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ต่างไปจากเป้าหมายของหน่วยธุรกิจ

โดยทั่วไปที่หวังกำไรและต้องการส่วนแบ่งตลาดหรือผลตอบแทนการลงทุน เช่น มูลนิธิต่างๆ ที่ทำการซื้อขายสินค้าค้าเกษตร

ระบบตลาด (Market System) คือ การกระจายผลผลิตไปยังแหล่งเป้าหมาย โดยอาศัยข้อมูล ข่าวสารเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ระบบการตลาดก่อให้เกิดรายได้ซึ่งรายได้ จะกระจุกตัวหรือกระจายตัว ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจัดการการตลาด บริบทของระบบการตลาดที่จำเป็นต้องนำมาวิเคราะห์ก็คือยุทธศาสตร์การเชื่อมโยงเครือข่าย ลำดับความต้องการของผู้บริโภค การผลผลิตของผู้บริโภค การสร้างตลาด การบริหารและการแลกเปลี่ยน (แลกเปลี่ยน ซื้อ ขาย) ระบบการตลาดมีองค์ประกอบ คือ สถาบันต่างๆ ที่ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และดำเนินกิจกรรมในการเคลื่อนย้ายคุณค่าของสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือตลาด และรวมไปถึงปัจจัยต่างๆ ทั้งภายในกิจการและภายนอกกิจการที่มีอิทธิพลต่อโปรแกรมการบริหารการตลาดของกิจการ กลุ่ม ของสถาบันที่สำคัญ และการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างองค์การตลาดระบบการตลาดประกอบด้วยกระบวนการหลักๆ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การวิเคราะห์ทางการตลาด (Marketing Analysis) (2) การวางแผนการตลาด (Marketing Planning) (3)การจัดองค์กรทางการตลาดและการปฏิบัติการ (Marketing Organization and Implementation) (4) การควบคุมทางการตลาด (Marketing Control) ข้อมูลที่นำมาใช้ในระบบการตลาดทั้ง 4 กระบวนการ เรียกว่า ระบบสารสนเทศทางการตลาด (Marketing Information System: MKIS) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อนักการตลาดในการดำเนินกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้น เพราะในแต่ละขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเพื่อการตัดสินใจการดำเนินการและการควบคุม ซึ่งมีองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเป็นส่วนหนึ่งของระบบการตลาดด้วย

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ (2562) กล่าวว่า แรงขับเคลื่อนสำคัญของตลาดข้าวหอมมะลิ คือ การยกระดับคุณภาพ ความต้องการอาหารปลอดภัย จึงนับเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ และเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร ซึ่งตลาดมีความต้องการสินค้ากลุ่มนี้มากขึ้น การเลือกการผลิตที่ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด จะเป็นการพัฒนาที่สามารถยกระดับราคาของสินค้าได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นสรุปได้ว่า ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่ให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based) ในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน (supply-chain) มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่

แน่นอน สามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ซึ่งในกิจกรรมแปลงใหญ่ข้าว ประกอบด้วย

(1) การจัดการด้านต้นทุนการผลิตข้าว เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนและควบคุมค่าใช้จ่าย เพื่อการตัดสินใจให้ผู้บริหารสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีแบบแผน บริหารงานประสบความสำเร็จและได้กำไรสูงสุด ซึ่งมีแนวทางดำเนินการ คือ แนวทางที่ 1 ต้องมีการจัดบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายแบบง่าย แนวทางที่ 2 ต้องเพิ่มประสิทธิภาพด้านการลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น ลดการใช้ปุ๋ย ลดการใช้น้ำฆ่าแมลง เมล็ดพันธุ์ข้าว แนวทางที่ 3 แนวทางการบริหารจัดการเป็นการมุ่งแก้ปัญหาภายใน ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบและการดำเนินการให้เหมาะสม แนวทางที่ 4 การเรียนรู้เกี่ยวกับการคำนวณ

(2) การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว เป็นการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยยกระดับผลผลิตข้าวลดต้นทุนการผลิต ตั้งแต่การใช้พันธุ์ข้าว วิธีการปลูก การควบคุมดูแลวัชพืช การใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำและตามค่าวิเคราะห์ดิน การผลิตที่ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด

(3) การเชื่อมโยงการตลาด เป็นการเชื่อมร้อยเครือข่าย ลำดับความต้องการของผู้บริโภค การผลิต การสร้างตลาด การบริหารและการแลกเปลี่ยน การวิเคราะห์ทางการตลาด การวางแผนการตลาด

3. การบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2561 น. 4-16) กล่าวว่า กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้ง ต่อตนเองและต่อสังคมมีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

3.1 องค์ประกอบสำคัญของกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร สามารถแยกองค์ประกอบย่อยได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1) เป้าหมายของกลุ่มหรือความสนใจร่วมกัน จากการอธิบายความหมายของกลุ่มในงานส่งเสริม การเกษตรดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าลักษณะการรวมตัวกันของบุคคลพื้นฐานมาจากการที่สมาชิกหรือคนใน ชุมชนมีปัญหาหรือความต้องการบางอย่างที่คล้ายคลึงกันเมื่อมารวมกันเป็นกลุ่มจึงได้มีการกำหนดเป้าหมาย และการดำเนินการบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

2) สมาชิก ซึ่งมาจากสองคนขึ้นไปจนถึงขนาดเท่าใดก็ได้แล้วแต่ความจำเป็นในการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่คล้ายคลึงกัน สมาชิกต้องมีคุณสมบัติบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน มีความไว้วางใจกันเชื่อมั่นหรือมั่นใจในตนเองและกลุ่ม และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะประสานการทำงานร่วมกัน ให้เกิดพลังในการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

3) ผู้นำกลุ่ม เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกที่อาจมาจากการเสนอตัวเอง หรือการเลือกของสมาชิกให้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มหรือทำหน้าที่บางอย่างแทนสมาชิก เช่น เป็นตัวแทนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของสมาชิกสู่สาธารณะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงการพัฒนา หรือการเป็นตัวแทนสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและนอกชุมชน

4) กฎระเบียบ การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มย่อมต้องมีการกำหนดกฎระเบียบเพื่อเป็นแนว ในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกอันจะทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมได้ อย่างราบรื่น บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ซึ่งกฎระเบียบที่ดีควรเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

5) กิจกรรมกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มนั้นจะต้องมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน ในการทำกิจกรรมร่วมกันสมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์ และมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน มากกว่าที่จะมีต่อบุคคลภายนอกกลุ่มและยังให้ความสำคัญต่อสมาชิกนั้นๆ ตามบทบาทและฐานะ การเพิ่มศักยภาพความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยเน้นการจัดกิจกรรมกลุ่มให้มากขึ้น

6) เงินทุนกลุ่มถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มเช่นกันเพราะกลุ่มจำเป็นต้องมีเงินทุนไว้ใช้ ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มซึ่งอาจได้จากการระดมทุนจากสมาชิก หรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน

3.2 การบริหารกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร (administrative theory) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ เฮนรี ฟาโยล เป็นวิศวกรและนักบริหารชาวฝรั่งเศส เป็นผู้พัฒนาแนวคิดด้านการบริหารให้ประสบความสำเร็จ ฟาโยล ได้เสนอกรอบแนวคิดการบริหารจำแนกเป็นหลักการและหน้าที่โดยเป็นหลักการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการได้ 14 หลักการ คือ การแบ่งงานกันทำ (division of work) มีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ บุคลากรต้องมีความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดการทำงานมีประสิทธิภาพ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (authority and responsibility) ผู้บริหารมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการออกคำสั่ง ซึ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต้องอยู่คู่กันในลักษณะที่เหมาะสมและสมดุลกัน ความมีระเบียบวินัย (discipline) พนักงานทุกคนต้องให้ความเคารพเชื่อฟังคำสั่ง กฎระเบียบข้อบังคับขององค์การ การมีเอกภาพในการบังคับบัญชา (unity of command) ในการทำงานต่างๆ ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนต้องรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

เพื่อไม่ให้สับสนในการตัดสินใจ การมีเอกภาพในทิศทางการทำงาน (unity of direction) องค์กรต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานเพื่อให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน การเน้นผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน (subordination of individual interests to general interest) ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรต้องยึดหลักผลประโยชน์ขององค์กรต้องมาก่อนผลประโยชน์ตนเอง การจ่ายค่าตอบแทน (remuneration) ผู้ปฏิบัติงานต้องได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม การรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง (centralization) ผู้ใต้บังคับบัญชามีบทบาทในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับเรื่องงานว่าเรื่องใดควรรวมศูนย์อำนาจ และเรื่องใดควรจะมีการกระจายอำนาจ สายการบังคับบัญชา (scalar chain) ในการบริหารต้องมีการกำหนดสายการบังคับบัญชาให้ชัดเจน ระเบียบกลุ่ม (order) ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบการบริหารอย่างชัดเจน ความเสมอภาค (equity) ผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาคในการทำงาน ความมั่นคง (stability of tenure of personnel) ผู้บริหารต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องการจ้างงานให้ความสำคัญกับการจ้างงานในระยะยาว ความริเริ่ม (initiative) การส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานกล้าที่จะแสดงออก และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามัคคี (esprit de corps) ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสามัคคีสามารถทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ฟาโยลได้กำหนด “กระบวนการบริหาร” โดยระบุหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร 5 หน้าที่ ที่ต้องดำเนินการในการจัดการ หรือเรียกว่าหลัก “POCCC” ดังนี้

1. การวางแผน (P: Planing) หมายถึง การกำหนดคาดการณ์ล่วงหน้า จินตนาการ หรือวิสัยทัศน์ที่คาดไว้ล่วงหน้าแล้วว่า ผลงานที่จะทำนั้นเมื่อเสร็จออกมาแล้วจะมีผลงานเป็นอย่างไร
2. การจัดองค์การ (O: Organizing) เป็นการออกแบบหน่วยงาน โดยปกติจะเป็นการออกแบบจากหน่วยงานที่ใหญ่ที่สุด แล้วจึงพิจารณาในหน่วยงานย่อย โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ
3. การบังคับบัญชา (C: Commanding) เป็นการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบหน่วยงานที่ได้จัดองค์การไว้ และกำหนดการสั่งการผู้ที่รับผิดชอบในหน่วยงานที่สังกัดหรือเล็กกว่า การวางแผนให้สามารถสั่งการกันได้นี้ เรียกว่า สายการบังคับบัญชา (command) เพื่อให้คนที่เราจัดวางกำลังเหล่านี้ ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จลุล่วง บรรลุตามแผน
4. การประสานงาน (C: Coordinating) เป็นส่วนที่มีความสำคัญ เนื่องจากหากมีแต่การวางแผน การแบ่งงาน การกำหนดบุคคล แต่ไม่มีการประสานงานที่ดี ก็จะทำให้การดำเนินการไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้นผู้บริหารต้องคอยช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้หน่วยงานในสายการบังคับบัญชาของตนให้มีการประสานงานที่ดี
5. การควบคุม (C: Controlling) เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหาร เพื่อให้งานสำเร็จ การควบคุม เป็นการดูแลให้หน่วยงาน กำลังคน การประสาน สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จตามแผนที่วางไว้ ในเวลาและค่าใช้จ่ายที่กำหนด

กระบวนการบริหารที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์ของกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2561 น. 4-16) มีดังนี้

1) การจัดองค์การหรือโครงสร้างกลุ่มในการบริหารงานกลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร จะต้องมีการออกแบบโครงสร้างของกลุ่มว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบใดบ้างมีการแบ่งหน่วยงานย่อยออกเป็น หน่วยงานใดบ้างมีจำนวนมากน้อยเพียงใด เช่น การกำหนดโครงสร้างของกลุ่มโรงปุ๋ย อินทรีย์ชุมชน มีการ กำหนดโครงสร้างของกลุ่มง่ายๆ ไม่ซับซ้อนให้มีฝ่ายการผลิตและฝ่ายการตลาด หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆไปมักมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มเป็นด้านการผลิตการแปรรูปและการจำหน่าย เป็นต้น สมาชิกกลุ่ม จะต้องมีการร่วมกันกำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักของกลุ่ม ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและ ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่

2) การวางแผนกลุ่ม เป็นการกำหนดทิศทางของกลุ่ม ผู้บริหารกลุ่มและสมาชิกกลุ่มต้องร่วมกัน ตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำร่วมกันทั้งนี้แผนกลุ่มต้องมา จากปัญหาและความสนใจของกลุ่ม ซึ่งการวางแผนนั้นจะต้องมีการกำหนดแผนหลายลักษณะ เช่น แผนการผลิตแผนการตลาด และแผนกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มจะกำหนดแผนประเภทใดขึ้นกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และงบประมาณของกลุ่มว่าต้องการให้เกิดผลประการใดแก่กลุ่ม

3) การนำ ผู้นำกลุ่มเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลว ของกลุ่มผู้นำจะต้องมีการติดตามให้คำแนะนำปรึกษา การทำกิจกรรมของกลุ่มกับสมาชิกที่รับผิดชอบ โดยผู้นำกลุ่มควรดำเนินการในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมงานมากกว่าการเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งผู้นำกลุ่มต้องใช้ ศิลปะในการบริหารงานทั้งด้านภาวะผู้นำการตัดสินใจการจูงใจมนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

4) การจัดคนทำงานในกลุ่มเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก เมื่อกำหนดโครงสร้างของกลุ่มแล้วแต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละหน่วยงานย่อยในกลุ่มนั้น จะต้องมีการจัด คนเข้ามารับผิดชอบโดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้ การจัดคนเข้าทำงานจะต้องพิจารณาตาม ความสมัครใจประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มถ้าเป็นชุมชนขนาดใหญ่และ สมาชิกกระจายตัวอยู่ในชุมชนควรมีตัวแทนจากแต่ละพื้นที่เข้ามาเป็นกรรมการในขณะเดียวกันก็เน้นให้ แต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

5) การประสานงาน มีการประสานงานภายใน เป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำ กับสมาชิกกลุ่มซึ่งมี ความสำคัญในการช่วยให้เกิดการเข้าใจและร่วมมือกันมากขึ้นโดยส่งข่าวสารให้หมู่สมาชิก เข้าใจและเห็นว่าการกระจายผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นไปอย่างยุติธรรมการประสานงานในระหว่างผู้แทนกลุ่มเพื่อเข้าใจบทบาทและติดตามการทำงานตามระบบและขั้นตอนของกลุ่มนอกจากนี้ยังต้องมีการวางระบบการ ประสานงานกันกับกลุ่มและหน่วยงานภายนอก

7) การบริหารการเงินเพื่อให้มีเงินในการดำเนินงานควรมีการจัดการงบประมาณ โดยการระดม ทุนทั้งภายในและภายนอกเพื่อทำกิจกรรมโดยมีการระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน เช่น การระดมทุนจาก สมาชิก เมื่อขาดเหลือจึงค่อยแสวงหาจากภายนอก และต้องมีการทำบัญชี การควบคุม การตรวจสอบการรายงานทางการเงินการจัดสรรผลกำไรและการบริหารการเงินเพื่อเป็นหลักฐานให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ และไว้วางใจในการบริหารกลุ่ม

8) การติดตามและประเมินผลกลุ่ม เป็นการควบคุมติดตามการดำเนินงานของกลุ่มว่า ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงานกลุ่ม การประเมินผลกลุ่มสามารถทำได้ตลอดเวลาของการดำเนินงานกลุ่ม โดยกลุ่มจะต้องมีการกำหนด ตัวชี้วัดผลของการดำเนินงานกลุ่มที่ชัดเจนที่เป็นตัวบ่งบอกถึงผลของการดำเนินงานกลุ่มได้อย่างไรก็ตามในการติดตาม การประเมินผลกลุ่มนั้นต้องเป็นการติดตามประเมินผลที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการ สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มในการประเมินผลกลุ่ม อาจทำได้ 2 ระดับ คือ ระดับกิจกรรมซึ่งจะเลือกประเมินเฉพาะกิจกรรมที่สำคัญและระดับกลุ่ม เป็นการประเมินเพื่อทราบว่ากลุ่มบรรลุ วัตถุประสงค์ของกลุ่มมากน้อยเพียงใด

9) การขยายเครือข่ายในการบริหารกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มนั้นจำเป็น ต้องมีการขยายเครือข่าย การเรียนรู้ของกลุ่มไปสู่กลุ่มและองค์กรต่างๆในชุมชนและนอกชุมชนซึ่งจะพัฒนาต่อไปเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

ดังนั้นสรุปได้ว่า กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตร เป็นการรวมตัวกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีองค์ประกอบบางอย่างที่คล้ายกัน มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ เป้าหมายของกลุ่มหรือความสนใจร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการร่วมกัน สมาชิกกลุ่มต้องมีคุณสมบัติบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน ผู้นำกลุ่มทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่ม และเป็นตัวแทนของสมาชิก กฎระเบียบกลุ่มใช้เป็นแนวในการปฏิบัติของสมาชิกทำให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มต้องเป็นกิจกรรมที่สมาชิกกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม เงินทุนกลุ่มเป็นองค์ประกอบในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มในงานส่งเสริมการเกษตรมีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่ม อันประกอบด้วยการจัด องค์การ หรือโครงสร้างกลุ่ม เป็นการแบ่งหน่วยงานย่อยภายในกลุ่ม มีการมอบหมายความรับผิดชอบ หน้าที่ตามโครงสร้างกลุ่ม โดยเน้นให้สมาชิกมีส่วนร่วม การวางแผนกลุ่มเป็นการตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรมกลุ่ม เพื่อกำหนดทิศทางกลุ่ม การนำหรือผู้นำกลุ่มเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ มีสภาวะผู้นำและเป็นที่ยอมรับของสมาชิก การประสานงาน

เป็นการสื่อสารทั้งภายในกลุ่มและหน่วยงานภายนอก ซึ่งภายในจะเป็นการส่งข่าวสารเพื่อเกิดความเข้าใจระหว่างสมาชิก ส่วนภายนอกกลุ่มเป็นการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดกิจกรรมและสร้างประโยชน์ของกลุ่ม การบริหารการเงินเป็นการบริหารจัดการงบประมาณ เพื่อให้เกิดผลกำไรและผลประโยชน์กลุ่ม เป็นหลักฐานให้สมาชิกเกิดความเข้าใจและไว้วางใจ การติดตามและประเมินผลกลุ่ม ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินการกลุ่ม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินการขยายเครือข่าย เป็นการสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างกลุ่มและหน่วยงานภายนอกเพื่อให้เกิดการพัฒนา

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร

พงศศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2561 น. 17-41) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายความว่า กระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจาก การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดการพัฒนารายได้ เศรษฐกิจทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกร (Farmer Family) อยู่พอดี กินพอดีและมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบท (Rural Community Development) ให้มีความมั่นคงและมั่นคงในที่สุด การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการ (Process) ในการพัฒนาความรู้ไปสู่เกษตรกรซึ่งประกอบด้วย

1) กระบวนการทางการศึกษา (Education Process) การส่งเสริมการเกษตรจะเป็นกระบวนการทางการศึกษา ให้ความรู้แนวทางในการผลิตแก่เกษตรกร ตลอดจนนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการผลิต ซึ่งเกษตรกรจะต้องเรียนรู้ตามขั้นตอนอันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจ การตัดสินใจและปฏิบัติซึ่ง ผ่านกระบวนการยอมรับและการตัดสินใจในการนำเทคโนโลยีไปปฏิบัติ (Adoption Process หรือ Decision Making Process) อันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การยอมรับของเกษตรกรไปสู่การปฏิบัติพัฒนาการผลิตผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด

2) กระบวนการต่อเนื่องไม่สิ้นสุดและยั่งยืนได้ (Continuous and Sustainability Process) การส่งเสริมจะมีลักษณะของการพัฒนาความรู้ใหม่เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การผลิตและสภาพของภูมิศาสตร์ของพื้นที่ดังนั้นการพัฒนาการจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องไม่สิ้นสุดและมีความยั่งยืนในการพัฒนาการได้ (Sustainable Development) ซึ่งจะทำให้เกษตรกรกระตือรือร้นและมีการพัฒนาการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพได้

3) กระบวนการประชาธิปไตยหรือการมีส่วนร่วม (Demarcation or Participatory Process) การส่งเสริมการเกษตรจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเกษตรกรอย่างเสรีมีอิสระในการเข้าร่วมด้วยความสมัครใจของเขาเองอันจะเป็นผลต่อการทำงาน

กันในการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Exchange) ในสถานะจากเทคโนโลยีอันทันสมัย หรือเหมาะสมกับภูมิปัญญาของเกษตรกรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) หรือ (Local Wisdom) อันจะเป็นผลทำให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามสภาพของท้องถิ่นได้ดีและสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

4.1 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมการเกษตรเป็นกระบวนการในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรในชนบท รวมทั้งวิถีชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการให้บริการแก่ประชาชนด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้เขาได้รับความรู้นำไปปฏิบัติ ด้วยตัวของเขาเอง จนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรได้ดังนี้

4.1.1 รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไป

1) การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการ (Conventional Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมตามปกติที่ปฏิบัติในประเทศโลกที่สามเป็นการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในลักษณะวันต่อวันเป็นปกติของการปฏิบัติตามระเบียบราชการเหมือนกันทั่วประเทศ เป้าหมายของการส่งเสริมรูปแบบนี้จะเป็นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวในชนบทด้วยการบริหารจัดการจะดำเนินการโดยรัฐบาลส่วนกลาง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหลัก

2) การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visiting System Approach) นับเป็นรูปแบบที่มีการวิจัยและพัฒนาและสนับสนุนโดยธนาคารโลก ในประเทศบังคลาเทศและประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้ใน พ.ศ. 2520–2525 และได้ปรับระบบการส่งเสริมดังกล่าวตามสภาพของประเทศไทย รูปแบบและระบบการส่งเสริมดังกล่าวเป็นผลจากการพัฒนา สำหรับประเทศในโลกลที่สามเพื่อมุ่งพัฒนาเกษตรกรให้มีความสามารถในการเพิ่มผลผลิตในฟาร์มของแต่ละบุคคล โดยเป็นรูปแบบของระบบมุ่งที่จะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมได้ใกล้ชิดเกษตรกร โดยการเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรและนำปัญหาไปสู่การแก้ไขอย่างเป็นระบบ ระบบการส่งเสริมแบบฝึกอบรม และเยี่ยมเยียนมีหลักการสำคัญที่จะดำเนินการ ดังนี้

3) การส่งเสริมการเกษตรโดยสถาบันการศึกษา (Educational Institute Agricultural Extension Approach) เป็นการส่งเสริมในรูปแบบของการดำเนินการโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งพบโดยทั่วไปในสหรัฐอเมริกาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่มีหน้าที่ให้การศึกษาทางการเกษตร (Land Grant University) ซึ่งจะต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมการเกษตร มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการเกษตร โดยบุคลากรในคณะเกษตรศาสตร์ร่วมกับสถานีวิจัยและฟาร์มทดลองของมหาวิทยาลัยของรัฐ

4.1.2. รูปแบบการส่งเสริมทางเลือก (Alternative Approaches) นอกจากที่ได้

กล่าวถึงรูปแบบของการส่งเสริม 3 รูปแบบข้างต้นแล้วยังมีรูปแบบของการเข้าสู่เกษตรกรของการส่งเสริมในรูปแบบอื่นๆอีกซึ่งอาจจะกล่าวเป็นรูปแบบของการส่งเสริมทางเลือกซึ่งประกอบด้วย

1) รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง (Commodity Specialized Approach) ข้อกำหนดของการส่งเสริมในรูปแบบนี้เป็นการมุ่งการผลิตเป็นสำคัญ โดยการบริหารจัดการหน่วยเดียว การส่งเสริมจะเน้นเทคโนโลยีการผลิตเพื่อผลผลิตการใช้ทรัพยากรนำเข้า การตลาด และราคาสินค้าเป็นเป้าหมายสำคัญ การส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการโดยหน่วยงานที่มุ่งการผลิตผลผลิตทางการเกษตร และการปฏิบัติจะดำเนินการโดยหน่วยงานผลิตนั้นๆ การดำเนินการส่งเสริมจะเป็นการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตซึ่งจัดว่าเป็นการลงทุนการผลิตให้สามารถดำเนินการผลิตอย่างคุ้มค่าในเชิงธุรกิจความสำเร็จของการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะสามารถวัดได้จากผลผลิต และผลิตภัณ์รวมเฉพาะพืชนั้นๆ เป็นสำคัญ

2) การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม (Agriculture Extension Participatory Approach) เป็นการส่งเสริมที่คาดว่าเกษตรกรจะมีภูมิปัญญาในการทำการเกษตรเกี่ยวกับการผลิตผลผลิตทางการเกษตรโดยเกษตรกรจะมีโอกาสได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากความรู้ใหม่เพื่อผนวกเข้ากับสิ่งที่เขารู้แต่เดิมนั้น และความหวังว่าการส่งเสริมการเกษตรจะสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้โดยความร่วมมือของเกษตรกร การส่งเสริม ในรูปแบบหรือระบบนี้เป็นการแสดงพลังสนับสนุนประสิทธิภาพโดยการเรียนรู้ และปฏิบัติโดยกลุ่มเกษตรกรประสิทธิภาพของการส่งเสริมจะเกิดจากความต้องการของเกษตรกรผ่านกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบนี้จะมุ่งการเพิ่มผลผลิตและการบริโภค ตลอดจนการทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชนบท การวางแผนโครงการส่งเสริมสามารถดำเนินการ โดยการดำเนินการขององค์กรท้องถิ่น ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยช่วยให้คำแนะนำการดำเนินการ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานมักจะเป็นคนในท้องถิ่นและจะมีการกระจายการปฏิบัติจากแห่งหนึ่งไปสู่แห่งหนึ่ง เป็นการขยายผลความต้องการของท้องถิ่นนั้นๆ การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาจะมีปริมาณน้อยขึ้นอยู่กับสัดส่วนของกิจการนั้นๆ การดำเนินการส่งเสริมในรูปแบบนี้สามารถดำเนินการ โดยการประชุมพบปะของกลุ่มการแสดงสาธิต โดยท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการใช้เทคโนโลยีการผลิตความสำเร็จของการส่งเสริมรูปแบบนี้ สามารถวัดจากความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของเกษตรกร การดำเนินการสามารถขยายผลต่อเนื่องได้อย่างดีด้วย

3) การส่งเสริมในรูปแบบของโครงการ (Project Approach) การส่งเสริมในรูปแบบหรือระบบนี้เป็นการมุ่งที่จะดำเนินการส่งเสริมที่ต้องการเวลาที่รวดเร็วดำเนินการโดยองค์กรของรัฐโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การส่งเสริมจะไม่มุ่งเฉพาะผลกระทบต่อการผลิตหรือการพัฒนาเกษตรกรในชนบทในเวลาที่กำหนด และผลสำเร็จจะมุ่งไปยังการเสนอโครงการ

เข้าสู่การพัฒนาในพื้นที่เฉพาะตามเวลาดำหนด และโดยการใช้ทรัพยากรภายนอกอย่างมาก ด้วย วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมในรูปแบบดังกล่าวมุ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการพัฒนาที่สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลาอันสั้น การดำเนินการส่งเสริมจะถูกควบคุมโดยหน่วยงานกลางของรัฐ การใช้ทรัพยากรจะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาจากต่างประเทศ ความสำเร็จของโครงการสามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นเท่านั้น

4) การส่งเสริมในรูปแบบของการพัฒนาระบบฟาร์ม (The Farming System Development Approach) เป็นรูปแบบของการส่งเสริมที่มุ่งจะใช้เทคโนโลยีการผลิต ที่เหมาะสมกับเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย (Small Farmer) ซึ่งจะเป็นความต้องการของท้องถิ่นกว่าได้วัตถุประสงค์ของรูปแบบนี้ คือการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตจากผลการวิจัยที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของเกษตรกรตามสภาพระบบการผลิตในท้องถิ่นนั้นๆ กระบวนการในการถ่ายทอดความรู้จะเป็นไปอย่างช้าๆ มีขั้นตอนและมักจะเป็นไปตามสภาพภูมิศาสตร์และภูมิอากาศของท้องถิ่นแต่ละแห่ง และตามความเหมาะสมของการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ด้วย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมจะต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะระบบฟาร์มสูง และการลงทุนค่าใช้จ่ายจะสูง การดำเนินการส่งเสริมหรือถ่ายทอดความรู้จะเป็นการดำเนินการ ทั้งในด้านการส่งเสริม และวิจัย ควบคู่กันไป คล้ายกับการผลิตเชิงวิจัยไปพร้อมๆ กันหรือเรียกว่าการวิจัยระดับฟาร์ม (On Farm Research) ก็ได้ การวัดความสำเร็จสามารถดำเนินการวัดจากการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรจากโครงการ

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร ในการส่งเสริมการเกษตรสามารถแบ่งเป็นรูปแบบได้หลายรูปแบบแล้ว ยังมีวิธีการในการส่งเสริมการเกษตร ซึ่ง จินดา ขลิบทอง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2555) ได้กล่าวถึง วิธีการส่งเสริมการเกษตรสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

4.2.1. วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบ่งตามบุคคลเป้าหมายได้ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล เป็นการส่งเสริมแบบหนึ่งครั้งต่อหนึ่งคน ซึ่งจะทำให้เกิดความใกล้ชิดต่อเกษตรกรโดยมีวิธีการที่นิยมกัน คือ การเยี่ยมเยียนไร่นา การมาติดต่อที่สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย การติดต่อทางโทรศัพท์ การติดต่อทางบริการ ข้อความแบบสั้น การติดต่อแบบข้อความสื่อผสม และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม เป็นการส่งเสริมแบบหนึ่งครั้งมีเกษตรกรมากกว่าหนึ่งคนแต่ไม่มากจนไม่สามารถนับได้ การส่งเสริมการเกษตรแบบนี้ เช่น การประชุมกลุ่ม การจัดทัศนศึกษา การจัดงานวันเกษตรกร และการสาธิต เป็นต้น

3) วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน เป็นการส่งเสริมการเกษตรแบบครั้งหนึ่งมีเกษตรกรรับรู้เป็นจำนวนมากโดยมีวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนรูปแบบต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และนิทรรศการ เป็นต้น

4.2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบ่งตามการสื่อสาร

1) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อคำพูด เป็นการส่งเสริมโดยใช้คำพูด เป็นสื่อหลักในการถ่ายทอดความรู้ โดยวิธีการส่งเสริมที่ใช้คำพูดเป็นสิ่งสำคัญ คือ การสอนหรือ การบรรยาย การประชุม การสาธิตวิธี และการพบปะ พูดคุย เยี่ยมเยียน

2) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการส่งเสริมการเกษตร ที่เน้นการเขียนหรือใช้ตัวหนังสือเป็นหลักในการเผยแพร่ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ ที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว จดหมายสอบถาม ภาพโฆษณา แผ่นพับเอกสารเย็บเล่ม จุลสาร และใบปลิว เป็นต้น

3) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อภาพและเสียง เป็นการส่งเสริมโดยใช้สื่อ ที่ให้บุคคลเป้าหมายได้เห็นภาพประกอบได้ยินเสียง เพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้สนใจ เข้าใจในเนื้อหา โดยสื่อที่ใช้ เช่น วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ สไลด์ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เป็นต้น

4) วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อกิจกรรม เป็นการนำกิจกรรมต่างๆ มาใช้ ในการเผยแพร่ความรู้สู่บุคคลเป้าหมาย เช่น กิจกรรมจัดขบวนแห่ การจัดวันและสัปดาห์พิเศษการใช้ กิจกรรมบันเทิง การประกวดแข่งขัน และการรณรงค์ เป็นต้น

4.3 การสื่อสาร ในการส่งเสริมการเกษตรต้องอาศัยสื่อเป็นตัวนำพาองค์ความรู้ไปสู่ เกษตรกร ซึ่ง พรทิพย์ อุดมสิน (2558 น. 68-71) กล่าวถึง การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ในงาน ส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ หมายถึง ช่องทางที่ใช้ในการนำข่าวสารเรื่องราว จากองค์กรสู่ประชาชนทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในอันที่จะสร้างความ เชื่อถือ ศรัทธา และความร่วมมือ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานของ องค์กรบรรลุเป้าหมาย

4.3.1 สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร หมายถึง ช่องทางที่ใช้ ในการนำข่าวสารเรื่องราวจากองค์กรส่งเสริมการเกษตรไปสู่บุคลากรภายในองค์กรเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในอันที่จะสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา และความ ร่วมมือตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมาย

4.3.2 ประเภทของสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร สื่อเพื่อ การประชาสัมพันธ์เป็นช่องทางในการนำข่าวสารที่ต้องการประชาสัมพันธ์จากผู้ส่งไปสู่ผู้รับในปัจจุบัน สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์มีมากมายและหลากหลาย อันเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาด้านเทคโนโลยี ของโลก อย่างไรก็ตามสามารถจำแนกประเภทของสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยพิจารณาตามลักษณะของสื่อได้ 6 ประเภทดังนี้

1) สื่อบุคคล เป็นสื่อที่อาศัยตัวบุคคลเช่นนักส่งเสริมการเกษตรหรือนัก ประชาสัมพันธ์เป็นช่องในการสื่อสารข่าวสารประชาสัมพันธ์ขององค์กรหรือหน่วยงานส่งเสริม

การเกษตรไปยังเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง สื่อบุคคลจัดเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงในการประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโน้มน้าวจิตใจเนื่องจากติดต่อกับผู้รับสารโดยตรงส่วนใหญ่อาศัยการพูดในลักษณะต่างๆ เช่น การสนทนา พบปะพูดคุย การประชุม การสอน การให้สัมภาษณ์ การโต้ว่าที่ การอภิปราย การปาฐกถา และการพูดในโอกาสพิเศษต่างๆ แต่สื่อบุคคลมีข้อจำกัดคือในกรณีที่เนื้อหาสาระเป็นเรื่องซับซ้อนการใช้คำพูดอย่างเดียวอาจไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้ทันทีและเป็นสื่อที่ไม่ถาวรยากแก่การตรวจสอบและอ้างอิงนอกจากจะมีผู้บันทึกคำพูดนั้นๆไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือบันทึกเสียงเอาไว้

2) สื่อมวลชน จากข้อจำกัดของสื่อบุคคลที่ไม่สามารถใช้เป็นสื่อกลางถ่ายทอดข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์สู่เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากพร้อมกันในเวลาเดียวกันอย่างรวดเร็วมนุษย์จึงได้พัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและเกิดเป็นสื่อมวลชนเพื่อมารับใช้ภารกิจดังกล่าว สื่อมวลชนอาจแบ่งประเภทตามคุณลักษณะของสื่อได้ 5 ประเภทคือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์ทั้งนี้สื่อหนังสือพิมพ์และนิตยสารมีข้อดี คือ มีความคงทนถาวร และสามารถนำข่าวสารมาอ่านใหม่ได้ซ้ำแล้วซ้ำอีก แต่มีข้อจำกัดสำหรับบุคคลที่ตาบอดหรืออ่านหนังสือไม่ออกและไม่สามารถเข้าถึงในพื้นที่ที่มีการคมนาคมไม่สะดวกส่วนสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ส่งออกไปได้ไกลเพราะใช้คลื่นวิทยุทำให้ไม่มีข้อจำกัดด้านการขนส่งสามารถรับฟังในขณะที่ทำกิจกรรมอย่างอื่นไปด้วย และมีผลด้านจิตวิทยาสูงสามารถใช้น้ำเสียง จังหวะ สีลาสามารถร่าอารมณ์ หรือจูงใจได้ง่าย แต่มีข้อจำกัดคือ ไม่สามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่สลับซับซ้อนเมื่อเทียบกับสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ ได้ ดังนั้นข่าวสารที่ผ่านวิทยุต้องมีขนาดสั้น กระชับ และเข้าใจได้ง่ายนอกจากนั้นผู้ฟังไม่สามารถย้อนกลับมาฟังได้อีก ดังนั้นหากไม่ได้ตั้งใจฟังในบางครั้งก็ทำให้การรับข่าวสารไม่สมบูรณ์ สำหรับสื่อวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์ จัดเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารมากที่สุดเนื่องจากสามารถเห็นภาพเคลื่อนไหว ได้ยินเสียง และสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดมาก หรือซับซ้อนได้ทำให้การรับรู้เป็นไปอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพยิ่ง แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ห่างไกลที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้และมีต้นทุนสูงในการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์และภาพยนตร์

3) สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ที่องค์กรหรือหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตและรูปแบบ ของสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่ม เช่น แผ่นปลิว แผ่นพับ โปสเตอร์ และจดหมายข่าว เป็นต้น หรือที่เย็บเป็นเล่ม เช่น วารสาร เอกสารเผยแพร่ หนังสือในโอกาสพิเศษ และรายงานประจำปี เป็นต้น ปัจจุบันนิยมใช้สื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์มาก และมีรูปแบบที่หลากหลายออกไปอีกมากมาย เช่น ในรูปปฏิทิน รูปโลก และสมุดบันทึก ซึ่งล้วนแต่เป็นสื่อที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีอายุการใช้งานนาน แต่มีข้อจำกัด ในเรื่องของงบ

นำเสนอเนื้อหาซึ่งต้องให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น แผ่นพับ ที่เขียนด้วยภาษาวิชาการมากๆ ไม่ควรนำมาใช้กับเกษตรกร เพราะอาจจะไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่ต้องการประชาสัมพันธ์ได้

4) สื่อโสตทัศน เป็นสื่อที่ผู้รับสารสามารถรับได้ทั้งภาพและหรือเสียง โดยปกติ สื่อโสตทัศน แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ สื่อวัสดุ และสื่ออุปกรณ์ โดยสื่อวัสดุอาจจะสามารถใช้ไปได้ด้วยตัวเองโดยตรง เช่น ภาพวาด แบบจำลอง หรือตัวอย่างของจริง หรืออาจต้องนำไปใช้ร่วมกับสื่ออุปกรณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง เทปวีดิทัศน์ फिल्मภาพยนตร์ แผ่นดิสก์เก็ต แผ่นซีดีรอม เป็นต้น สำหรับสื่ออุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายวีดิทัศน์ เครื่องฉายภาพยนตร์ และเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น โดยภาพรวมสื่อโสตทัศนมีข้อดีคือ มีความน่าสนใจเป็นสื่อที่คงทนถาวรนำมาใช้ได้บ่อยครั้ง และสามารถคัดลอกเพื่อนำไปใช้ที่อื่นได้ง่าย แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องใช้อุปกรณ์ซึ่งบางประเภทมีราคาแพงและต้องมีความรู้ในการใช้และจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่เป็นแหล่งพลังงาน สำหรับคอมพิวเตอร์เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในการสื่อสารและในงานประชาสัมพันธ์การประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อประสม (multi media) ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเพราะเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากให้ทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงที่สมจริงเป็นธรรมชาติ และผู้รับสารยังสามารถมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อสื่อดังกล่าวได้ ส่วนข้อจำกัดคือ ผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์พอสมควร แต่ต้องใช้ไฟฟ้าหรือแบตเตอรี่เป็นพลังงาน

5) สื่อกิจกรรม ปัจจุบันสื่อนี้มีความหมายขยายขอบเขตกว้างขวางไปถึงกิจกรรมที่สามารถสื่อความรู้สึกนึกคิด ความรู้ อารมณ์ และเรื่องราวข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ สื่อประเภทกิจกรรมมีได้มากมายหลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม การแถลงข่าว การสาธิต การจัดกิจกรรมเสริมอาชีพ การจัดกิจกรรมการกุศล และการใช้สื่อพื้นบ้าน เช่น ลิเก และลำตัด เป็นต้น สื่อกิจกรรมสามารถปรับปรุงดัดแปลงแก้ไขให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับโอกาสและสถานการณ์ต่างๆ แต่มีข้อจำกัดคือ ผู้รับมีจำนวนจำกัดเฉพาะกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมนั้นๆ เท่านั้น

6) สื่อใหม่เป็นสื่อที่นิยมใช้กันในยุคสังคมข่าวสาร หรือยุคสารสนเทศ (information age) ที่กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) ประเภทของสื่อสมัยใหม่ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ดาวเทียม (satellite) หรือสถานีทวนสัญญาณไมโครเวฟที่ลอยอยู่เหนือพื้นโลก ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศการใช้ SMS (Short Message service) สำหรับส่งข้อความสั้นๆ หรืออินเทอร์เน็ต สามารถเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลทั่วโลก ได้โดยสะดวกรวดเร็ว ทั้งข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ข้อความ ภาพนิ่ง และเคลื่อนไหวหรือเสียง อินเทอร์เน็ตใช้ทำการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และระบบการสื่อสารที่เป็นเครือข่ายเวิลด์ไวด์ (world wide web หรือ www) โดยการจัดทำเป็นเว็บไซต์ของแต่ละแห่งให้เข้าไปศึกษาและติดตามข้อมูลต่างๆ Social Media หมายถึง สังคมออนไลน์ที่มีผู้ใช้เป็นผู้สื่อสารหรือเขียนเล่าเนื้อหาเรื่องราว ประสบการณ์บทความ รูปภาพ และวีดิทัศน์ที่ผู้ใช้เขียนขึ้นเอง ทำขึ้นเอง หรือพบจากสื่ออื่นๆ

แล้วนำมาแบ่งปันให้กับผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายของตนผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ที่ให้บริการบนโลกออนไลน์เนื้อหาของ social media โดยทั่วไปเปรียบเทียบกับหลายรูปแบบทั้งกระดานความคิดเห็น (discussion board) เว็บบล็อก (weblogs) วิกี (Wiki) podcasts รูปภาพ และวิดีโอ สำหรับเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นปรากฏการณ์ของการเชื่อมต่อระหว่างบุคคลในโลกอินเทอร์เน็ตและยังรวมถึงการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายกับเครือข่ายสังคมออนไลน์เข้าด้วยกัน เช่น Facebook ที่เน้นการสร้างชุมชนออนไลน์ซึ่งผู้คนสามารถแลกเปลี่ยนแบ่งปันตามผลประโยชน์กิจกรรม หรือความสนใจเฉพาะเรื่องซึ่งอาศัยระบบพื้นฐานของเว็บไซต์ที่ทำให้มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้คนโดยแต่ละเว็บนั้นอาจมีการให้บริการที่ต่างกันปัจจุบันการสื่อสารแบบนี้จะผ่านทางอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือเท่านั้น สำหรับดาวเทียมมีข้อดีคือ สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว แต่มีข้อจำกัดคือ ต้องใช้อุปกรณ์ที่มีราคาแพงและต้องมีความรู้ในการใช้และจำเป็นต้องใช้ไฟฟ้าเป็นแหล่งพลังงาน ส่วนอินเทอร์เน็ตมีข้อดีคือ เป็นการสื่อสารไร้พรมแดน (global network) สามารถเผยแพร่ข้อมูลได้ทั่วโลกเป็นข้อมูลใหม่เพราะเนื้อหาสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมได้ตลอด และเป็นการสื่อสารสองทางที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ (interactive) และสามารถสำรวจทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายได้ แต่มีข้อจำกัดคือผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์พอสมควร

4.3.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร เป็นการอธิบายการสื่อสารในด้านความหมาย กระบวนการ องค์ประกอบ หลักการ วิธีการ บทบาทหน้าที่ ผล อิทธิพล การใช้ การควบคุม ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร สภาพปัญหา และแนวโน้มในอนาคต รวมทั้งการอธิบายแนวคิดของศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ในการส่งเสริมการเกษตรได้มีการนำเอาทฤษฎี SMCR ของ เบอร์โล (Berlo) มาใช้เป็นแนวทางในกระบวนการส่งเสริมการเกษตรซึ่งประกอบด้วย

1) ผู้ส่ง (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลของการสื่อสารมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งเป็นอย่างดี และควรมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

2) ข้อมูลข่าวสาร (message) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สัญลักษณ์และวิธีการส่งข่าวสาร

3) ช่องทางในการส่ง (channel) เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสารข้อมูล โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถถอดรหัสสาร(decode) เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมเช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo) มีปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำการสื่อสาร ความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด มีดังนี้

1) ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) หมายถึง ทักษะของผู้ส่งและผู้รับควรมีความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้อย่างถูกต้อง เช่นผู้ส่งต้องมีความสามารถเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ชัดเจน ฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูด ท่วงทำนองลีลาการพูดเป็นจังหวะ น่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำ สำนวนที่ถูกต้อง สละสลวย น่าอ่าน ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่ง โดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่องหรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้

2) ทัศนคติ (attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกันจะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวโยงถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูด ก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามได้ง่าย แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดแล้วมักจะไม่เห็นชอบด้วย และมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดนั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน ท่วงทำนองหรือน้ำเสียงการพูดก็อาจห้วน ห้าว ไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้วมักจะพูดกันด้วยความไพเราะอ่อนหวานน่าฟัง

3) ระดับความรู้ (knowledge levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกันจะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่หากระดับความรู้ของผู้ส่งและผู้รับแตกต่างกัน ผู้ส่งจะต้องปรับปรุงข้อมูลที่จะส่งให้ความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำ สำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช่คำศัพท์ทางวิชาการภาษาต่างประเทศสำนวนสลับซับซ้อน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

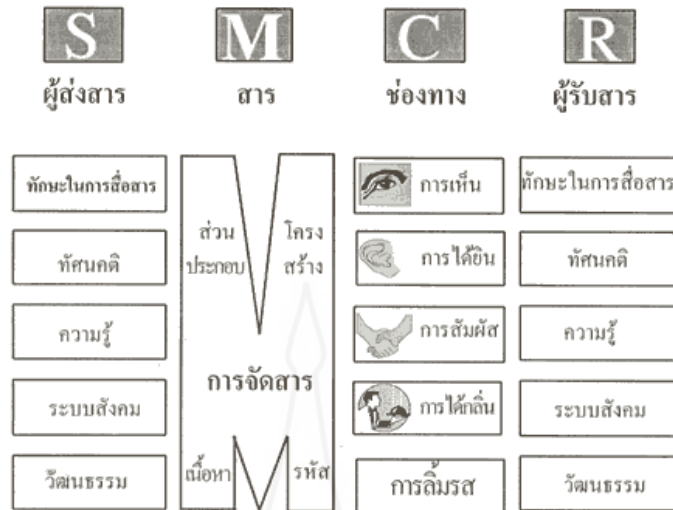
4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-culture systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรม ในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้นๆ ซึ่ง เกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นต้น ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษาจะต้องมีการศึกษาภูมิข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาประกอบด้วย

ดังนั้นสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการพัฒนาความรู้และทัศนคติของเกษตรกร เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติก่อให้เกิดการพัฒนา

รายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ชีวิตครอบครัวเกษตรกรอยู่พอดี กินพอดีและมีความสุขอันเป็นผลต่อการพัฒนาชุมชนชนบทให้มีความมั่นคง จากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการทางการศึกษา กระบวนการต่อเนื่องไม่สิ้นสุดและยั่งยืนได้ กระบวนการประชาธิปไตยหรือการมีส่วนร่วม โดยมีรูปแบบการส่งเสริมการเกษตร คือรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไป ประกอบด้วย การส่งเสริมรูปแบบอย่างเป็นทางการ การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การส่งเสริมการเกษตรโดยสถาบันการศึกษา รูปแบบการส่งเสริมทางเลือก ประกอบด้วย รูปแบบการส่งเสริมมุ่งพัฒนาผลผลิตการเกษตรเฉพาะอย่าง การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมในรูปแบบของโครงการ การส่งเสริมในรูปแบบของการพัฒนาระบบฟาร์ม

วิธีการส่งเสริมการเกษตร สามารถแบ่งออกได้ตามบุคคลเป้าหมาย ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชนรูปแบบต่างๆ แบ่งตามการสื่อสาร ประกอบด้วย วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อคำพูด วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์ วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อภาพและเสียง วิธีการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้สื่อ

ในการส่งเสริมการเกษตรต้องอาศัยสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นช่องทางที่ใช้ในการนำข่าวสารเรื่องราว จากองค์กรส่งเสริมการเกษตรไปสู่บุคลากรภายในองค์กรเกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่อกิจกรรม สื่อใหม่ เป็นสื่อที่นิยมใช้กันในยุคสังคมข่าวสาร หรือยุคสารสนเทศ ซึ่งต้องอาศัยทฤษฎี ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo) ในการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่ง (source) ข้อมูลข่าวสาร (message) ช่องทางในการส่ง (channel) ผู้รับ (receiver) โดยมีปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำการสื่อสารความหมายนั้น ได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด คือ ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) ทัศนคติ (attitudes) ระดับความรู้ (knowledge levels) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-culture systems)

ภาพที่ 2.1 แบบจำลองการสื่อสาร ทฤษฎี SMCR ของเบอร์โล (Berlo)

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดและการกำหนดประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้ดังนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มของระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีผู้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ จิรวิมล มงคล (2558,น.61) ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนคร มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.64 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 3.01 คน มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,234.03 บาทต่อไร่ มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 9.75 ไร่ ธนกร กลิ่นนาค (2560,น.173) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานนาแปลงใหญ่ : กรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.30 มีอายุระหว่าง 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 56.80 มีอาชีพหลักที่ทำ รายได้มากที่สุด เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 99.60 และพัชรี เจียไพบูลย์ (2562,น.2215) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรบ้านย่านใหญ่ ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า สมาชิกร้อยละ 52.80 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.72 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.80 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.50 คน พื้นที่ทำนาเฉลี่ยเป็นที่ของตนเองเฉลี่ย 16.10 ไร่ และเป็น

พื้นที่ทำนาเช่าเฉลี่ย 12.17 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยรวม ในการปลูกข้าว ปี 2561 เฉลี่ย 208,321.90 บาท (ไม่หักค่าใช้จ่าย) ต้นทุนในการผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 3,428.54 บาท

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ในการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มมีผู้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์ (2553 น.109-110) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้นำ ด้านการสร้างเครือข่าย ด้านการบริหาร และจัดการ และด้านคณะกรรมการกลุ่ม สมชาย น้อยฉ่ำ (2561 น. 137) ได้ศึกษา การบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีการบริหารจัดการอยู่ 7 ด้าน คือ ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการดำเนินการ ด้านการบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์ ด้านการทบทวนผลการดำเนินการ ด้านการผลิต ด้านการเงิน ด้านการตลาด ธนกร กลิ่นนาค (2560,น.173) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานนาแปลงใหญ่ : กรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท พบว่า ธรรมาภิบาล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการนาแปลงใหญ่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการได้ หากกลุ่มมีระบบการควบคุมภายใต้ ธรรมาภิบาล มีระบบการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่ม ชนนิภา ทองรอด (2561,น.1843-1855) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การเชื่อมโยงตลาดทั่วไประหว่างการผลิตข้าวตามมาตรฐานการเกษตรที่เหมาะสม (GAP) ให้ได้อย่างชัดเจน เป็นการเพิ่มช่องทางและโอกาสทางการค้า กลุ่มและหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่จัดหาไร่และการออกบูธงานแสดงสินค้า เช่นว่า (Shayna,2017: 50-55) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกลุ่มเกษตรกรลุ่มน้ำ กรณีศึกษาในทะเลสาบเวสเทิร์นเลเออร์เบซิง พบว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความเข้าใจ ในผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นใจในการเข้าร่วมโครงการ และเป็นการดึงดูดให้เกษตรกรรายอื่นเข้าร่วมโครงการอีกด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานเมื่อได้รับข้อมูลและคำแนะนำจากเกษตรกรเพื่อนำไปแก้ไขและเกิดการพัฒนาต่อไป คัดเลือกเกษตรกรที่ทำหน้าที่เป็นผู้วางแผนการดำเนินงาน ซึ่งกลุ่มได้รับข้อมูลจากเกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมและการประชุมผ่านการสำรวจและการอภิปราย เพื่อนำความคิดเห็นไปใช้ในนามของเกษตรกร เกษตรกรที่เข้าร่วมผู้เข้าร่วมจะมีกำลังใจ เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีส่วนร่วมในความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการวางแผนและการนำไปปฏิบัติใช้จริง

5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม ในการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ มีผู้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ จีรุตม มงคล (2557,น. 64-65) ได้ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร มีดังนี้

1) ขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการแปลงใหญ่ ซึ่งการดำเนินงานยังขาดการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการบริหารจัดการ

2) ปัญหาด้านการส่งเสริม เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังให้การสนับสนุนน้อยเกินไป มีแปลงเรียนรู้ และแปลงต้นแบบน้อย เกษตรกรขาดองค์ความรู้และเงินทุนในการดำเนินการซึ่งเกษตรกรยังขาดปัจจัยในการดำเนินการ

ชนนิภา ทองรอด (2561, น.1843-1855) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ปัญหาข้อเสนอแนะและแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี มีดังนี้

1) ปัญหาด้านการผลิตสมาชิกมีการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่หลากหลายซึ่งเป็นอุปสรรคในการบริหารจัดการและปัญหาน้ำท่วมทุกปี ด้านการตลาด สมาชิกยังไม่นิยมปลูกข้าวขาวดอกมะลิ105 เนื่องจากได้ผลผลิตน้อยแต่เป็นพันธุ์ที่สามารถแปรรูปและจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าพันธุ์อื่นๆ เป็นพันธุ์ข้าวที่ตลาดต้องการมีตลาดรองรับที่แน่นอน ด้านการบริหารกลุ่มสมาชิกขาดการประชุมที่ต่อเนื่องทำให้การรับข่าวสารไม่ดีพอจนอาจเกิดการเข้าใจผิดได้ สมาชิกยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพการรับซื้อผลผลิตจากกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มจะให้ราคาดีกว่าแต่เชื่อมั่นในโรงสีมากกว่า

2) ข้อเสนอแนะรัฐควรมีการเชื่อมโยงตลาดทั่วไประหว่างการผลิตข้าวตามมาตรฐานการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ให้ได้อย่างชัดเจน และส่งเสริมให้ส่วนราชการ สถานประกอบการ โรงพยาบาลใช้ข้าวที่ผ่านมาตรฐานการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ข้าวอินทรีย์ ของเกษตรกรโดยตรง ด้านการบริหารกลุ่มสมาชิกควรมีการติดตามผลการดำเนินการของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรขาด การประชุมสมาชิกกลุ่มยังขาดความรู้ด้านตลาด

3) แนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ต้องมีการพัฒนาในด้านการผลิต ได้แก่การเลือกใช้พันธุ์ดีเป็นที่ต้องการของตลาด ด้านการตลาดและด้านการแปรรูป ควรมีการอบรมเพิ่มความรู้ให้แก่ สมาชิกมากขึ้นด้านการบริหารจัดการกลุ่มควรมีการพัฒนากลุ่มให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

พัชรี เจียไพบูลย์ (2562, น.2211-2221) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรบ้านย่านใหญ่ ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมการผลิต ได้แก่ คุณภาพน้ำและความเพียงพอของน้ำ คุณภาพดิน ด้านปัจจัยการผลิตที่มีปัญหาได้แก่ เงินทุน การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช พันธุ์ ปุ๋ยและสารปรับปรุงบำรุงดิน เครื่องจักรกล เครื่องมือการเกษตรและแรงงาน ด้านเทคโนโลยีการผลิต ได้แก่ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การปลูก การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ย วิทยาการ หลังการเก็บเกี่ยวและการเก็บเกี่ยว ด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้า ได้แก่ บรรจภัณฑ์ การแปรรูป และมาตรฐานสินค้า

และด้านการตลาด ได้แก่ ราคาสินค้า การส่งมอบสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย/ตลาดรับซื้อ การรวบรวม/จัดเก็บสินค้า การขนส่งสินค้า การผลิตสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

5.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการค้าเนงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ มีผู้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง อาทิ จิรวุฒ มงคล (2557) ได้ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมจากการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ในประเด็นการเยี่ยมชมในพื้นที่มากที่สุด แบบกลุ่ม อยากให้มีการจัดทำแปลงเรียนรู้แบบมวลชน โดยผ่าน หอกระจายข่าวมากที่สุด อาจเป็นเพราะกลุ่มเกษตรกร เป็นกลุ่มที่จังหวัดคัดเลือกเป็นกลุ่มนำร่องทำให้เป็นเกษตรกรที่มีความสนใจในด้านการเกษตรมีความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยสนใจที่อยากได้ แปลงเรียนรู้ และรับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าว ในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มได้เป็นอย่างดี

2) ความต้องการความรู้ในการแนะนำส่งเสริมเกษตรกรมีความต้องการ ความรู้ด้านการผลิตในเรื่องการแปรรูปสินค้ามากที่สุดในด้านของการตลาด พบว่า เกษตรกรมีความสนใจช่องทางในการจัดจำหน่ายและการจัดการสินค้า และความรู้ด้านกระบวนการเข้าสู่การทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรกรอยากทราบผลลัพธ์ที่ได้รับหลังจากเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการและเหตุผลการทำเกษตรแปลงใหญ่ ในปัจจุบันเกษตรกรมี ความต้องการลดต้นทุนการผลิตเพิ่มมูลค่าสินค้า ทั้งในด้านการแปรรูป การรวมตัวกันต่อรองในการเก็บเกี่ยว และมีความต้องการหน่วยงานราชการเข้ามาร่วมพัฒนาและอาจเป็นเพราะว่ากลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีความเข้มแข็ง มีความต้องการพัฒนาการผลิตและเพิ่มรายได้ให้ได้มากกว่า นอกเหนือจากการขายข้าวเปลือกทั่วไป

3) ความต้องการการสนับสนุน จากการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า มีความต้องการในระดับมาก ตามลำดับ ดังนี้ เรื่องการให้ความช่วยเหลือจากผู้จัดการแปลง เรื่องด้านการจัดหาตลาดให้กับสินค้า ปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ในการผลิต การเข้าสู่มาตรฐานสินค้า การสนับสนุนจากหน่วยราชการ อปท. จากผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน จากภาคเอกชน และแหล่งเงินทุน และการสนับสนุนตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มุ่งเน้นให้ผู้จัดการมีบทบาทสำคัญในการจัดการแปลงใหญ่ เกษตรกรมีความรู้และเข้าใจบทบาทของผู้จัดการ แปลงเป็นอย่างดี และเป็นโครงการใหม่จึงมีความต้องการสนับสนุนจากผู้จัดการแปลง

วุฒินันท์ ไตรยางค์ (2557) ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพดีในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบการส่งเสริมการปลูกข้าวคุณภาพดีควรเน้นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ด้านระยะเวลา มีเนื้อหาที่ตรงตามหลักสูตร ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารมีการ

ประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ใช้ในการดำเนินโครงการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดเวทีเรียนรู้ (KM) สนับสนุนการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนรู้และการศึกษาดูงาน ธนกร กลิ่นนา (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ นานาแปลงใหญ่ : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกร นานาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ มีส่วนร่วมของสมาชิกนาแปลงใหญ่ใน จังหวัดชัยนาท ดังนี้

1) ด้านธรรมาภิบาล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ นานาแปลงใหญ่ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดที่ได้ให้ความเห็นว่าการที่กลุ่ม นานาแปลงใหญ่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการได้ เนื่องจากกลุ่มนาแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานรูปแบบคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกกันเองของสมาชิก มีระบบการทำงาน ที่สามารถตรวจสอบได้ (Process) การดำเนินงานจากคณะกรรมการที่เป็นคนในพื้นที่ คณะกรรมการ มีความรู้ความสามารถ และเสียสละ (Input) รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ พัฒนาอาชีพของตนเอง ในเรื่องการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต สร้างความมั่นคงให้กับสมาชิกในด้านอาชีพได้ (product)

2) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล จากแบบสอบถามปลายเปิดที่ได้ให้ความเห็นว่าการที่กลุ่มนา แปลงใหญ่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการได้ เนื่องจากกลุ่มนาแปลงใหญ่ มีสมาชิก เป็นคนในพื้นที่ทำให้รู้จัก และคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี สมาชิกทำอาชีพเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน สมาชิกต้องการรับความรู้ใหม่ในการประกอบอาชีพ (Context) เจ้าหน้าที่ภาครัฐพร้อมให้ การสนับสนุนด้านความรู้ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกลุ่ม (Input) เกิดกลุ่มองค์กรของเกษตรกรโดยตรงต้นทุนการผลิตลดลง กำไรเพิ่มมากขึ้น สร้างความมั่นคงให้กับ สมาชิกในด้านอาชีพ (product)

3) ด้านภาวะผู้นำ จากแบบสอบถามปลายเปิดที่ได้ให้ความเห็นว่าการที่กลุ่มนาแปลงใหญ่ สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการได้ เนื่องจากกลุ่มนาแปลงใหญ่ มีคณะกรรมการ ที่พร้อมในการดำเนินงาน (Context) รวมทั้งคณะกรรมการมีความรู้ความสามารถและเสียสละ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐพร้อม ให้การสนับสนุนด้านความรู้ (Input) ภาครัฐสนับสนุนเงินทุนให้กับสมาชิก ในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินงานกลุ่มเป็นการดำเนินงานรูปแบบคณะกรรมการที่มาจาก การเลือกกันเองของสมาชิก คณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก (Process) ทำให้กระบวนการ ทำงานเป็นไปด้วยความโปร่งใส สมาชิกรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในกลุ่ม และสร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ผลผลิต (product) ที่ได้คือ สินค้าที่มีคุณภาพ สมาชิกสามารถลดต้นทุนการผลิต ได้ทำให้มีกำไรเพิ่มจึงทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

ชนนิภา ทองรอด (2561) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า การจัดการห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มนาแปลงใหญ่จะเริ่มดำเนินกิจกรรมจาก ต้น น้ำคือการผลิตข้าวตามมาตรฐานการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ลดต้นทุนการผลิต ปราศจากโรคและ

แมลงศัตรูพืชโดยการบริหาร จัดการของกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีการอบรมเพิ่มความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ ทั้งนี้กลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยายังได้รับการสนับสนุน ในด้านต่างๆอย่างดีจากภาครัฐ ในส่วนของ กลางน้ำกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยาย มีโรงสีชุมชนสามารถผลิตข้าวสารและข้าวกล้องให้แก่สมาชิกได้ นับเป็นกลุ่มที่มีความก้าวหน้าต่อเทคโนโลยีการผลิตข้าวเป็นอย่างดีมีความสามารถด้านการแปรรูปข้าว เป็นขนมได้ ทั้งนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างแบรนด์สินค้าเป็นของตัวเองได้ ในส่วนของปลาย น้ำกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยายมีการเชื่อมโยงตลาดกับโรงสี และหน่วยงานของรัฐ มีหน้าร้านที่แจ่ม มอลล์มีการออกบูธงานแสดงสินค้า เพิ่มช่องทาง และโอกาสทางการค้าผ่านเฟสบุ๊ค

สรุปได้ว่าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการส่งเสริม การดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพทั่วไปของกลุ่มและ สมาชิกกลุ่ม 2) การดำเนินงานของกลุ่ม 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ และ 4) การได้รับและความ ต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริม ซึ่งหากมาวิเคราะห์สรุปเป็นแนวทางการส่งเสริม โดยใช้ แบบจำลองการสื่อสาร สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้กำหนดแนวทางในการดำเนินงานของ กลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี ที่ตรงต่อความต้องการของกลุ่มได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุป เป็นตัวแปรสำคัญที่ใช้ใน การวิจัยครั้งนี้ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ (1) สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย เพศ อายุเฉลี่ย ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกใน คริวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งน้ำในการทำนา อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่เข้าร่วม โครงการ ลักษณะการถือครองที่ดิน ผลผลิตเฉลี่ย รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าวนาปี ต้นทุน การผลิตข้าวเฉลี่ย (2) สภาพทั่วไปของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย ข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้ง กลุ่ม สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิอากาศ สภาพดิน การใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ เส้นทางคมนาคม ข้อมูลทางชีวภาพ ได้แก่ พันธุ์พืชที่ปลูก เทคโนโลยีการผลิต ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ ประวัติ ชุมชน การปกครอง จำนวนประชากรและครัวเรือน การศึกษา ข้อมูลทางเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ จำนวนแรงงาน แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร ภาวะหนี้สิน ข้อมูลด้านการตลาด

กลุ่มที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่

1. การบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย (1) การวางแผน ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การวางแผนในการพัฒนาการผลิต การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนด้านการตลาดการวางแผนด้าน การเงิน การวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร (2) การจัดองค์กร ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม และ แบ่งงาน กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก (3) ด้านการ บังคับบัญชา ได้แก่ การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน ความรับผิดชอบ และปฏิบัติงาน ตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ (4) ด้านการ

ประสานงาน ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆให้กับสมาชิก การประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย (5) ด้านการควบคุม ได้แก่ การจัดบันทึกข้อมูลกลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และมีการรายงานผลให้กับสมาชิกทราบ การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2. การลดต้นทุนการผลิตข้าว ได้แก่ การจัดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช การลดการจ้างแรงงาน การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์

3. การเพิ่มผลผลิตข้าว ได้แก่ การวางแผนการเพาะปลูก การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปน การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บ ที่เหมาะสม

4. การเชื่อมโยงการตลาด ได้แก่ ขายข้าวให้กับกลุ่ม ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า ผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

กลุ่มที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย การบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการด้านต้นทุนการผลิตข้าว การจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว การเชื่อมโยงการตลาด

กลุ่มที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริม ประกอบด้วยประเด็นการส่งเสริม ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากรของกลุ่ม การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า รูปแบบการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน ช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ทีวีทัศน์ วารสาร แผ่นพับ การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม เครือข่ายสังคมออนไลน์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยการเก็บข้อมูลวิจัยหลายตัวแปรจากกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว มีวิธีดำเนินการวิจัยรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งในขั้นของการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2559 จำนวนทั้งหมด 160 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรจากสมาชิก จำนวน 160 คน ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้วิธีจับสลากให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 74.82 ของประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด (Yamane 1973 : 725-727 อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2561 : 29-55) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการนำรายชื่อทั้งหมดมาให้เลขกำกับ ทำการจับฉลากตามสัดส่วนที่ใช้ในการวิจัย

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้น

$$\begin{aligned} \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} &= \frac{140}{1 + (140 (0.05)^2)} \\ &= 103.704 \\ \text{กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (n)} &= 104 \text{ คน} \end{aligned}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิด (Close-ended Question) และแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัย ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยต่างๆ สำหรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.2 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความ ให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1.3 นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะไว้

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด สมาชิกกลุ่มที่ผ่านการสุ่มแล้ว จำนวน 104 ราย เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม ดังนี้ (1) สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย เพศ อายุเฉลี่ย ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน แหล่งน้ำในการทำนา อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่เข้าร่วมโครงการ ลักษณะการถือครองที่ดิน ผลผลิตเฉลี่ย รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าวนาปี ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย โดยข้อคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดเพื่อให้เลือกตอบหรือให้เติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม

2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย (1) การวางแผน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงาน การวางแผนในการพัฒนาการผลิต การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนด้านการตลาด การวางแผนด้านการเงิน การวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร (2) การจัดองค์กร ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม และแบ่งงาน กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก (3) ด้านการบังคับบัญชา ได้แก่ การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน ความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ (4) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก การประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย (5) ด้านการควบคุม ได้แก่ การจดบันทึกข้อมูลกลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และมีการรายงานผลให้กับสมาชิกทราบ การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม

2.2 การลดต้นทุนการผลิตข้าว ได้แก่ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช การลดการจ้างแรงงาน การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์

2.3 การเพิ่มผลผลิตข้าว ได้แก่ การวางแผนการเพาะปลูกการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปน การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม

2.4 การเชื่อมโยงการตลาด ได้แก่ ขายข้าวให้กับกลุ่ม ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า ผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามให้ตอบตามระดับการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่ม โดยกำหนดระดับการปฏิบัติตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มประกอบด้วย

(1) การวางแผน ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การวางแผนในการพัฒนาการผลิต การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนด้านการตลาดการวางแผนด้านการเงิน การวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร (2) การจัดองค์กร ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม และแบ่งงาน กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดสรร

รายได้ และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก (3) ด้านการบังคับบัญชา ได้แก่ การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน ความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ (4) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก การประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย (5) ด้านการควบคุม ได้แก่ การจัดบันทึกข้อมูลกลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และมีการรายงานผลให้กับสมาชิกทราบ การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม (6) การลดต้นทุนการผลิตข้าว ได้แก่ การจัดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช การลดการจ้างแรงงาน การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์ (7) การเพิ่มผลผลิตข้าว ได้แก่ การวางแผนการเพาะปลูกการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปน การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม (8) การเชื่อมโยงการตลาด ได้แก่ ขายข้าวให้กับกลุ่ม ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า ผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ซึ่งเป็นคำถามให้ตอบตามระดับความสำคัญของปัญหา โดยกำหนดระดับตามมาตราลีเคอร์ต (Likert type scale) 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลางมาก และมากที่สุด ตามลำดับ และระบุข้อเสนอแนะลงในช่องว่างที่กำหนดให้

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมประกอบด้วยประเด็นการส่งเสริม ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากรของกลุ่ม การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า รูปแบบการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมในรูปแบบของการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม วิธีการส่งเสริม ได้แก่ การส่งเสริมการเกษตรแบบรายบุคคล การส่งเสริมการเกษตรแบบกลุ่ม การส่งเสริมการเกษตรแบบมวลชน ช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ กิจกรรม สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ วารสาร แผ่นพับ การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม เครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยระบุระดับความต้องการในประเด็นที่ตรงกับความต้องการของสมาชิก ได้แก่ 0 = ไม่มี 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด ช่องทางในการส่งเสริม ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ สื่อกิจกรรม สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ เอกชน หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ วารสาร แผ่นพับ การจัดประชุม

สัมมนา ฝึกอบรม เครือข่ายสังคมออนไลน์ ระบุระดับความต้องการในประเด็นที่ตรงกับความต้องการของท่าน ได้แก่ 0= ไม่มี 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

2.3 การทดสอบเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสำคัญยิ่งต่อความถูกต้องน่าเชื่อถือ และการยอมรับข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบเครื่องมือวิจัยดังนี้

2.3.1 ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อให้ตรงกับเนื้อหาของการศึกษา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองในขั้นต้น แล้วนำแบบสัมภาษณ์ ให้คณาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ (นายชัยชิต สร้อยจิตต์ เกษตรอำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และให้คำแนะนำแก้ไข

2.3.2 การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) หลังจากแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของ Cronbach's Alpha โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แต่ละตอน ดังนี้ ตอนที่ 2 การดำเนินการด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต และด้านการตลาด ของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.943 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการกลุ่ม ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.920 ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.953 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์มีค่ามากกว่า 0.80 หมายถึง แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ (Carmines และ Zeller 1986 : 51 อ้างถึงใน เบลูจมาศ อยู่ประเสริฐ 2561 : 49-59)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ในระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2562 – กุมภาพันธ์ 2563 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประสานคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงรายละเอียดการวิจัย พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการประสานนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลกับสมาชิกกลุ่ม

3.2 **ชี้แจงรายละเอียดการวิจัย** วัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัย ให้กับสมาชิกกลุ่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 **ผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนการดำเนินการวิจัย** แก่สมาชิกกลุ่มที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจงข้อซักถามต่างๆ เกี่ยวกับการวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

3.4 **ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล** ในแบบสัมภาษณ์ทุกข้อด้วยตนเอง ทำการคัดแยกแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ มาทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเพิ่มเติมให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำมาใช้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลมาจัดทำรหัสข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งเลือกใช้สถิติต่างๆ ดังนี้

4.1 **ข้อมูลในตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มมาแปลงใหญ่** สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล

4.2 **ข้อมูลในตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม** ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต และด้านการตลาดของกลุ่ม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล โดยกำหนดเป็นคะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตรاليةเคอร์ต (Likert type scale) มาคิดคำนวณคะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนน 2 หมายถึง น้อย คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 4 หมายถึง มาก คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด การแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

4.3 ข้อมูลในตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของกลุ่ม สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูลโดยกำหนดเป็นคะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลีเคิร์ต (Likert type scale) มาคิดคำนวณ คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนน 2 หมายถึง น้อย คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 4 หมายถึง มาก คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด การแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

4.4 ข้อมูลในตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล กำหนดเป็นคะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลีเคิร์ต (Likert type scale) มาคิดคำนวณ คะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนน 2 หมายถึง น้อย คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 4

หมายถึง มาก คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด การแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่มเป็นระดับโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ดังนั้น	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81 – 2.60	หมายถึง	น้อย
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61 – 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41 – 4.20	หมายถึง	มาก
	คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์จากผลการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่มกลุ่ม ปัญหาและข้อเสนอแนะ การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม มาวิเคราะห์สรุปเป็นแนวทางการส่งเสริม โดยใช้แบบจำลองการสื่อสาร

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ซึ่งได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

ตอนที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาถึงลักษณะพื้นฐานของสมาชิกกลุ่มประกอบด้วย 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุเฉลี่ย สถานะภาพ ระดับการศึกษา อาชีพหลักของสมาชิก 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของสมาชิก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือนผลผลิตข้าวเฉลี่ยในปีการผลิตที่ผ่านมา รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว ต้นทุนการผลิตข้าว 3) ลักษณะทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ การดำรงตำแหน่งใดในกลุ่ม การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม

1.1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ในการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลักของสมาชิกกลุ่ม ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่ม

n = 104		
ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	48	46.2
หญิง	56	53.8
2. อายุ		
31 - 40	4	3.8
41 - 50	33	31.7
51 - 60	37	35.7
61 - 70	30	28.8
ค่าต่ำสุด = 35 : ค่าสูงสุด = 70 : ค่าเฉลี่ย = 55.19 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8.529		
3.สถานะ		
สมรส	89	85.6
หย่า/หม้าย	15	14.4
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	72	69.2
มัธยมศึกษาตอนต้น	12	11.6
มัธยมศึกษาตอนปลาย	17	16.3
ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา	2	1.9
ปริญญาตรี	1	1.0
5. อาชีพหลักของสมาชิก		
เกษตรกรรวม	101	97.1
รับจ้างทั่วไป	3	2.9

จากตารางที่ 4.1 แสดงค่าจำนวนและร้อยละของ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพหลักของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

เพศ ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 53.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 46.2 เป็นเพศชาย

อายุ ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 35.7 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 31.7 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 28.8 มีอายุมากกว่า 60 ปี และร้อยละ 3.8 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 40 ปี ตามลำดับ โดยสมาชิกกลุ่มมีอายุน้อยที่สุด 35 ปี มากที่สุด 70 ปี และมีอายุเฉลี่ย 55.19 ปี

ระดับการศึกษา ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 69.2 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 16.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ 11.6 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 1.9 จบการศึกษาระดับอนุปริญาตรีหรือเทียบเท่า (ปวส.) และมีเพียงร้อยละ 1 ที่จบการศึกษาระดับปริญาตรี

อาชีพหลัก ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 97.1 มีอาชีพหลักคือเกษตรกรมีเพียงร้อยละ 3 ที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ ในการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของสมาชิก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลผลิตข้าวเฉลี่ย รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว และต้นทุนการผลิตข้าวในปีการผลิตที่ผ่านมาได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดใน ตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่ม

n = 104		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พื้นที่เข้าร่วมโครงการของสมาชิกกลุ่ม		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	19	18.3
11 - 20 ไร่	44	42.3
21 - 30 ไร่	28	26.9
31 - 40 ไร่	5	4.8
41 - 50 ไร่	4	3.8
51 - 60 ไร่	1	1.0
มากกว่า 60 ไร่	3	2.9
ค่าต่ำสุด = 2 : ค่าสูงสุด = 150 : ค่าเฉลี่ย = 22.10 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 17.261		
สมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม		
1-2 คน	13	12.5
3-4 คน	48	46.2
5-6 คน	38	36.5
7-8 คน	5	4.8
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 8 : ค่าเฉลี่ย = 4.19 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.387		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=104		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แรงงานในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม		
1-2 คน	41	45.2
3-4 คน	57	49.0
5-6 คน	6	5.8
ค่าต่ำสุด = 1 : ค่าสูงสุด = 6 : ค่าเฉลี่ย = 2.85 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.983		
ผลผลิตข้าวเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่ม		
ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้	89	85.6
สามารถเก็บเกี่ยวได้ (n = 15)	15	14.4
น้อยกว่า 200 กิโลกรัม ต่อไร่	1	1.0
200 - 250 กิโลกรัม ต่อไร่	1	1.0
251 - 300 กิโลกรัม ต่อไร่	4	3.7
301 - 350 กิโลกรัม ต่อไร่	8	7.7
351 - 400 กิโลกรัม ต่อไร่	1	1.0
ค่าต่ำสุด = 150 : ค่าสูงสุด = 400 : ค่าเฉลี่ย = 315.33 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 64.461		
รายได้จากการขายข้าวของสมาชิกกลุ่ม		
ไม่มีรายได้จากการขายข้าว	96	92.3
มีรายได้จากการขายข้าว (n = 8)	8	7.7
น้อยกว่า 10,000 บาท	2	1.9
10,000 - 20,000 บาท	3	2.9
20,001 - 30,000 บาท	1	1.0
มากกว่า 30,000 บาท	2	1.9
ค่าต่ำสุด = 1,500 : ค่าสูงสุด = 80,000 : ค่าเฉลี่ย = 26,225.00 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 26,664.088		
ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ของสมาชิกกลุ่ม		
น้อยกว่า 3,000 บาท ต่อไร่	3	2.9
3,000 - 3,500 บาท ต่อไร่	98	94.2
มากกว่า 3,500 บาท ต่อไร่	3	2.9
ค่าต่ำสุด = 2,500 : ค่าสูงสุด = 4,000 : ค่าเฉลี่ย = 3271.15 : ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 242.328		

จากตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยทางเศรษฐกิจด้านจำนวนพื้นที่เข้าร่วมโครงการ ด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ด้านจำนวนแรงงานในครัวเรือน ด้านจำนวนผลผลิตข้าวเฉลี่ย รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว และด้านต้นทุนการผลิตข้าวในปีการผลิตที่ผ่านมา

ของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

พื้นที่เข้าร่วมโครงการของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 42.3 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระหว่าง 11-20 ไร่ รองลงมาร้อยละ 26.9 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระหว่าง 21-30 ไร่ ร้อยละ 18.3 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่ ร้อยละ 4.8 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระหว่าง 31-40 ไร่ ร้อยละ 3.8 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระหว่าง 31-40 ไร่ ร้อยละ 2.9 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการมากกว่า 60 ไร่ และมีเพียงร้อยละ 1 มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการระหว่าง 51-60 ไร่ สมาชิกมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการน้อยที่สุด 2 ไร่ มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการมากที่สุด 150 ไร่ และมีค่าเฉลี่ยที่ 22.10 ไร่

สมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 46.2 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 36.5 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน ร้อยละ 12.5 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1-2 คน และมีเพียงร้อยละ 4.8 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 7-8 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน มากที่สุด 8 คน มีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน

แรงงานในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 49.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน รองลงมาร้อยละ 45.2 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1-2 คน และมีเพียงร้อยละ 5.8 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนน้อยสุด 1 คน มากที่สุด 6 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.85 คน

ผลผลิตข้าวเฉลี่ยของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 85.6 สมาชิกไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เนื่องจากภัยแล้ง มีเพียงร้อยละ 14.4 ที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เกษตรกรที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้มีจำนวน 15 ราย มีผลผลิตข้าวที่เก็บเกี่ยวได้มีจำนวนผลผลิตข้าวเฉลี่ย 301 - 350 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 3.8 มีจำนวนผลผลิตข้าวเฉลี่ย 251 - 300 กิโลกรัมต่อไร่ และร้อยละ 1 มีจำนวนผลผลิตข้าวเฉลี่ยอยู่ 3 ระดับ คือ จำนวนน้อยกว่า 200 กิโลกรัมต่อไร่ จำนวน 200 - 250 กิโลกรัมต่อไร่ และจำนวน 351 - 400 กิโลกรัมต่อไร่ มีสมาชิกที่มีผลผลิตข้าวเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 150 กิโลกรัมต่อไร่ มีสมาชิกที่มีผลผลิตข้าวเฉลี่ยมากที่สุด คือ 400 กิโลกรัมต่อไร่ โดยรวมแล้วสมาชิกที่มีผลผลิตข้าวเฉลี่ย จำนวน 315.33 กิโลกรัมต่อไร่

รายได้จากการขายข้าว ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 92.3 ของสมาชิกไม่มีรายได้จากการขายข้าวในปีการผลิตที่ผ่านมา มีเพียง ร้อยละ 7.7 ของสมาชิกเท่านั้นที่มีรายได้จากการขายข้าว ซึ่งมีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.9 รองลงมาร้อยละ 1.9 มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย อยู่ 2 ระดับ คือ น้อยกว่า 10,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท มีสมาชิกที่มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีรายได้ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท โดยที่สมาชิกมีรายได้จากการขายข้าวต่ำที่สุด จำนวน 1,500 บาท และสมาชิกที่มีรายได้จากการขายข้าวมากที่สุด จำนวน 80,000 บาท

ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ของสมาชิกกลุ่ม พบว่า ร้อยละ 94.2 มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่อยู่ระหว่าง 3,000 - 3,500 บาท ต่อไร่ รองลงมาร้อยละ 2.9 มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ อยู่ 2 ระดับคือ ระหว่าง 3,000 - 3,500 บาท ต่อไร่ และมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่มากกว่า 3,500 บาท สมาชิกมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่น้อยที่สุด จำนวน 2,500 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่มากที่สุดจำนวน 4,000 บาท

1.3 ลักษณะทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษา การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 แสดงการดำรงตำแหน่งในกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม

n = 104		
ปัจจัยทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดำรงตำแหน่งทางสังคม		
ไม่มีตำแหน่งในชุมชน	61	5.1
มีตำแหน่งในชุมชน * (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	7	6.0
สมาชิก อบต.	3	2.6
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านหรืออาสาสมัครอื่นๆ	20	17.1
คณะกรรมการหมู่บ้าน	24	20.5
อื่นๆ ได้แก่ อสม. อปพร.	2	1.7
การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม		
ไม่ได้เป็น	ไม่มี	
ได้เป็น * (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มสหกรณ์	10	5.3
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	75	39.9
กลุ่มลูกค้า ธกส.	67	35.6
กลุ่มอื่นในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	36	19.2

จากตารางที่ 4.3 แสดงค่าจำนวนและร้อยละของปัจจัยทางสังคม ด้านการดำรงตำแหน่งทางสังคม และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

การดำรงตำแหน่งทางสังคม พบว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 52.1 ไม่มีตำแหน่งใดในสังคม ร้อยละ 20.5 เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 17.1 เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านหรืออาสาสมัคร

อื่นๆ ร้อยละ 6.0 เป็นก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 2.6 เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และมีเพียงร้อยละ 1.7 ที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมอื่นๆ ได้แก่ อสม. อปพร.

การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม พบว่า สมาชิกกลุ่มร้อยละ 39.89 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 35.64 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. ร้อยละ 19.15 เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้าน ได้แก่ กลุ่มส่งเสริมอาชีพ และร้อยละ 5.32 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม

การศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาถึงการดำเนินการด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการผลิต และด้านการตลาดของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการกลุ่มได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม 2) การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว 3) การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิต 4) การเชื่อมโยงการตลาด

2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงกระบวนการบริหารจัดการกลุ่มในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การวางแผนในการพัฒนาการผลิต การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนด้านการตลาด การวางแผนด้านการเงิน การวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร 2) ด้านการจัดองค์กร ได้แก่ โครงสร้างของกลุ่ม และแบ่งงาน กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก 3) ด้านการบังคับบัญชา ได้แก่ การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน ความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ 4) ด้านการประสานงาน ได้แก่ การประชุมอย่างสม่ำเสมอ การแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก การประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย 5) ด้านการควบคุม ได้แก่ การจดบันทึกข้อมูลกลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และมีการรายงานผลให้กับสมาชิกทราบ การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

2.1.1 การวางแผน จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการวางแผนของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ การวางแผนด้านการเงินให้กับสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$ S.D.=0.952) รองลงมา เรื่อง การวางแผนในการพัฒนาการผลิตข้าวให้กับสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$ S.D.=1.014) การวางแผนด้านการตลาดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$ S.D.=0.986) การวางแผนการ

ทำงานอย่างเป็นระบบและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.47$ S.D.=0.965) และการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.44$ S.D.=1.050)

2.1.2 การจัดองค์กร จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการจัดองค์กรของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$ S.D.=0.998) รองลงมา เรื่อง การมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$ S.D.=1.017) และกลุ่มมีโครงสร้างองค์กร และแบ่งงานกันอย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$ S.D.=1.077)

2.1.3 การบังคับบัญชา จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการบังคับบัญชาของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ กลุ่มมีการแบ่ง และกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$ S.D.=1.119) รองลงมา เรื่อง สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$ S.D.=1.054) และสมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$ S.D.=1.077)

2.1.4 การประสาน จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการประสานของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.69$ S.D.=1.080) รองลงมา เรื่อง การประสานงานเพื่อขยายเครือข่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$ S.D.=1.179) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$ S.D.=1.059) และกลุ่มมีการประชุมอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$ S.D.=1.070)

2.1.5 การควบคุม จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มด้านการควบคุม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ กลุ่มมีการจัดทำบัญชีและรายงานผลการดำเนินงานให้กับสมาชิกทราบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$ S.D.=1.065) รองลงมา เรื่อง กลุ่มมีการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลสมาชิกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$ S.D.=1.197) และการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$ S.D.=1.165)

ตารางที่ 4.4 สรุปความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่อระดับการปฏิบัติในการบริหารจัดการกลุ่ม

n =104			
การจัดการกลุ่ม	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. ด้านการจัดองค์กร	3.74	0.919	มาก
2. ด้านการประสานงาน	3.66	0.978	มาก
3. ด้านการบังคับบัญชา	3.64	0.946	มาก
4. ด้านการควบคุม	3.64	1.043	มาก
5. ด้านการวางแผน	3.58	0.834	มาก
รวม	3.65	0.944	มาก

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่อระดับการปฏิบัติในการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า โดยรวมกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.65$ S.D.=0.944) ซึ่งกลุ่มมีระดับการปฏิบัติในการบริหารจัดการตามลำดับ ดังนี้ ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X}=3.74$ S.D.=0.919) รองลงมาเป็นด้านการประสานงาน ($\bar{X}=3.66$ S.D.=0.978) และมี 2 ด้านเท่ากัน คือ ด้านการบังคับบัญชา ($\bar{X}=3.64$ S.D.=0.946) และด้านการควบคุม ($\bar{X}=3.64$ S.D.=1.043) ระดับการปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}=3.58$ S.D.=0.834)

2.2 การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก 2) การลดการใช้ปุ๋ยเคมี 3) การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช 4) การลดการจ้างแรงงาน 5) การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.5 ระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่ม

กิจกรรม	การปฏิบัติ			ระดับการปฏิบัติ				\bar{X}	S.D	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)		น้อยที่สุด	จำนวน (ร้อยละ)			มากที่สุด			
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ		น้อย	ปานกลาง	มาก				
1. การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์	0 (0.0)	104 (100)	9 (8.7)	9 (8.7)	22 (21.2)	32 (30.8)	32 (30.8)	3.66	1.243	มาก
2. การลดการจ้างแรงงาน	2 (1.9)	102 (98.1)	21 (20.6)	17 (16.7)	29 (28.4)	27 (26.5)	8 (7.8)	2.84	1.249	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

กิจกรรม	การปฏิบัติ			ระดับการปฏิบัติ				\bar{X}	S.D	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)			จำนวน (ร้อยละ)						
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
3. การจดบันทึก รายรับรายจ่ายของ สมาชิก	20 (19.2)	84 (80.8)	22 (26.2)	20 (23.8)	15 (19.9)	22 (26.2)	5 (6.0)	2.62	1.289	ปานกลาง
4. การลดการใช้ ปุ๋ยเคมี	2 (1.9)	102 (98.1)	15 (14.7)	38 (37.3)	23 (22.5)	24 (23.5)	2 (2.0)	2.61	1.064	ปานกลาง
5. การลดการใช้ สารกำจัดศัตรูพืช	2 (1.9)	102 (98.1)	20 (19.6)	28 (27.5)	34 (33.3)	16 (15.7)	4 (3.9)	2.57	1.095	น้อย
			รวม					2.86	1.188	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 แสดงระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมแล้วระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับดังนี้ การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.66$ S.D.=1.243) รองลงมา เรื่อง การลดการจ้างแรงงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.84$ S.D.=1.249) การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิกอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.62$ S.D.=1.289) การลดการใช้ปุ๋ยเคมีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$ S.D.=1.064) และการลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.57$ S.D.=1.095)

ในการศึกษาการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวของกลุ่มยังพบว่า สมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 19.2 เรื่อง การจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก รองลงมาร้อยละ 1.9 มี 3 เรื่องเท่ากัน คือ 1) เรื่อง การลดการใช้ปุ๋ยเคมี สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดความรู้ในการจัดการ 2) เรื่อง การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดความรู้ในการจัดการ 3) เรื่อง การลดการจ้างแรงงาน สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าไม่มีเวลาในการทำเองจำเป็นต้องจ้างแรงงาน

2.3 การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวของกลุ่มในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การวางแผนการเพาะปลูก 2) การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ 3) การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ 4) การใช้

ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน 5) การตัดพันธุ์ปน 6) การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน 7) การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม 8) การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ 9) เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสมได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.6 ระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่ม

กิจกรรม	การปฏิบัติ			ระดับการปฏิบัติ				\bar{x}	S.D	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)			จำนวน (ร้อยละ)						
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม	2 (1.9)	102 (98.1)	10 (9.8)	3 (2.9)	12 (11.8)	29 (28.4)	48 (47.1)	4.00	1.266	มาก
2. การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ	2 (1.9)	102 (98.1)	4 (3.9)	13 (12.7)	14 (13.7)	29 (28.4)	42 (41.2)	3.90	1.190	มาก
3. การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม	3 (2.9)	101 (97.1)	5 (5.0)	9 (8.9)	28 (27.7)	25 (24.8)	34 (33.7)	3.73	1.165	มาก
4. การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่	4 (3.8)	10 (96.2)	7 (10.0)	23 (23.0)	26 (26.0)	34 (34.0)	10 (10.0)	3.67	1.288	มาก
5. การตัดพันธุ์ปน	2 (1.9)	104 (98.1)	14 (13.7)	12 (11.8)	11 (10.8)	24 (23.5)	41 (40.2)	3.65	1.453	มาก
6. การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่	2 (1.9)	102 (98.1)	8 (7.8)	11 (10.8)	26 (25.5)	32 (31.4)	25 (24.5)	3.54	1.200	มาก
7. การวางแผนการเพาะปลูก	2 (1.9)	102 (98.1)	13 (12.7)	9 (8.8)	26 (25.5)	25 (24.5)	29 (28.4)	3.47	1.333	มาก
8. การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน	0 (0.0)	104 (100.0)	11 (10.6)	18 (17.3)	24 (23.1)	37 (35.6)	14 (13.5)	3.24	1.203	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

กิจกรรม	การปฏิบัติ		ระดับการปฏิบัติ					\bar{X}	S.D	แปลผล
	จำนวน (ร้อยละ)		จำนวน (ร้อยละ)							
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
9. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน	6	88	18	13	33	22	12	2.97	1.264	ปานกลาง
	(5.8)	(94.2)	(18.4)	(13.3)	(33.7)	(22.4)	(12.2)			
	รวม							3.57	1.262	มาก

จากตารางที่ 4.6 แสดงระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยรวมแล้วระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตของสมาชิกกลุ่มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.57$ S.D.=1.262) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ การเก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$ S.D.=1.266) รองลงมา เรื่อง การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$ S.D.=1.190) และการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$ S.D.=1.165)

ในการศึกษาการจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตของกลุ่มยัง พบว่า สมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุด คือ ร้อยละ 5.8 เรื่อง การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุว่าขาดความรู้ในการจัดการ รองลงมา ร้อยละ 3.8 เรื่อง การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สมาชิกทั้งหมดระบุว่าขาดความรู้ในการจัดการ ร้อยละ 2.9 เรื่อง การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสมสมาชิกทั้งหมดระบุว่าไม่สามารถกำหนดระยะเวลาได้เนื่องจากไม่สามารถหารถเกี่ยวได้ตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเกี่ยวข้าว ร้อยละ 1.9 เท่ากัน 4 เรื่อง คือ 1) เรื่อง การวางแผนการเพาะปลูก สมาชิกทั้งหมดระบุว่าขาดความรู้ในการจัดการ 2) เรื่อง การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สมาชิกทั้งหมดระบุว่าขาดความรู้ในการจัดการ 3) เรื่อง การตัดพันธุ์ปน สมาชิกทั้งหมดระบุว่าไม่มีเวลาในการทำเองจำเป็นต้องจ้างแรงงาน 4) เรื่อง การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ สมาชิกทั้งหมดระบุว่าไม่มีเวลาในการบริหารจัดการ 5) เรื่อง การเก็บข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม สมาชิกทั้งหมดระบุว่าไม่มีเวลาในการบริหารจัดการ

2.4 การจัดการด้านการเชื่อมโยงการตลาด ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการจัดการด้านการเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิกกลุ่มในด้านต่างๆ ดังนี้ 1) การขายข้าวให้กับกลุ่ม 2) ช่วยกลุ่มโฆษณา

ขายสินค้า 3) การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า 4) การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.7 ระดับการปฏิบัติในการเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิกกลุ่ม

กิจกรรม	การปฏิบัติ			ระดับการปฏิบัติ				\bar{X}	S.D	แปลผล	
	จำนวน (ร้อยละ)			จำนวน (ร้อยละ)							
	ไม่ปฏิบัติ	ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด				
1. การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า	4 (3.8)	100 (96.2)	13 (13.0)	10 (10.0)	18 (18.0)	36 (36.0)	23 (23.0)	3.46	1.306	มาก	
2. ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า	0 (0.0)	104 (100.0)	4 (3.8)	19 (18.3)	30 (28.8)	33 (31.7)	18 (17.3)	3.40	1.093	ปานกลาง	
3. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า	81 (77.9)	23 (22.1)	8 (34.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (17.4)	1 (4.3)	2.57	1.273	น้อย	
4. ขายข้าวให้กับกลุ่ม	104 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0	0		
								รวม	2.36	0.918	น้อย

จากตารางที่ 4.7 แสดงระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิกกลุ่มผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยรวมแล้วมีระดับการปฏิบัติในการจัดการด้านการเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิกกลุ่มอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.36$ S.D.=0.918) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้ การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.46$ S.D.=1.306) รองลงมา เรื่อง การช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.40$ S.D.=1.093) และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.57$ S.D.=1.273)

ในการศึกษาการจัดการด้านเชื่อมโยงการตลาดของกลุ่มยังพบว่า สมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุดคือร้อยละ 100 เรื่อง การขายข้าวให้กับกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าไม่สามารถขายข้าวให้กับกลุ่มได้เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้งติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 79.9 การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่า

เป็นเรื่องยุ่งยากมากเกินไป และร้อยละ 3.8 เรื่อง การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดองค์ความรู้ในการจัดการ

จากการศึกษาถึงการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว การลดต้นทุนการผลิตข้าวและการเชื่อมโยงการตลาด สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สรุปผลของระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่ม

n = 104			
กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. การบริหารจัดการกลุ่ม	3.65	0.944	มาก
2. การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว	3.57	1.262	มาก
3. การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว	2.86	1.188	ปานกลาง
4. การเชื่อมโยงการตลาด	2.36	0.918	น้อย
รวม	3.11	1.078	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 แสดงผลสรุปของระดับการปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยรวมแล้วกลุ่มมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =3.11 S.D.=1.078) ซึ่งมีระดับการปฏิบัติตามลำดับดังนี้ การบริหารจัดการกลุ่มระดับมาก (\bar{X} =3.65 S.D.=0.944) รองลงมาเป็นจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.57 S.D.=1.262) การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =2.86 S.D.=1.188) และการเชื่อมโยงการตลาดระดับปานกลาง (\bar{X} =2.36 S.D.=0.918)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

3.1 ระดับความสำคัญของปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม การศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว 3) ด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิต 4) ด้านการเชื่อมโยงการตลาด ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

3.1.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ในการศึกษาระดับความสำคัญของปัญหาในการบริหารจัดการกลุ่มผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =2.67 S.D.=0.650) ซึ่งมีระดับความสำคัญของปัญหา 3 อันดับแรก คือ การประสานงานระหว่าง

กลุ่มกับกลุ่มอื่นและหน่วยงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.86$ S.D.=0.864) รองลงมา เรื่อง ภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.82$ S.D.=0.983) และความสามัคคีภายในกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$ S.D.=0.743) ตามลำดับ

3.1.2 การลดต้นทุนการผลิตข้าว ในการศึกษาระดับความสำคัญของปัญหาในการลดต้นทุนการผลิตข้าวผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$ S.D.=0.789) ซึ่งมีระดับความสำคัญของปัญหา 3 อันดับแรก คือ การลดการใช้ปุ๋ยเคมีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.76$ S.D.=0.898) รองลงมา เรื่อง การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.66$ S.D.=1.120) และการจัดบันทึกรายรับรายจ่ายอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.60$ S.D.=1.038) ตามลำดับ

3.1.3 การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว ในการศึกษาระดับความสำคัญของปัญหาในการเพิ่มคุณภาพและผลผลิต ของกลุ่มผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.62$ S.D.=0.862) ซึ่งมีระดับความสำคัญของปัญหา 3 อันดับแรก คือ การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$ S.D.=1.017) รองลงมา เรื่อง การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.67$ S.D.=0.939) การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปนและการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.59$ S.D.=0.972) ตามลำดับ

3.1.4 การเชื่อมโยงการตลาด ในการศึกษาระดับความสำคัญของปัญหาในการเชื่อมโยงการตลาดของกลุ่มผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.75$ S.D.=0.928) ซึ่งมีระดับความสำคัญของปัญหา 3 อันดับแรก คือ การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.88$ S.D.=1.086) รองลงมา เรื่อง การโฆษณาขายสินค้าให้กับกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78$ S.D.=1.004) และการขายข้าวให้กับกลุ่มอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.60$ S.D.=1.062) ตามลำดับ

จากการศึกษาถึงปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถเปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัญหาดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. การเชื่อมโยงการตลาด	2.75	0.928	ปานกลาง
2. การบริหารจัดการกลุ่ม	2.67	0.650	ปานกลาง
3. การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว	2.62	0.862	ปานกลาง
4. การจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว	2.61	0.789	ปานกลาง
รวม	2.66	0.807	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบระดับความสำคัญของปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยรวมแล้วกลุ่มมีระดับของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.66$ S.D.=0.807) ซึ่งมีระดับของปัญหาตามลำดับ ดังนี้ การเชื่อมโยงการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.75$ S.D.=0.928) รองลงมาการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.67$ S.D.=0.650) การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.62$ S.D.=0.686) และการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.61$ S.D.=0.789)

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มจากแบบสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิด ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

n = 104

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกสูบน้ำได้ดินด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อใช้ในการทำนาแก้ปัญหาฝนแล้ง	15	14.4
2. ส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำนาเพื่อใช้มูลสัตว์ทำปุ๋ย ช่วยลดต้นทุน และสร้างรายได้เพิ่ม	7	6.7
3. ไม่ระบุข้อเสนอแนะ	82	78.8
รวม	104	100

จากตารางที่ 4.10 แสดงข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ร้อยละ 14.4 เสนอแนะให้ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิก

สูบน้ำใต้ดินด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ในการทำนาเป็นการแก้ปัญหาฝนแล้ง ร้อยละ 6.7 เสนอแนะให้กลุ่มส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำนาเพื่อใช้มูลสัตว์ทำปุ๋ยช่วยลดต้นทุน และสร้างรายได้เพิ่ม และร้อยละ 78.8 ไม่ได้ระบุข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

การศึกษาศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาถึงการได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม โดยแบ่งเป็นกิจกรรมได้ดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม 2) การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน 3) การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม 4) การบริหารจัดการด้านการเงิน 5) การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน 6) การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน 7) การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 การได้รับความรู้ของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มได้ศึกษาถึงการได้รับความรู้ในด้านต่างๆ ของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.13$ S.D.=1.135) และมีระดับการได้รับความรู้ตามลำดับ ดังนี้ การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$ S.D.=0.954) รองลงมา เรื่อง การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.24$ S.D.=1.128) และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.15$ S.D.=1.164) ดังตารางที่ 4.11

4.2 ความต้องการความรู้ของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม ได้ศึกษาถึงระดับความต้องการความรู้ในด้านต่างๆ ของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มมีความต้องการความรู้ในด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.27$ S.D.=1.103) โดยมีระดับความต้องการความรู้ตามลำดับ ดังนี้ การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$ S.D.=0.977) รองลงมา เรื่อง การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐานระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.37$ S.D.=1.080) และการวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30$ S.D.=0.293) ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ระดับการได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

n = 104

กิจกรรม	การได้รับ			ความต้องการ		
	\bar{x}	S.D.	แปลความ	\bar{x}	S.D.	แปลความ
1. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	3.15	1.164	ปานกลาง	4.38	0.977	มากที่สุด
2. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน	3.55	0.954	มาก	4.37	1.080	มากที่สุด
3. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม	2.93	1.193	ปานกลาง	4.30	0.923	มากที่สุด
4. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	2.97	1.119	ปานกลาง	4.28	1.047	มากที่สุด
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	3.24	1.128	ปานกลาง	4.23	1.125	มากที่สุด
6. การบริหารจัดการด้านการเงิน	3.07	1.193	ปานกลาง	4.17	1.242	มาก
7. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	2.99	1.195	ปานกลาง	4.13	1.330	มาก
รวม	3.13	1.135	ปานกลาง	4.27	1.103	มากที่สุด

4.3 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม ได้ศึกษาถึงระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ของสมาชิกกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	รายบุคคล			รายกลุ่ม		
	\bar{X}	S.D.	แปลความ	\bar{X}	S.D.	แปลความ
1. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	1.52	0.955	น้อยที่สุด	3.88	1.201	มาก
2. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน	1.70	1.198	น้อยที่สุด	4.01	1.093	มาก
3. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม	1.55	1.051	น้อยที่สุด	4.34	0.877	มากที่สุด
4. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	1.52	0.896	น้อยที่สุด	4.14	0.949	มาก
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	1.63	1.071	น้อยที่สุด	4.07	1.054	มาก
6. การบริหารจัดการด้านการเงิน	1.72	1.153	น้อยที่สุด	4.06	1.122	มาก
7. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	1.65	1.031	น้อยที่สุด	4.11	0.994	มาก
รวม	1.61	1.050	น้อยที่สุด	4.09	1.042	มาก

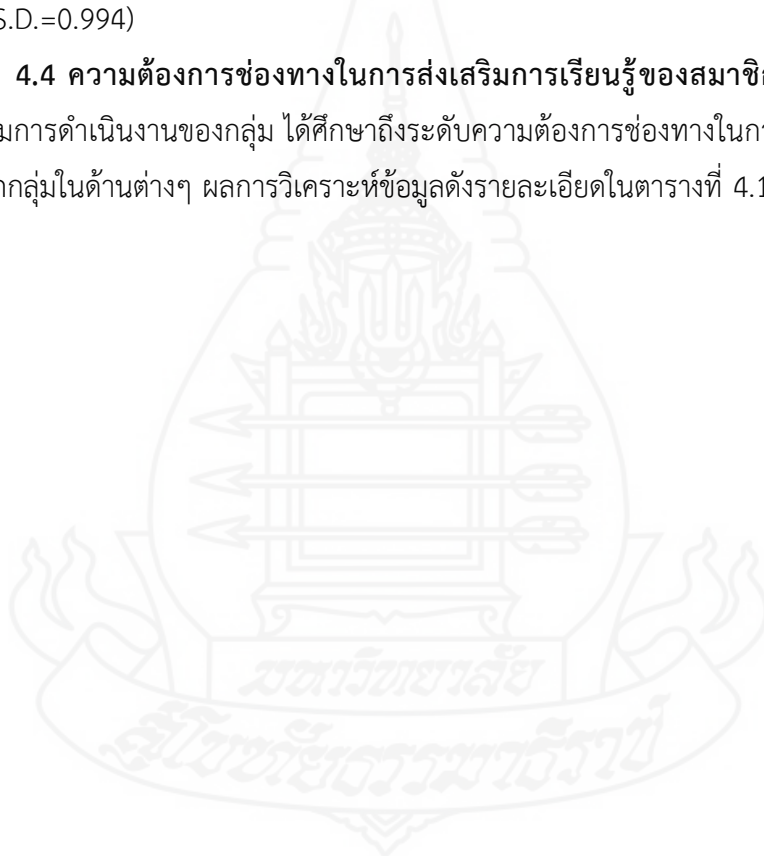
จากตารางที่ 4.12 แสดงระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย 1) วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล 2) วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

4.3.1 วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล ในการศึกษาระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมสมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.16$ S.D.=1.050) ซึ่งมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคลตามลำดับ ดังนี้ การบริหารจัดการด้านการเงินอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.72$ S.D.=1.153) รองลงมา เรื่อง การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้

มาตรฐานระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.70$ S.D.=1.198) และการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=1.65$ S.D.=1.031)

4.3.2 วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม ในการศึกษาในระดับความต้องการ วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โดยรวมสมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการ วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$ S.D.=1.042) ซึ่งมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่มในด้านต่างๆ ตามลำดับดังนี้ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.34$ S.D.=0.877) รองลงมา เรื่อง การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$ S.D.=0.949) และการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$ S.D.=0.994)

4.4 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษา การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม ได้ศึกษาถึงระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มในด้านต่างๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้

กิจกรรม	ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้										
	สื่อบุคคล		สื่อมวลชน		สิ่งพิมพ์			สื่อกิจกรรม		สื่อใหม่	
	ราชการ	บุคคล	โทรทัศน์	วิทยุ	หนังสือพิมพ์	วารสาร	แผ่นพับ	ฝึกอบรม	ประชุม	สัมมนา	เครือข่ายออนไลน์
1. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม	3.97 (1.354)	2.15 (1.357)	2.72 (1.417)	2.31 (1.330)	1.31 (0.975)	1.55 (1.087)	1.50 (0.965)	4.06 (1.261)	3.70 (1.131)	2.20 (1.573)	2.07 (1.496)
2. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่ง หน้าที่การทำงาน	3.30 (1.261)	1.81 (1.006)	2.61 (1.403)	2.16 (1.278)	1.30 (0.846)	1.45 (0.912)	1.49 (0.881)	3.85 (1.213)	3.78 (0.985)	2.09 (1.352)	2.00 (1.520)
3. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของกลุ่ม	3.38 (1.360)	1.70 (0.902)	2.43 (1.290)	2.07 (1.248)	1.32 (0.839)	1.45 (0.964)	1.54 (1.042)	3.67 (1.242)	3.67 (1.273)	2.14 (1.361)	1.94 (1.454)
4. การบริหารจัดการด้านการเงิน	3.19 (1.455)	1.94 (1.113)	2.27 (1.331)	2.12 (1.264)	1.25 (0.797)	1.33 (0.730)	1.46 (0.913)	3.92 (1.282)	3.70 (1.173)	2.17 (1.458)	1.94 (1.474)
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	3.23 (1.416)	1.86 (1.056)	2.25 (1.237)	2.05 (1.242)	1.29 (0.832)	1.34 (0.783)	1.49 (0.935)	3.88 (1.302)	3.74 (1.123)	2.13 (1.488)	1.98 (1.501)
6. การผลิตและการวางแผนการผลิตซ้ำ ที่ได้มาตรฐาน	3.28 (1.444)	1.92 (1.086)	2.36 (1.261)	2.09 (1.239)	1.27 (0.766)	1.30 (0.652)	1.44 (0.868)	3.94 (1.253)	3.73 (1.176)	2.23 (1.450)	2.05 (1.591)
7. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	3.35 (1.385)	1.88 (1.030)	2.32 (1.272)	2.07 (1.272)	1.31 (0.946)	1.33 (0.730)	1.44 (0.901)	4.02 (1.231)	3.64 (1.238)	2.18 (1.480)	2.05 (1.535)

การแปลค่าเฉลี่ย 1.0 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 แสดงระดับระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่มในด้านต่าง ๆ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังนี้

4.4.1 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงินและแผนการพัฒนาบุคลากรกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$ S.D.=1.261) รองลงมาเป็นสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X}=3.97$ S.D.=1.354) และสื่อกิจกรรมประเภท การประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=1.65$ S.D.=1.131)

4.4.2 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงานของกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$ S.D.=1.215) รองลงมา สื่อกิจกรรมประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.78$ S.D.=0.985) และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X}=3.30$ S.D.=1.261)

4.4.3 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม ($\bar{X}=3.67$ S.D.=1.242) และประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$ S.D.=1.273) รองลงมาสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X}=3.38$ S.D.=1.360) และสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.43$ S.D.=1.260)

4.4.4 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในมาก ($\bar{X}=3.92$ S.D.=1.282) รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$ S.D.=1.173) และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.19$ S.D.=1.455)

4.4.5 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$ S.D.=1.302) รองลงมา สื่อกิจกรรมประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.74$ S.D.=1.123) และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.23$ S.D.=1.416)

4.4.6 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$ S.D.=1.253) รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$ S.D.=1.176) และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$ S.D.=1.441)

4.4.7 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3 อันดับแรก คือ สื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$ S.D.=1.231) รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$ S.D.=1.238) และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$ S.D.=1.385)

จากการศึกษาความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มในประเด็นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยสรุปในแต่ละประเด็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 สรุปผลความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

กิจกรรม	ความต้องการ วิธีการส่งเสริม	ความต้องการช่องทางการส่งเสริม		
		ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
1. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ	สื่อกิจกรรม การประชุม
2. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่ง หน้าที่การทำงาน	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ
3. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ของกลุ่ม	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ

n=104

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

กิจกรรม	ความต้องการ วิธีการส่งเสริม	ความต้องการช่องทางการส่งเสริม		
		ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3
4. การบริหารจัดการด้านการเงิน	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ
6. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าว ที่ได้มาตรฐาน	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ
7. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	แบบรายกลุ่ม	สื่อกิจกรรม การฝึกอบรม	สื่อกิจกรรม การประชุม	สื่อบุคคล หน่วยงาน ราชการ

จากตารางที่ 4.13 แสดงสรุปผลความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ในประเด็นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากรของกลุ่ม การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐานและการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า สมาชิกมีความต้องการให้ส่งเสริมแบบรายกลุ่มด้วยการฝึกอบรมและการประชุม โดยหน่วยงานราชการ

ตอนที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

จากผลการศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ ระดับการดำเนินงานของกลุ่ม ระดับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม การได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ พบว่า กลุ่มมีปัญหาในการเชื่อมโยงการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว มีความต้องการองค์ความรู้ในด้านการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน ด้วยวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม

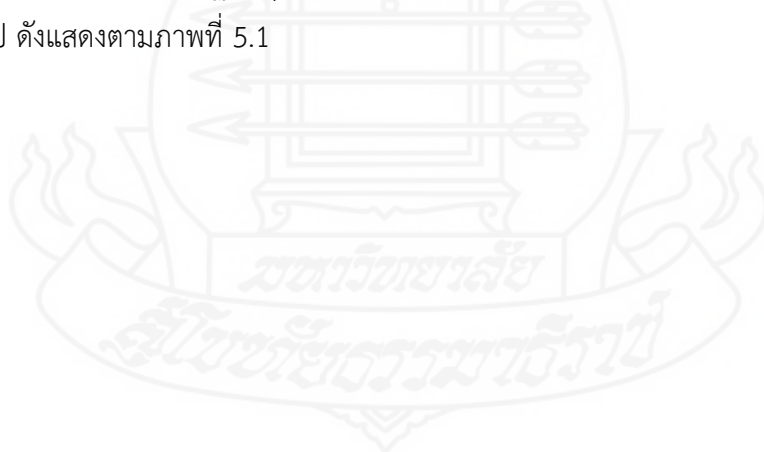
ผ่านช่องทางสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและประชุม เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของกลุ่ม และตรงต่อความต้องการของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่ม ซึ่งมีแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มดังนี้

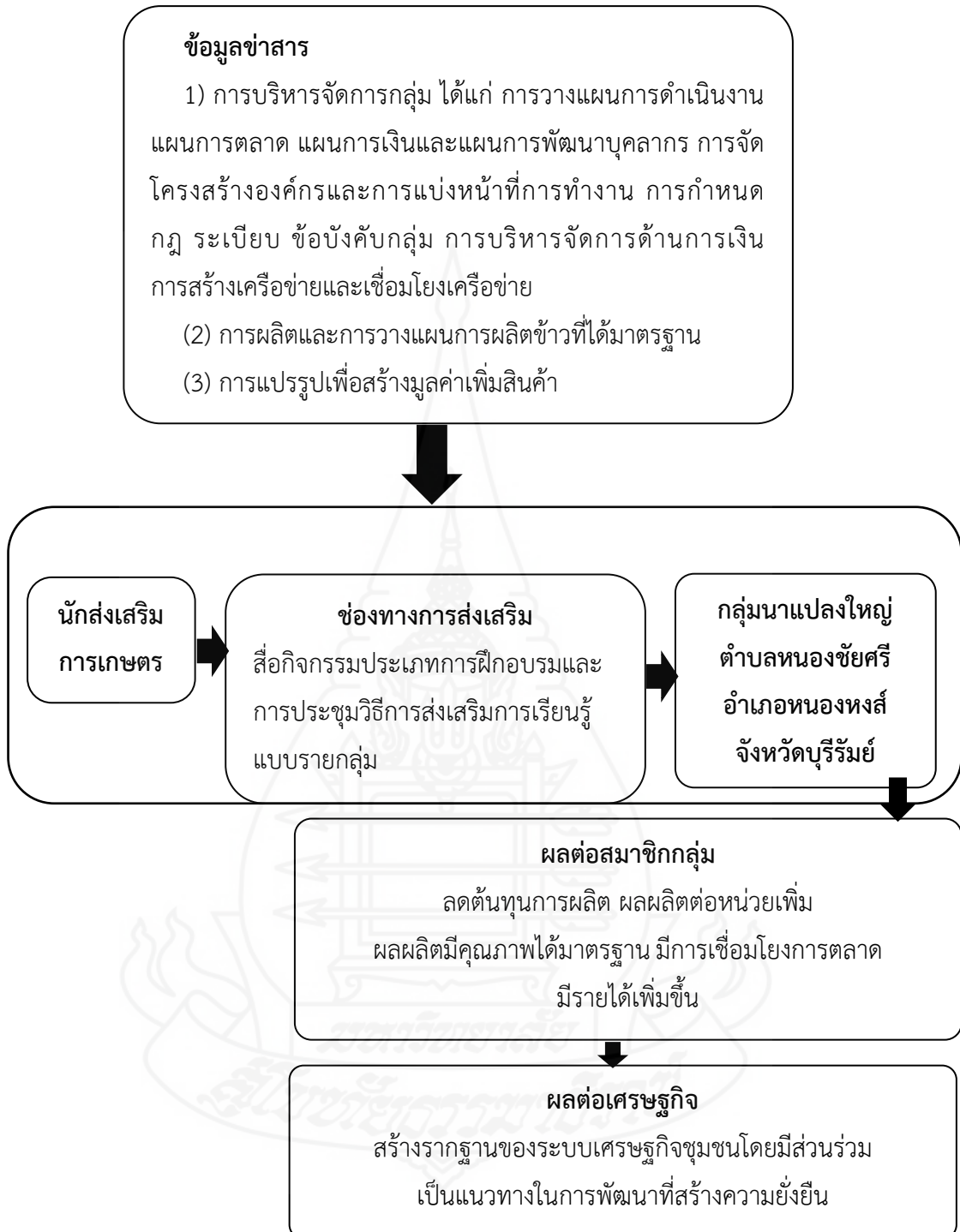
5.1 นักส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมบูรณาการในพื้นที่ ช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้และแนะนำในการบริหารจัดการ

5.2 ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง เนื้อหาและองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่จะถ่ายทอดให้กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงินและแผนการพัฒนาบุคลากร การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย (2) การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน (3) การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า

5.3 ช่องทางในการส่งเสริม การสร้างการเรียนรู้ต้องสร้างการเรียนรู้ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและการประชุม ซึ่งตรงต่อความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

5.4 ผู้รับสาร หมายถึงสมาชิกกลุ่ม เมื่อกลุ่มได้รับการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนำไปปฏิบัติ ทำให้มีการดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตต่อหน่วยเพิ่ม ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการเชื่อมโยงการตลาด ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยมีส่วนร่วม เป็นแนวทางในการพัฒนาที่สร้างความยั่งยืนต่อไป ดังแสดงตามภาพที่ 5.1

ภาพที่ 4.1 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์งานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มและสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่ 2) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 3) เพื่อศึกษาระดับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 4) เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ 5) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของประชากรจากสมาชิก จำนวน 160 คน โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้วิธีจับสลากให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด สมาชิกกลุ่มที่ผ่านการสุ่มแล้ว จำนวน 104 ราย เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือ โดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ แล้วกำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การวิจัย นำเครื่องมือที่จัดทำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น จากนั้นนำเครื่องมือดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะไว้ ก่อนการนำเครื่องมือไปใช้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อให้ตรงกับเนื้อหาของการศึกษา แล้วนำเครื่องมือไปทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 30 ราย จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีการของ Cronbach's Alpha

โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์แต่ละตอน ดังนี้ ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.943 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.920 ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มมาแปลงใหญ่ ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.953 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์มีค่ามากกว่า 0.80 หมายถึง แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นสำหรับงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 104 คน แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล มาจัดทำห้สข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของข้อมูล พร้อมทั้งกำหนดเป็นคะแนนและแปลความหมายประเด็นที่มีการให้ค่าคะแนนตามมาตราลีเคิร์ต (Likert type scale) มาคิดคำนวณคะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนน 2 หมายถึง น้อย คะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง คะแนน 4 หมายถึง มาก คะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด การแปลความหมายผลคะแนนโดยนำค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละข้อมาจัดกลุ่ม เป็นระดับโดยใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม

- 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล สมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.19 ปี ส่วนมากมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และอาชีพหลักของสมาชิกกลุ่มคือเกษตรกร
- 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 22.10 ไร่ ส่วนมากแล้วมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.85 คน สมาชิกส่วนมากไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เนื่องจากภัยแล้ง ส่งผลให้รายได้จากการขายข้าวในปีที่ผ่านมาไม่มีเช่นกัน แต่มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 3271.15 บาท ต่อไร่
- 3) ปัจจัยทางสังคม สมาชิกกลุ่มส่วนมากไม่มีตำแหน่งใดในสังคม ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม สมาชิกส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

1.3.2 ปัจจัยด้านการดำเนินงานของกลุ่ม

1) การบริหารจัดการกลุ่ม ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่อระดับการปฏิบัติในการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยรวมแล้วสมาชิกเห็นว่าการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับมาก ซึ่งกลุ่มมีการปฏิบัติในการบริหารจัดการอันดับที่ 1 คือ ด้านการจัดองค์กร รองลงมาด้านการประสานงาน ด้านการบังคับบัญชา ด้านการควบคุม กลุ่มมีการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือด้านการวางแผน ซึ่งรายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังนี้

- การวางแผน กลุ่มมีการปฏิบัติในการวางแผนการพัฒนาการผลิตข้าวให้กับสมาชิกมากที่สุด รองลงมาเป็นการวางแผนด้านการตลาด การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และมีการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

- การจัดองค์กร กลุ่มมีการปฏิบัติในการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องการมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่างชัดเจน สุดท้ายกลุ่มมีโครงสร้างองค์กรและแบ่งงานกันอย่างชัดเจนอยู่ในระดับสุดท้าย

- การบังคับบัญชา กลุ่มมีการปฏิบัติ เรื่อง การแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจนมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่อง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มในการปฏิบัติงาน ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายอยู่ในระดับสุดท้าย

- การประสาน กลุ่มมีการปฏิบัติในเรื่อง การที่กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ มากที่สุด รองลงมาเป็นการประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก และกลุ่มมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

- การควบคุม กลุ่มมีการปฏิบัติในเรื่อง การจัดทำบัญชีและรายงานผลการดำเนินงานให้กับสมาชิกทราบมากที่สุด รองลงมาเป็นการจดบันทึกและรวบรวมข้อมูลสมาชิก และสุดท้ายเป็นการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับมาก

2) การลดต้นทุนการผลิตข้าว ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวมากที่สุด คือ การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์ รองลงมาเป็นการลดการจ้างแรงงาน การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช และสุดท้ายคือการจดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิกในการศึกษายังพบว่า สมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุด คือ การจดบันทึกรายรับรายจ่ายซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก รองลงมาเป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี สมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดความรู้ในการจัดการ เรื่อง การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืชสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดความรู้ในการจัดการ เรื่อง การลดการจ้างแรงงานสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าไม่มีเวลาในการทำเองจำเป็นต้องจ้างแรงงาน

3) การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว โดยรวมแล้วกลุ่มมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติมากที่สุด คือ การเก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม

รองลงมาเป็นเรื่องการลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บและการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสมในการศึกษายังพบว่าสมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุด คือ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าขาดความรู้ในการจัดการ รองลงมาคือเรื่อง การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่สาเหตุเกิดจากขาดความรู้ในการจัดการ เรื่องการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสมสมาชิกระบุสาเหตุว่าไม่สามารถกำหนดระยะเวลาได้เนื่องจากไม่สามารถ ทารดเกี่ยวได้ตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับการเกี่ยวข้าว เรื่อง การวางแผนการเพาะปลูกสาเหตุจากขาดความรู้ในการจัดการ เรื่อง การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สาเหตุจากการขาดความรู้ในการจัดการ เรื่องการตัดพันธุ์ปนสมาชิกระบุสาเหตุว่าไม่มีเวลาในการบริหารจัดการ เรื่องการลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บและการเก็บข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม สมาชิกระบุสาเหตุว่าไม่มีเวลาในการบริหารจัดการ

4) การเชื่อมโยงการตลาด โดยรวมแล้วกลุ่มมีการปฏิบัติในการจัดการด้านการเชื่อมโยงการตลาดอยู่ในระดับน้อย สมาชิกกลุ่มไม่ได้ปฏิบัติเลย คือ การขายข้าวให้กับกลุ่มซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าไม่สามารถขายข้าวให้กับกลุ่มได้เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้งติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี รองลงมาคือการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ระบุสาเหตุว่าเป็นเรื่องยุ่งยากมากเกินไปและการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า สมาชิกระบุสาเหตุว่าขาดองค์ความรู้ในการจัดการ

1.3.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยรวมแล้วกลุ่มมีระดับของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 เรื่อง การเชื่อมโยงการตลาด รองลงมาเป็นการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว และการจัดการด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวเป็นลำดับสุดท้ายซึ่งสามารถแยกรายละเอียดแต่ละประเด็นได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม โดยรวมแล้วมีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 เรื่อง การประสานงานระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอื่นและหน่วยงาน รองลงมาเรื่องภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่มและความสามัคคีภายในกลุ่ม

2) ด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 เรื่อง การลดการใช้ปุ๋ยเคมี รองลงมา เรื่อง การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์และการจดบันทึกรายรับ รายจ่าย

3) ด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 เรื่อง การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ รองลงมาเป็นการควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ย ตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปนและการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม

4) *ด้านการเชื่อมโยงการตลาด* โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ลำดับที่ 1 เรื่อง การผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า รองลงมา เรื่อง การโฆษณาขายสินค้าและการขายข้าวให้กับกลุ่ม

5) *ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่ม* สมาชิกกลุ่มได้แสดงข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่ม มากที่สุดเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกสูบน้ำใต้ดินด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อใช้ในการทำนาเป็นการแก้ปัญหาฝนแล้ง รองลงมาเสนอแนะให้กลุ่มส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำนาเพื่อใช้มูลสัตว์ทำปุ๋ยช่วยลดต้นทุนและสร้างรายได้เพิ่ม

1.3.4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

1) *การได้รับความรู้ของสมาชิกกลุ่ม* สมาชิกกลุ่มได้รับมากที่สุด เรื่อง การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน รองลงมาเป็นเรื่องการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย และการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า

2) *ความต้องการความรู้ของสมาชิกกลุ่ม* สมาชิกกลุ่มมีความต้องการความรู้ในด้านการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้ามากที่สุด รองลงมา เรื่อง การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน และการวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร

3) *ความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม* สมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

- วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคล โดยรวมแล้วสมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม โดยรวมสมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่มอยู่ในระดับมาก

4) *ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม* ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

- การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงินและแผนการพัฒนาบุคลากร มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ และสื่อกิจกรรมประเภทการประชุม

- การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมและสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ

- การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมและสื่อกิจกรรมประเภทการประชุม รองลงมาคือสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ และสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์
- การบริหารจัดการด้านการเงิน มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมและสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ
- การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุมและสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ
- การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุม และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ
- การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม มีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรม รองลงมาเป็นสื่อกิจกรรมประเภทการประชุม และสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ

1.3.5 วิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มมาแปลงใหญ่

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มมีปัญหาในการเชื่อมโยงการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว มีความต้องการองค์ความรู้ในด้านการผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน ด้วยวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่ม ผ่านช่องทางสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและประชุม เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของกลุ่มและตรงต่อความต้องการของกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่ม นักส่งเสริมการเกษตรต้องสร้างการเรียนรู้ด้วยวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มผ่านสื่อกิจกรรมประเภทอบรมและการประชุม ซึ่งตรงต่อความต้องการของสมาชิกกลุ่ม โดยนำเนื้อหาและองค์ความรู้ในด้านต่างไปถ่ายทอดดังนี้ (1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงินและแผนการพัฒนาศุลากร การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการเงิน การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย (2) การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน (3) การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า เมื่อกลุ่มได้รับการเรียนรู้ดังที่กล่าวมาแล้วนำไปปฏิบัติ ทำให้มีการดำเนินงานของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตต่อหน่วยเพิ่ม ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการเชื่อมโยงการตลาด ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนโดยมีส่วนร่วม เป็นแนวทางในการพัฒนาที่สร้างความยั่งยืนต่อไป

2. อภิปรายผล

2.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม

2.1.1 ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล

สมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 55.19 ปี ส่วนมากมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและทำอาชีพเกษตรกรกรรมเป็นอาชีพหลักเลี้ยงครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร กลิ่นนาค (2560,น.173) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานนาแปลงใหญ่ : กรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุส่วนใหญ่ 50 ปีขึ้นไป และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม

2.1.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

สมาชิกกลุ่มมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.85 คน มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 22.10 ไร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรุตมมงคล (2557,น.61) ศึกษาเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า เกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนคร มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.64 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 3.01 คน แต่มีความแตกต่างในด้านพื้นที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนคร มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 9.75 ไร่ ซึ่งน้อยกว่า ในด้านผลิตข้าวสมาชิกส่วนมากไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เนื่องจากภัยแล้ง ส่งผลให้รายได้จากการขายข้าวในปีที่ผ่านมาไม่มีเช่นกัน แต่มีต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 3271.15 บาทต่อไร่ แตกต่างจากเกษตรกรสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดสกลนครที่มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 4,234.03 บาทต่อไร่

2.1.3 ปัจจัยทางสังคม

ผู้ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่ม และส่วนมากไม่มีตำแหน่งใดในสังคม สอดคล้องกับคู่มือระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประจำปี 2561 (2561,น.1) ระบุว่า เงื่อนไขในการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ต้องเป็นเกษตรกรที่มีความสมัครใจ มีการผลิตสินค้าที่ชนิดเดียวกัน อยู่ในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการบริหารพื้นที่ร่วมกันซึ่งเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนไม่ใช่ความต้องการของผู้นำชุมชน ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมสมาชิกส่วนมากเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนในพื้นที่

2.2 การดำเนินงานของกลุ่ม

2.2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการปฏิบัติในการบริหารจัดการของกลุ่มสามารถแยกรายละเอียดแต่ละประเด็นได้ดังนี้

- การวางแผน กลุ่มมีการวางแผนการพัฒนาการผลิตข้าวให้กับสมาชิกมากที่สุด รองลงมาเป็นการวางแผนด้านการตลาด การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลซึ่งทั้งหมดมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับคู่มือระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประจำปี 2561 (2561,น.1) ระบุว่า ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ สนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมกันผลิตและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น

- การจัดองค์กร กลุ่มมีการจัดการด้านการจัดองค์กรมากที่สุดในเรื่องการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก สอดคล้องกับ Shayna Marlene Petit (2560) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกลุ่มเกษตรกรลุ่มน้ำ กรณีศึกษาในทะเลสาบเวสต์เทิร์นเลอเนอร์เบซิง พบว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและความเข้าใจในผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่นใจในการเข้าร่วมโครงการและเป็นการดึงดูดให้เกษตรกรรายอื่นเข้าร่วมโครงการ

- การบังคับบัญชา กลุ่มมีการบริหารจัดการด้านการบังคับบัญชากลุ่มมากที่สุด เรื่องการแบ่งและกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน รองลงมาเป็นเรื่อง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ และการที่สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งทั้งหมดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2561) อ้างถึง เฮนรี ฟาโยล กล่าวว่า การบังคับบัญชาเป็นการกำหนดบุคคลที่รับผิดชอบหน่วยงานที่ได้จัดองค์การไว้และกำหนดการสั่งการผู้ที่รับผิดชอบ เพื่อให้คนที่เราจัดวางกำลังเหล่านี้ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วงตามแผน

- การประสาน กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก และกลุ่มมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2561) กล่าวว่า การประสานงานภายในเป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญในการช่วยให้เกิดการเข้าใจและร่วมมือกันมากขึ้นโดยส่งข่าวสารให้หมู่สมาชิกเข้าใจและเห็นว่าการกระจายผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นไปอย่างยุติธรรม การประสานงานในระหว่างผู้แทนกลุ่มเพื่อเข้าใจบทบาทและติดตามการทำงานตามระบบและขั้นตอนของกลุ่ม นอกจากนี้ยังต้องมีการวางระบบการ ประสานงานกันกับกลุ่มและหน่วยงานภายนอก

- การควบคุม กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และรายงานผลการดำเนินงานให้กับสมาชิกทราบ มีการจัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลสมาชิกและสุดท้ายเป็นการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกร กลิ่นนาค (2560) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานนาแปลงใหญ่ : กรณีศึกษากลุ่มนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท พบว่า ธรรมชาติเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการนาแปลงใหญ่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการได้ หากกลุ่มมีระบบการควบคุมภายใต้ธรรมชาติ มีระบบการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้เป็นการสร้างความมั่นคงให้กับกลุ่ม

2.2.2 การลดต้นทุนการผลิตข้าว ในการลดต้นทุนการผลิตข้าวกลุ่มมีการควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์ การลดการจ้างแรงงาน การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช และมีการจัดบันทึกรายรับรายจ่าย สอดคล้องกับ พิกุล พงษ์กลาง (2559, น. 17-26) กล่าวว่า ปัจจัยของต้นทุนการผลิตในกระบวนการผลิตข้าว มีปัจจัยหลายๆ อย่างที่มีผลต่อต้นทุนการผลิต ส่งผลต่อรายรับของเกษตรกรโดยตรง ประกอบด้วย วัตถุดิบในการผลิต ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานที่ทำ ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

ในการศึกษายังพบว่า สมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติ มีมากที่สุด คือ การจัดบันทึกรายรับ - รายจ่าย ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก ซึ่งแตกต่างกับ พิกุล พงษ์กลาง (2559, น.17-26) กล่าวว่า การลดต้นทุนการผลิตของการปลูกข้าวควรให้ความสำคัญในประเด็นการจัดบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่าย ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้บันทึกไว้มาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ต้นทุนได้อย่างต่อเนื่องรวมทั้งสามารถตรวจสอบได้ว่าผลผลิตที่ได้มีกำไรหรือขาดทุนเท่าไร

2.2.3 การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว กลุ่มมีการเก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม มีการลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บและการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ง่าย

ในการศึกษายังพบว่าสมาชิกกลุ่มที่ระบุว่าไม่ปฏิบัติคือการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุว่าขาดความรู้ในการจัดการ รองลงมา คือการเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่ สาเหตุเกิดจากขาดความรู้ในการจัดการ แตกต่างกับกิ่งแก้ว คุณเขต (2558, น.84) กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสามารถช่วยยกระดับผลผลิตข้าว การเลือกใช้พันธุ์ข้าว วิธีการปลูก การควบคุมดูแลวัชพืช การใช้ปุ๋ยตามคำแนะนำและตามค่าวิเคราะห์ดินเป็นการจัดการด้านการเพิ่มผลผลิตข้าว

2.2.4 การเชื่อมโยงการตลาด โดยรวมแล้วอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด แตกต่างกับอายุส หยูเย็น (2556, น.9-12) กล่าวว่า การจัดการตลาดธุรกิจเกษตรเป็นกระบวนการในการที่จะทำให้เกิดกิจกรรมการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรที่มีลักษณะตรงกับความต้องการของลูกค้าและตรงตามเป้าหมายของกิจการธุรกิจเกษตร ในกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มไม่ได้

ปฏิบัติเลยคือการขายข้าวให้กับกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทั้งหมดระบุสาเหตุว่าไม่สามารถขายข้าวให้กับกลุ่มได้ เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาภัยแล้งติดต่อกันเป็นเวลา 2 ปี รองลงมา คือการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ระบุสาเหตุว่าเป็นเรื่องยุ่งยากมากเกินไป และการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า สมาชิกระบุสาเหตุว่าขาดองค์ความรู้ในการจัดการ

2.3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดแต่ละประเด็นได้ดังนี้

2.3.1 การบริหารจัดการกลุ่ม โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งกลุ่มมีปัญหาในเรื่องการประสานงานระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอื่นและหน่วยงาน เรื่องภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่มและความสามัคคีภายในกลุ่ม แตกต่างจาก ชนนิภา ทองรอด (2561, น.1843-1855) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ปัญหา ด้านการบริหารกลุ่มสมาชิกขาดการประชุมที่ต่อเนื่องทำให้การรับข่าวสารไม่ดีพอจนอาจเกิดการเข้าใจผิดได้ สมาชิกยังขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพการรับซื้อผลผลิตจากกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มจะให้ราคาดีกว่าแต่เชื่อมั่นในโรงสีมากกว่า

2.3.2 การลดต้นทุนการผลิตข้าว โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง สมาชิกกลุ่มมีปัญหาในการลดต้นทุนการผลิตข้าวมากที่สุด คือ การลดการใช้ปุ๋ยเคมี การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์และการจัดพื้นที่กรายรับรายจ่าย เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับ จิรวิมล มงคล (2557, น. 64-65) ได้ศึกษา ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร พบว่า ปัญหาในการทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดสกลนคร เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการพื้นที่ซึ่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐยังให้การสนับสนุนน้อยเกินไป มีแปลงเรียนรู้และแปลงต้นแบบน้อยเกินไป

2.3.3 การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มมีปัญหาในการการลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การตัดพันธุ์ปนและการเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ พัชรี เจียไพบูลย์ (2562, น.2211-2221) ได้ศึกษา แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรบ้านย่านใหญ่ ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีปัญหา ด้านเทคโนโลยีการผลิต ได้แก่ การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การปลูก การเตรียมดินและการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ย วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าวของสมาชิกกลุ่ม

2.3.4 การเชื่อมโยงการตลาด โดยรวมแล้วระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มมีปัญหาในการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า การโฆษณาขายสินค้าและการขายข้าวให้กับกลุ่ม แตกต่างจาก พัชรี เจียไพบูลย์ (2562, น.2211-2221) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริม

แบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรบ้านย่านใหญ่ ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านการตลาด ได้แก่ ราคาสินค้า การส่งมอบสินค้า ช่องทางการจัดจำหน่าย/ตลาดรับซื้อ การรวบรวม/จัดเก็บสินค้า การขนส่งสินค้า

2.4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

ในการศึกษาเรื่องแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ศึกษาถึงการได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม ทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่ (1) การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงินและแผนการพัฒนาบุคลากร (2) การจัดโครงสร้างองค์กรและการแบ่งหน้าที่การทำงาน (3) การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม (4) การบริหารจัดการด้านการเงิน (5) การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย (6) การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน (7) การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีการได้รับความรู้มากที่สุด คือ การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน รองลงมาเป็นเรื่องการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายและการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า สมาชิกกลุ่มมีความต้องการความรู้ในด้านการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้ามากที่สุด รองลงมา เรื่อง การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน และการวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2559, น.2) ที่ระบุว่า ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิต และการบริหารจัดการ ร่วมกันให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ทั้งในส่วนขององค์ความรู้และงบประมาณ

ในด้านความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบรายกลุ่มในทุกประเด็น และมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทการฝึกอบรมและการประชุมสอดคล้องกับ พรทิพย์ อุดมสิน (2558 น.68-71) กล่าวว่า สื่อกิจกรรมสามารถสื่อความรู้สึกนึกคิด ความรู้ อารมณ์ และเรื่องราว ข่าวสารไปสู่กลุ่มเป้าหมายได้ เช่น การจัดประชุม สัมมนา ฝึกอบรม การสาธิต การจัดกิจกรรมเสริมอาชีพ สื่อกิจกรรมยังสามารถปรับปรุงดัดแปลงแก้ไขให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับโอกาส และสถานการณ์ ในการศึกษาพบว่ากลุ่มมีความต้องการสื่อบุคคลประเภทหน่วยงานราชการ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562,น.14). กล่าวว่า ปัญหาข้ออุปาทานของข้าวหอมมะลิ คือ รัฐบาลยังไม่สามารถบริหารจัดการอุปสงค์และอุปทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมในเทคโนโลยีจากภาครัฐไม่ได้ไปพร้อมกับความรู้ที่เพียงพอทำให้เกิด

การสูญเสียเปล่า นั้นหมายถึงเกษตรกรยังต้องการองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มตลอดห่วงโซ่อุปทานจากหน่วยงานภาครัฐอีกมาก

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจำนวน 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มมีปัญหาในด้านการตลาด การลดต้นทุนการผลิต และปัญหาภัยแล้งซึ่งมีผลกระทบต่อผลผลิตของสมาชิก อีกทั้งยังมีความต้องการความรู้ในการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน และการวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ส่งผลให้มีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

1) กลุ่มควรส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มมีการจดบันทึกข้อมูลบัญชีฟาร์ม เพื่อนำข้อมูลนั้นมาวิเคราะห์หาต้นทุนที่แท้จริง ทำให้รู้กำไรหรือขาดทุนที่แท้จริง และสามารถหาปัจจัยที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง แล้วนำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการลดต้นทุนการผลิต

2) กลุ่มควรมีการวางแผนการผลิตให้กับสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ร่วมวิเคราะห์หาแนวทางการลดต้นทุนการผลิตร่วมกัน และร่วมกันผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า พร้อมแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มในด้านการวิเคราะห์ต้นทุน และการวางแผนการผลิตที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน เพื่อสร้างศักยภาพในการผลิตให้กับกลุ่ม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มมีความสามารถในการบริหารจัดการทั้งในด้านการผลิตจนถึงการตลาด ในด้านองค์ความรู้และงบประมาณ ให้กลุ่มสามารถทำการเกษตรในลักษณะเกษตรอุตสาหกรรม ที่เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ มีการถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เทคนิคการปลูกพืช ควบคู่กันไปเกี่ยวกับเรื่องดิน สารเคมี การใช้ปุ๋ย การใช้เครื่องจักรกล สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการงานทางการเกษตร และการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรได้

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเน้นสร้างการรวมตัวกันเป็นชุมชนเกษตรในรูปแบบหมู่บ้านสหกรณ์ สร้างกลุ่มบุคคลเป้าหมายให้ชัดเจน มีการจัดระเบียบภายในชุมชนภายใต้หลักการสหกรณ์ มีการช่วยเหลือกันในการทำการเกษตร ร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต ร่วมกันขายผลผลิต โดยการสนับสนุนของรัฐบาล ในด้านเงินทุนและช่องทางการตลาด

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

3.2.1 ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มหรือพัฒนาศักยภาพกลุ่ม ให้ทำการเกษตรในลักษณะเกษตรอุตสาหกรรม เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในอาชีพการเกษตร

3.2.2 ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาการเพิ่มมูลค่าสินค้า เพื่อให้สินค้าเกษตรได้ผลตอบแทนมากขึ้น ทั้งการแปรรูปและการตกแต่งสินค้า เพื่อเพิ่มโอกาสในการส่งออก การจัดทำแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

3.2.3 ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางในการจัดทำระบบข้อมูลและสารสนเทศการผลิตข้าว ที่สามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพและวางแผนการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559. สืบค้นจาก. <https://www.moac.go.th/a4policy-alltype-401191791793>
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). คู่มือการดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2561. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กิ่งแก้ว คุณเขต. (2558). การเพิ่มผลผลิตข้าวตามเขตศักยภาพการให้ผลผลิตของพื้นที่ปลูกข้าว ของไทย. กรุงเทพฯ: กรมการข้าว.
- จินดา ขลิบทอง, และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2555). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเกษตร เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชน. ค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2562 จาก <http://ird.stou.ac.th/dbresearch>
- จิรวุฒ มงคล. (2557). ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ของเกษตรกร ในจังหวัดสกลนคร. ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ชนนิภา ทองรอด. (2561). แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มนาแปลงใหญ่บ้านทับยา จังหวัดสิงห์บุรี. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธนกร กลิ่นนา. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการนาแปลงใหญ่: กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรนาแปลงใหญ่ จังหวัดชัยนาท. ปรินญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นิภาภรณ์ จงวุฒิเวศย์, รังสรรค์ สิงห์เลิศ, สมสงวน ปัสสาโก, (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 4(2), 103-111.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2561). ตัวแปร ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร. (หน่วยที่ 5, น.29-55) นนทบุรี, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2561). การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร. ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยและสถิติเพื่อการส่งเสริม และพัฒนาการเกษตร. (หน่วยที่ 6, น.49-59) นนทบุรี, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ. (2561). กลุ่มและเครือข่ายในงานส่งเสริมการเกษตร. ในเอกสารการสอน
ชุดวิชาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. (หน่วยที่ 11, น.4-16) นนทบุรี, สาขาวิชา
ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิกุล พงษ์กลาง. (2559). แนวทางการลดต้นทุนผลิตของการปลูกข้าว. วารสารเกษตรศาสตร์
ธุรกิจประยุกต์. 4(1), น. 17-26.
- พงศ์ดี อังกสิทธิ์. (2561). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร.
ในเอกสารการสอนชุดวิชาการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. (หน่วยที่ 4, น.17-41)
นนทบุรี, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรี เจียไพบูลย์. (2562). แนวทางการส่งเสริมแบบนาแปลงใหญ่ของเกษตรกร บ้านย่านใหญ่
ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
,มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- พิบูล ทีปะปาล (2539). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ : มิตรสัมพันธ์ กราฟฟิคอาร์ต.
- พรทิพย์ อุดมสิน. (2558). การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร ในเอกสาร
การสอนชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา (หน่วยที่ 13, น.68-71) นนทบุรี,
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุฒินันท์ ไตรยางค์. (2557). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการผลิตข้าวคุณภาพดีในเขตพื้นที่
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรัทยา ธรรมกิตติภพ, พีรพงศ์ ทิพนาค, วิทยา เบญจจิกุล. (2558). กระบวนการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชน.
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 4(1), 200-212
- สมชาย น้อยฉ่ำ, วรินทร์ธร ธรรมสมบัติ, สุภา แสงจินดาวงษ์. (2561). การบริหารจัดการ
วิสาหกิจชุมชนอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารเกษมบัณฑิต.19 (พิเศษ),
130-139.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2557). การบัญชีต้นทุน 2. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ท็อป จำกัด.
- สมทรง คำชาย. (2559). การบัญชีต้นทุน. (พิมพ์ครั้งที่15). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562).
ข้าวหอมมะลิ Technology Roadmap ของอุตสาหกรรมข้าวไทย.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร . (2563). สถิติการค้าเกษตรไทยกับต่างประเทศ . กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 5 . (2563). การวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจการเกษตรเพื่อเป็นทางเลือกปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมตามแผนที่ Agri-Map จังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2560 . นครราชสีมา : ส่วนแผนพัฒนาเขตเศรษฐกิจการเกษตร.

อายุส หนูเย็น . (2556). การวิเคราะห์ระบบตลาดผักที่ผ่านมาตรฐานการรับรองตามระบบปฏิบัติการเกษตรที่ดี (GAP) สู่เกษตรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Shayna, M. P. (2017). Farmer participation in farmer-LED watershed groups: A case study in the western lake Erie Basin. (a thesis). Michigan State

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางแสดงผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มต่อระดับการปฏิบัติในการจัดการกลุ่ม

การจัดการกลุ่ม	ระดับการปฏิบัติ						\bar{X}	S.D.	แปล ความ
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย ปาน กลาง	ปาน มาก	มาก ที่สุด	จำนวน (ร้อยละ)			
1. ด้านการวางแผน									
1.1 การวางแผนด้าน การเงิน	0	2	8	30	42	22	3.71	0.952	มาก
1.2 การวางแผนในการ พัฒนาการผลิตข้าวให้กับ สมาชิก	0	4	7	33	38	22	3.64	1.014	มาก
1.3 การวางแผนด้าน การตลาด	0	6	5	25	53	15	3.63	0.986	มาก
1.4 การวางแผนการ ทำงานอย่างเป็นระบบ และกำหนดเป้าหมายที่ ชัดเจน	0	5	8	36	43	12	3.47	0.965	มาก
1.5 การวางแผนด้านการ พัฒนาบุคลากร	0	6	13	27	45	13	3.44	1.050	มาก
							3.58	0.834	มาก
2. ด้านการจัดองค์กร									
2.1 การจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ให้กับ สมาชิก	0	6	1	16	52	29	3.93	0.998	มาก
2.2 กลุ่มมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่าง ชัดเจน	0	5.8	1.0	15.4	50.0	27.9			
2.3 กลุ่มมีโครงสร้าง องค์กร และแบ่งงานกัน อย่างชัดเจน	0	6	4	23	50	21	3.73	1.017	มาก
	0	5.8	3.8	22.1	48.1	20.2			
	0	5	13	23	44	19	3.57	1.077	มาก
	0	4.8	12.5	22.1	42.3	18.3			
							3.74	0.919	มาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 104

การจัดการกลุ่ม	ระดับการปฏิบัติ						\bar{x}	S.D.	แปล ความ
	ไม่ ปฏิบัติ	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3. ด้านการบังคับบัญชา									
3.1 กลุ่มมีการแบ่ง และ กำหนดสายงานไว้อย่าง ชัดเจน	0	9	3	20	48	24	3.72	1.119	มาก
3.2 สมาชิกมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็นต่างๆ	0	5	8	30	39	22	3.63	1.054	มาก
3.3 สมาชิกกลุ่มมีความ รับผิดชอบ และปฏิบัติงาน ตามภารกิจตามที่ได้รับ มอบหมาย	0	6	6	38	31	23	3.57	1.077	มาก
	0	5.8	5.8	36.5	29.8	22.1			
							3.64	0.946	มาก
4. ด้านการประสานงาน									
4.1 กลุ่มมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารให้กับสมาชิก อย่างสม่ำเสมอ	0	6	6	27	40	25	3.69	1.080	มาก
4.2 การประสานงานเพื่อ ขยายเครือข่าย	0	10	6	17	47	24	3.66	1.179	มาก
4.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยี ใหม่ๆ ให้กับสมาชิก	0	9.6	5.8	16.3	45.2	23.1	3.65	1.059	มาก
4.4 กลุ่มมีการประชุม อย่างสม่ำเสมอ	0	6	8	22	48	20	3.65	1.059	มาก
	0	5.8	7.7	21.2	46.2	19.2			
							3.66	0.978	มาก
5. ด้านการควบคุม									
5.1 กลุ่มมีการจัดทำบัญชี และรายงานผลการ ดำเนินงานให้กับสมาชิก ทราบ	0	6	9	14	54	21	3.72	1.065	มาก
5.2 กลุ่มมีการจัดบันทึก และรวบรวมข้อมูลสมาชิก	0	5.8	8.7	13.5	51.9	20.2	3.65	1.197	มาก
	0	10	5	23	39	27	3.65	1.197	มาก
	0	9.6	4.8	22.1	37.5	26.0			

ตารางที่ 1 (ต่อ)

n = 104

การจัดการกลุ่ม	ระดับการปฏิบัติ						\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)								
	ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
5.3 การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม	0	10	9	17	50	18	3.55	1.165	มาก
	0	9.6	8.7	16.3	48.1	17.3			
		รวม					3.64	1.043	มาก

ตารางที่ 2 ระดับความสำคัญของปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความสำคัญของปัญหา					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. การบริหารจัดการกลุ่ม								
1.1 การประสานงานระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอื่นและหน่วยงาน	4	32	46	19	3	2.86	0.864	ปานกลาง
	3.8	30.8	44.2	18.3	2.9			
1.2 ภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม	10	26	46	17	5	2.82	0.983	ปานกลาง
	9.6	25.0	44.2	16.3	4.8			
1.3 ความสามัคคีภายในกลุ่ม	4	34	54	11	1	2.72	0.743	ปานกลาง
	3.8	32.7	51.9	10.6	1.0			
1.4 การสื่อสารระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิก	6	41	39	15	3	2.69	0.893	ปานกลาง
	5.8	39.4	37.5	14.4	2.9			
1.5 การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม	7	36	47	11	3	2.68	0.862	ปานกลาง
	6.7	34.6	45.2	10.6	2.9			
1.6 การแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่ม	12	37	33	17	5	2.67	1.038	ปานกลาง
	11.5	35.6	31.7	16.3	4.8			
1.7 การวางแผนการดำเนินงาน	8	38	42	13	3	2.66	0.899	ปานกลาง
	7.7	36.5	40.4	12.5	2.9			
1.8 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม	7	42	41	12	2	2.64	0.851	ปานกลาง
	6.7	40.4	39.4	11.5	1.9			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความสำคัญของปัญหา					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
1.9 ความซับซ้อนของการแบ่ง หน้าที่ในกลุ่ม	7	36	50	11	0	2.63	0.766	ปานกลาง
1.10 การมีส่วนร่วมของสมาชิก ในกลุ่ม	10	42	35	14	3	2.60	0.940	น้อย
1.11 ความรับผิดชอบของสมาชิก ในกลุ่ม	6	47	35	15	1	2.60	0.842	น้อย
1.12 การควบคุมและตรวจสอบ ด้านการเงิน/บัญชี	10	38	45	7	4	2.59	0.899	น้อย
1.13 การระดมหุ้นและเงินทุน	7	51	28	16	2	2.57	0.901	น้อย
	6.7	49.0	26.9	15.4	1.9			
รวม						2.67	0.650	ปานกลาง
2. การจัดการด้านการลดต้นทุน								
การผลิตข้าว								
2.1 การลดการใช้ปุ๋ยเคมี	7	32	48	13	4	2.76	0.898	ปานกลาง
	6.7	30.8	46.2	12.5	3.8			
2.2 การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์	16	33	32	16	7	2.66	1.120	ปานกลาง
	15.4	31.7	30.8	15.4	6.7			
2.3 การจดบันทึกรายรับรายจ่าย	14	39	30	17	14	2.60	1.038	น้อย
	13.5	37.5	28.8	16.3	3.8			
2.4 การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช	10	40	43	6	5	2.58	0.921	น้อย
	9.6	38.5	41.3	5.8	4.8			
2.5 การลดการจ้างแรงงาน	16	36	40	10	2	2.48	0.935	น้อย
	15.4	34.6	38.5	9.6	1.9			
รวม						2.61	0.789	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความสำคัญของปัญหา					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
3. การจัดการด้านการเพิ่มคุณภาพและผลผลิต								
3.1 การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ	9	38	35	16	6	2.73	1.017	ปานกลาง
3.2 การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน	10	34	44	12	4	2.67	0.939	ปานกลาง
3.3 การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน	13	39	31	20	1	2.59	0.972	น้อย
3.4 การตัดพันธุ์ปน	17	37	25	22	3	2.59	1.085	น้อย
3.5 การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม	6	28	34	28	8	2.59	1.140	น้อย
3.6 การวางแผนการเพาะปลูก	12	44	29	16	3	2.56	0.984	น้อย
3.7 เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บที่เหมาะสม	19	39	25	14	7	2.53	1.140	น้อย
3.8 การเลือกใช้อุปกรณ์ปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่	21	38	25	16	4	2.46	1.097	น้อย
3.9 การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่	21	40	23	17	3	2.43	1.077	น้อย
	รวม					2.62	0.862	ปานกลาง
4. การเชื่อมโยงการตลาด								
4.1 ผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า	13	24	35	27	5	2.88	1.086	ปานกลาง
4.2 โฆษณาขายสินค้าให้กับกลุ่ม	8	34	43	11	8	2.78	1.004	ปานกลาง
4.3 ขายข้าวให้กับกลุ่ม	14	35	41	7	7	2.60	1.029	น้อย
	รวม					2.75	0.928	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ระดับการได้รับความรู้ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความรู้ที่ได้รับ					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน	2	14	27	47	14	3.55	0.954	มาก
2. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	11	14	27	43	9	3.24	1.128	ปานกลาง
3. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	12	18	25	40	9	3.15	1.164	ปานกลาง
4. การบริหารจัดการด้านการเงิน	15	18	23	41	7	3.07	1.193	ปานกลาง
5. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	17	18	23	41	5	2.99	1.195	ปานกลาง
6. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	14	19	32	34	5	2.97	1.119	ปานกลาง
7. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาศูนย์กลางของกลุ่ม	19	16	26	39	4	2.93	1.193	ปานกลาง
	รวม					3.13	1.135	ปานกลาง

ตารางที่ 4 ระดับความต้องการความรู้ของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	2	4	13	19	66	4.38	0.977	มากที่สุด
2. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน	5	2	12	16	69	4.37	1.080	มากที่สุด
3. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม	0	4	21	19	60	4.30	0.923	มากที่สุด
4. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	4	2	16	21	61	4.28	1.047	มากที่สุด
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	3.8	1.9	15.4	20.2	58.7			
6. การบริหารจัดการด้านการเงิน	6	2	14	22	60	4.23	1.125	มากที่สุด
7. การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	5.8	1.9	13.5	21.2	57.7			
	8	6	6	24	60	4.17	1.242	มาก
	7.7	5.8	5.8	23.1	57.7			
	12	2	7	22	61	4.13	1.330	มาก
	11.5	1.9	6.7	21.2	58.7			
	รวม					4.27	1.103	มากที่สุด

ตารางที่ 5 ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. รายบุคคล								
1.1 การบริหารจัดการด้านการเงิน	65	20	7	7	5	1.72	1.153	น้อยที่สุด
1.2 การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน	68	19	3	8	6	1.70	1.198	น้อยที่สุด
1.3 การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม	65	22	7	8	2	1.65	1.031	น้อยที่สุด
1.4 การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย	68	20	5	8	3	1.63	1.071	น้อยที่สุด
1.5 การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนากุศลกร ของกลุ่ม	73	18	5	3	5	1.55	1.051	น้อยที่สุด
1.6 การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	69	23	7	3	2	1.52	0.892	น้อยที่สุด
1.7 การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า	66.3	22.1	6.7	2.9	1.9			
	71	22	4	4	3	1.52	0.955	น้อยที่สุด
	68.3	21.2	3.8	3.8	2.9			
	รวม					1.61	1.050	น้อยที่สุด
2. รายกลุ่ม								
2.1 การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนากุศลกร ของกลุ่ม	2	2	10	35	55	4.34	0.877	มากที่สุด
2.2 การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน	1.9	1.9	9.6	33.7	52.9			
	2	2	22	31	47	4.14	0.949	มาก
	1.9	1.9	21.2	29.8	45.2			

ตารางที่ 5 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
2.3 การกำหนดกฎ ระเบียบ	0	10	16	31	47	4.11	0.994	มาก
ข้อบังคับของกลุ่ม	0	9.6	15.4	29.8	45.2			
2.4 การสร้างเครือข่ายและ	4	6	12	39	43	4.07	1.054	มาก
เชื่อมโยงเครือข่าย	3.8	5.8	11.5	37.5	41.3			
2.5 การบริหารจัดการด้าน	6	4	14	34	46	4.06	1.122	มาก
การเงิน	5.8	3.8	13.5	32.7	44.2			
	3.8	5.8	11.5	37.5	41.3			
2.6 การผลิตและการวาง	5	5	16	36	42	4.01	1.093	มาก
แผนการผลิตข้าวที่ได้	4.8	4.8	15.4	34.6	40.4			
มาตรฐาน								
2.7 การแปรรูปเพื่อสร้าง	5	13	12	33	41	3.88	1.201	มาก
มูลค่าเพิ่มสินค้า	4.8	12.5	11.5	31.7	39.4			
รวม						4.09	1.042	มากที่สุด

ตารางที่ 6 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงาน

แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาคูคลากร ของของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	15	2	17	33	37	3.97	1.354	มาก
	14.4	1.9	16.3	31.7	35.6			
1.2 เอกชน	44	31	11	5	13	2.15	1.357	น้อย
	42.3	29.8	10.6	4.8	12.5			
รวม						2.94	1.355	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
2. สื่อมวลชน								
2.3 โทรทัศน์	30	15	30	12	17	2.72	1.417	ปานกลาง
	28.8	14.4	28.8	11.5	16.3			
2.2 วิทยู	42	17	25	11	9	2.31	1.330	น้อย
	40.4	16.3	24.0	10.6	8.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	87	9	1	2	5	1.36	0.975	น้อยที่สุด
	8.7	8.7	1.0	1.9	4.8			
	รวม					2.13	1.241	น้อย
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 วารสาร	78	8	9	5	4	1.55	1.087	น้อยที่สุด
	75.0	7.7	8.7	4.8	3.8			
3.2 แผ่นพับ	74	17	8	1	4	1.50	0.965	น้อยที่สุด
	71.2	16.3	7.7	1.0	3.8			
	รวม					1.03	1.026	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	7	8	13	20	56	4.06	1.261	มาก
	6.7	7.7	12.5	19.2	53.8			
4.2 การประชุม	5	5	41	18	35	3.70	1.131	มาก
	4.8	4.8	39.4	17.3	33.7			
4.3 การสัมมนา	55	18	5	7	19	2.20	1.573	น้อย
	52.9	17.3	4.8	6.7	18.3			
	รวม					3.32	1.321	ปานกลาง
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	61	12	8	9	14	2.07	1.496	น้อย
	58.7	11.5	7.7	8.7	13.5			

ตารางที่ 7 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร
และการแบ่งหน้าที่การทำงานของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	13	14	24	35	18	3.30	1.261	ปานกลาง
	12.5	13.5	23.1	33.7	17.3			
1.2 เอกชน	50	35	11	5	3	1.81	1.006	น้อย
	48.1	33.7	10.6	4.8	2.9			
	รวม					2.55	1.334	น้อย
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	35	12	29	15	13	2.61	1.403	น้อย
	33.7	11.5	27.9	14.4	12.5			
2.2 วิทย์	46	19	22	10	7	2.16	1.278	น้อย
	44.2	18.3	21.2	9.6	6.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	88	9	2	2	3	1.30	0.846	น้อยที่สุด
	84.6	8.7	1.9	1.9	2.9			
	รวม					2.02	1.176	น้อย
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	73	17	9	4	1	1.49	0.881	น้อยที่สุด
	70.2	16.3	8.7	3.8	1.0			
3.2 วารสาร	80	8	9	7	0	1.45	0.912	น้อยที่สุด
	76.9	7.7	8.7	6.7	0			
	รวม					1.47	0.897	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	8	6	19	32	39	3.85	1.213	มาก
	7.7	5.8	18.3	30.8	37.5			
4.2 การประชุม	2	4	40	27	31	3.78	0.985	มาก
	1.9	3.8	38.5	26.0	29.8			
4.3 การสัมมนา	51	23	9	12	9	2.09	1.352	น้อย
	49.0	22.1	8.7	11.5	8.7			
	รวม					3.24	1.183	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	65	13	2	9	15	2.00	1.520	
	62.5	12.5	1.9	8.7	14.4			

ตารางที่ 8 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการกำหนดกฎ ระเบียบ
ข้อบังคับกลุ่ม ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	16	10	21	32	25	3.38	1.360	มาก
	15.4	9.6	20.2	30.8	24.0			
1.2 เอกชน	54	34	10	5	1	1.70	0.902	น้อยที่สุด
	51.9	32.7	9.6	4.8	1.0			
	รวม					2.54	1.131	น้อย
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	36	15	34	10	9	2.43	1.290	น้อย
	34.6	14.4	32.7	9.6	8.7			
2.2 วิทยู	50	17	24	6	7	2.07	1.248	น้อย
	48.1	16.3	23.1	5.8	6.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	88	5	7	2	2	1.32	0.839	น้อยที่สุด
	84.6	4.8	6.7	1.9	1.9			
	รวม					1.94	1.126	น้อย

ตารางที่ 8 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	76	11	10	3	4	1.54	1.042	น้อยที่สุด
	73.1	10.6	9.6	2.9	3.8			
3.1 วารสาร	82	4	14	1	3	1.45	0.964	น้อยที่สุด
	78.8	3.8	13.5	1.0	2.9			
	รวม					1.50	1.003	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	7	8	15	25	49	3.67	1.242	มาก
	6.7	7.7	14.4	24.0	47.1			
4.2 การประชุม	9	7	31	19	38	3.67	1.273	มาก
	8.7	6.7	29.8	18.3	36.5			
4.3 การสัมมนา	47	25	14	6	12	2.14	1.361	น้อย
	45.2	24.0	13.5	5.8	11.5			
	รวม					3.16	1.292	ปานกลาง
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	66	11	7	7	13	1.94	1.454	น้อย
	63.5	10.6	6.7	6.7	12.5			

ตารางที่ 9 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน
ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	24	8	17	34	21	3.19	1.455	ปานกลาง
	23.1	7.7	16.3	32.7	20.2			
1.2 เอกชน	48	30	13	10	3	1.94	1.113	น้อย
	46.2	28.8	12.5	9.6	2.9			
	รวม					2.57	1.284	น้อย
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	43	18	25	8	10	2.27	1.331	น้อย
	41.3	17.3	24.0	7.7	9.6			
2.2 วิทยู	49	15	26	7	7	2.12	1.264	น้อย
	47.1	14.4	25.0	6.7	6.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	91	7	2	1	3	1.25	0.797	น้อยที่สุด
	87.5	6.7	1.9	1.0	2.9			
	รวม					1.88	1.131	น้อย
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	78	10	12	2	2	1.46	0.913	น้อยที่สุด
	75.0	9.6	11.5	1.9	1.9			
3.2 วารสาร	82	13	7	1	1	1.33	0.730	น้อยที่สุด
	78.8	12.5	6.7	1.0	1.0			
	รวม					1.40	0.822	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.3 การฝึกอบรม	9	7	14	27	47	3.92	1.282	มาก
	8.7	6.7	13.5	26.0	45.2			
4.1 การประชุม	7	6	31	27	33	3.70	1.173	มาก
	6.7	5.8	29.8	26.0	31.7			
4.2 การสัมมนา	53	17	9	13	12	2.17	1.458	น้อย
	51.0	16.3	8.7	12.5	11.5			
	รวม					3.26	1.304	ปานกลาง

ตารางที่ 9 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	65	15	4	5	15	1.94	1.474	น้อย
	62.5	14.4	3.8	4.8	14.4			

ตารางที่ 10 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชาการ	23	5	21	35	20	3.23	1.416	ปานกลาง
	22.1	4.8	20.2	33.7	19.2			
1.2 เอกชน	52	28	12	11	1	1.86	1.056	น้อย
	50.0	26.9	11.5	10.6	1.0			
	รวม					2.54	1.236	น้อย
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	41	17	32	7	7	2.25	1.237	น้อย
	39.4	16.3	30.8	6.7	6.7			
2.2 วิทย์	50	19	22	6	7	2.05	1.242	น้อย
	48.1	18.3	21.2	5.8	6.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	90	4	7	0	3	1.29	0.832	น้อยที่สุด
	86.5	3.8	6.7	0	2.9			
	รวม					1.86	1.104	น้อยที่สุด

ตารางที่ 10 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	76	13	8	6	1	1.49	0.935	น้อยที่สุด
	73.1	12.5	7.7	5.8	1.0			
3.2 วารสาร	85	7	8	4	0	1.34	0.783	น้อยที่สุด
	81.7	6.7	7.7	3.8	0			
	รวม					1.42	0.859	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	11	4	16	28	45	3.88	1.302	มาก
	10.6	3.8	15.4	26.9	43.3			
4.2 การประชุม	7	2	34	29	32	3.74	1.123	มาก
	6.7	1.9	32.7	27.9	30.8			
4.3 การสัมมนา	55	18	8	8	15	2.13	1.488	น้อย
	52.9	17.3	7.7	7.7	14.4			
	รวม					3.25	1.304	ปานกลาง
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	65	13	4	7	15	1.98	1.501	น้อย
	62.5	12.5	3.8	6.7	14.4			

ตารางที่ 11 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการผลิตและการวางแผน
การผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน ของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	21	9	19	30	25	3.28	1.444	ปานกลาง
	20.2	8.7	18.3	28.8	24.0			

ตารางที่ 11 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1.2 เอกชน	48	32	9	14	1	1.92	1.086	น้อย
	46.2	30.8	8.7	13.5	1.0			
	รวม					2.60	1.265	น้อย
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	36	20	32	7	9	2.36	1.261	น้อย
	34.6	19.2	30.8	6.7	8.7			
2.2 วิทย์	50	15	24	10	5	2.09	1.239	น้อย
	48.1	14.4	23.1	9.6	4.8			
2.3 หนังสือพิมพ์	89	7	5	1	2	1.27	0.766	น้อยที่สุด
	85.6	6.7	4.8	1.0	1.9			
	รวม					1.90	1.087	น้อย
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	78	11	11	3	1	1.44	0.868	น้อยที่สุด
	75.0	10.6	10.6	2.9	1.0			
3.2 วารสาร	83	12	8	1	0	1.30	0.652	น้อยที่สุด
	79.8	11.5	7.7	1.0	0			
	รวม					1.37	0.760	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	10	2	18	28	46	3.94	1.253	มาก
	9.6	1.9	17.3	26.9	44.2			
4.2 การประชุม	7	5	32	25	35	3.73	1.176	มาก
	6.7	4.8	30.8	24.0	33.7			
4.3 การสัมมนา	49	19	12	11	13	2.23	1.450	มาก
	47.1	18.3	11.5	10.6	12.5			
	รวม					3.30	1.293	ปานกลาง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	66	10	4	5	19	2.05	1.591	น้อย
	63.5	9.6	3.8	4.8	18.3			

ตารางที่ 12 ความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสมาชิกกลุ่ม

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. สื่อบุคคล								
1.1 ราชการ	19	7	20	35	23	3.35	1.385	ปานกลาง
	18.3	6.7	19.2	33.7	22.1			
1.2 เอกชน	51	25	19	8	1	1.88	1.030	น้อย
	49.0	24.0	18.3	7.7	1.0			
	รวม					2.62	1.208	ปานกลาง
2. สื่อมวลชน								
2.1 โทรทัศน์	39	18	30	9	8	2.32	1.727	น้อย
	37.5	17.3	28.8	8.7	7.7			
2.2 วิทยู	51	16	24	5	8	2.07	1.272	น้อย
	49.0	15.4	23.1	4.8	7.7			
2.3 หนังสือพิมพ์	91	5	2	1	5	1.31	0.946	น้อยที่สุด
	87.5	4.8	1.9	1.0	4.8			
	รวม					1.90	1.315	น้อย
3. สื่อสิ่งพิมพ์								
3.1 แผ่นพับ	78	13	8	3	2	1.44	0.901	น้อยที่สุด
	75.0	12.5	7.7	2.9	1.9			

ตารางที่ 12 (ต่อ)

n = 104

กิจกรรม	ระดับความต้องการความรู้					\bar{x}	S.D.	แปลความ
	จำนวน (ร้อยละ)							
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
3.2 วารสาร	83	10	10	0	1	1.33	0.730	น้อยที่สุด
	79.8	9.6	9.6	0	1.0			
	รวม					1.39	0.815	น้อยที่สุด
4. สื่อกิจกรรม								
4.1 การฝึกอบรม	8	4	17	24	51	4.02	1.231	มาก
	7.7	3.8	16.3	23.1	49.0			
4.2 การประชุม	10	4	32	25	33	3.64	1.238	มาก
	9.6	3.8	30.8	24.0	31.7			
4.3 การสัมมนา	52	19	10	8	15	2.18	1.480	น้อย
	50.0	18.3	9.6	7.7	14.4			
	รวม					3.28	1.316	ปานกลาง
5. สื่อใหม่								
5.1 เครือข่ายสังคมออนไลน์	63	12	7	5	17	2.05	1.535	น้อย
	60.6	11.5	6.7	4.8	16.3			

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมกลุ่ม

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี
อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง :

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อ ตามความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.4 เพื่อศึกษาการได้รับและต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่ตำบลหนองชัยศรี อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

3. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อการติดตามแบบสัมภาษณ์เท่านั้น

4. แบบสัมภาษณ์การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของกลุ่ม

ตอนที่ 4 การได้รับและต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม

5. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟัง และผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ใน () หน้าข้อความที่ต้องการ และ/หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ของแต่ละคำถามเพื่อให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

.....
ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของสมาชิกกลุ่มนาแปลงใหญ่

คำแนะนำ : โปรดเติมข้อความหรือตัวเลขลงในช่องว่าง.....และใส่เครื่องหมาย ✓ ใน (....) หน้าข้อที่ท่านคิดว่าตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ลักษณะส่วนบุคคล

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ ปี (เกิน 6 เดือน ให้ปัดเป็น 1 ปี)
3. สถานภาพสมรส
() 1. โสด () 2. สมรส () 3. หย่า/หม้าย
4. ระดับการศึกษา
() 1. ไม่ได้รับการศึกษา () 2. ประถมศึกษา () 3. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย () 5. ประกาศนียบัตร/อนุปริญญา () 6. ปริญญาตรี
() 7. อื่นๆ (ระบุ).....
5. อาชีพหลักของท่านที่ทำรายได้มากที่สุด
() 1. เกษตรกรรม () 2. รับเงินเดือนประจำ () 3. รับจ้างทั่วไป () 4. ค้าขาย
() 5. เลี้ยงสัตว์ () 6. ธุรกิจกิจส่วนตัว () 7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

6. พื้นที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวนไร่
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวน คน
8. จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวน คน
9. ผลผลิตข้าวเฉลี่ย จำนวน.....กิโลกรัม / ไร่
10. รายได้ทั้งหมดจากการขายผลผลิตข้าว จำนวน.....บาท
11. ต้นทุนการผลิตข้าว จำนวนบาท/ไร่

ลักษณะทางสังคม

12. ปัจจุบันท่านดำรงตำแหน่งใดในกลุ่ม
() 1. ประธาน () 2. รองประธาน () 3. กรรมการ () 4. สมาชิก
() 5. อื่นๆ ระบุ.....
13. ท่านมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ไม่มีตำแหน่งใดๆ () 2. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน () 3. สมาชิก อบต.
() 4. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านหรืออาสาสมัครอื่นๆ () 5. คณะกรรมการหมู่บ้าน
() 6. อื่นๆ ระบุ.....
14. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้างในสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ไม่ได้เป็น () 2. กลุ่มสหกรณ์ () 3. กองทุนหมู่บ้าน
() 4. กลุ่มลูกค้า ชกส. () 5. กลุ่มอื่นๆ ในหมู่บ้าน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่ม

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่กลุ่มปฏิบัติในการบริหารจัดการกลุ่ม ตามระดับในการปฏิบัติ

ดังนี้ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด หากไม่ปฏิบัติให้ระบุสาเหตุ

การดำเนินงาน	ระดับการปฏิบัติ					ไม่ปฏิบัติ	สาเหตุ
	1	2	3	4	5		
1. การบริหารจัดการกลุ่ม							
ด้านการวางแผน							
1. กลุ่มมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน							
2. กลุ่มมีการวางแผนในการพัฒนาการผลิตข้าวให้กับสมาชิก							
3. กลุ่มมีการวางแผนด้านการตลาด							
4. กลุ่มมีการวางแผนด้านการเงิน							
5. กลุ่มมีการวางแผนด้านการพัฒนาบุคลากร							
ด้านการจัดองค์กร							
6. กลุ่มมีโครงสร้างองค์กร และแบ่งงานกันอย่างชัดเจน							
7. กลุ่มมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่างชัดเจน							
8. กลุ่มมีการจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ให้กับสมาชิก							
ด้านการบังคับบัญชา							
9. กลุ่มมีการแบ่ง และกำหนดสายงานไว้อย่างชัดเจน							
10. สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย							
11. สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ							
ด้านการประสานงาน							
12. กลุ่มมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ							
13. กลุ่มมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ							
14. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้กับสมาชิก							
15. มีการประสานงานเพื่อขยายเครือข่าย							

กระบวนการดำเนินงาน	ระดับการปฏิบัติ					ไม่ปฏิบัติ	สาเหตุ
	1	2	3	4	5		
ด้านการควบคุม							
16. กลุ่มมีการจัดบันทึกและรวบรวมข้อมูลสมาชิก							
17. กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย และรายงานผลการดำเนินงานให้กับสมาชิกทราบ							
18. มีการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม							
2. การลดต้นทุนการผลิตข้าว							
19. การจัดบันทึกรายรับรายจ่ายของสมาชิก							
20. การลดการใช้ปุ๋ยเคมี							
21. การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช							
22. การลดการจ้างแรงงาน							
23. การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์							
3.การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว							
24. การวางแผนการเพาะปลูก							
25. การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่							
26. การเลือกใช้วิธีปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่							
27. การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน							
28. การตัดพันธุ์ปน							
29. การควบคุมศัตรูพืชแบบผสมผสาน							
30. การเก็บเกี่ยวข้าวตามระยะเวลาที่เหมาะสม							
31. การลดความชื้นเมล็ดข้าวก่อนเก็บ							
32. เก็บเมล็ดข้าวในสถานที่เก็บ ที่เหมาะสม							
4. การเชื่อมโยงการตลาด							
33. ขายข้าวให้กับกลุ่ม							
34. ช่วยกลุ่มโฆษณาขายสินค้า							
35. ผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของลูกค้า							
36. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า							

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

คำชี้แจง : โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ตามระดับความสำคัญของปัญหาที่ท่านพบ

ดังนี้ 1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด และระบุข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขปัญหา

กิจกรรม	ระดับความสำคัญของปัญหา				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
การบริหารจัดการกลุ่ม					
1. ภาวะความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม					
2. การวางแผนการดำเนินงาน					
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่ม					
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม					
5. ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม					
6. ความสามัคคีภายในกลุ่ม					
7. ความซับซ้อนของการแบ่งหน้าที่ในกลุ่ม					
8. การสื่อสารระหว่างผู้นำกลุ่มกับสมาชิก					
9. การประสานงานระหว่างกลุ่มกับกลุ่มอื่นและหน่วยงาน					
10. การแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่ม					
11. การควบคุมและตรวจสอบด้านการเงิน/บัญชี					
12. การระดมหุ้นและเงินทุน					
13. การประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม					
การลดต้นทุนการผลิตข้าว					
14. การจดบันทึกรายรับรายจ่าย					
15. การลดการใช้ปุ๋ยเคมี					
16. การลดการใช้สารกำจัดศัตรูพืช					
17. การลดการจ้างแรงงาน					
18. การควบคุมการใช้เมล็ดพันธุ์					
การเพิ่มคุณภาพและผลผลิตข้าว					
19. การวางแผนการเพาะปลูก					
20. การเลือกใช้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่					
21. การเลือกใช้อุปกรณ์ปลูกข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่					

ตอนที่ 4 การได้รับและความต้องการในรูปแบบและวิธีการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มนาแปลงใหญ่

คำแนะนำ : 1. โปรตระบุระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความรู้ที่ต้องการในแต่ละประเด็นที่ตรงกับความต้องการของท่าน ได้แก่ 1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด
 2. โปรตระบุระดับความต้องการวิธีการและช่องทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในแต่ละประเด็น ที่ตรงกับความต้องการของท่าน ได้แก่ 1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

กิจกรรม	ระดับความรู้ที่ได้รับ (1-5)	ระดับความรู้ที่ต้องการ (1-5)	ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ (1-5)		ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ (1-5)													
					สื่อบุคคล		สื่อมวลชน			สื่อทัศน	สื่อสิ่งพิมพ์		สื่อกิจกรรม			สื่อใหม่		
					รายบุคคล	รายกลุ่ม	ราชการ	เอกชน	หนังสือพิมพ์	วิทยุ	โทรทัศน์	วีดิทัศน์	วารสาร	แผ่นพับ	การจัดประชุม	สัมมนา	ฝึกอบรม	เครือข่ายสังคมออนไลน์
1. การวางแผนการดำเนินงาน แผนการตลาด แผนการเงิน และแผนการพัฒนาบุคลากร ของกลุ่ม																		
2. การจัดโครงสร้างองค์กร และการแบ่งหน้าที่การทำงาน																		
3. การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม																		
4. การบริหารจัดการด้านการเงิน																		
5. การสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่าย																		
6. การผลิตและการวางแผนการผลิตข้าวที่ได้มาตรฐาน																		
7. การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้า																		

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายพลาดร ฐานะ
วัน เดือน ปีเกิด	20 มีนาคม 2525
สถานที่เกิด	จังหวัดขอนแก่น
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิตสัตวศาสตร์ (โคนม-โคเนื้อ) มหาวิทยาลัยแม่โจ้
สถานที่ทำงาน	กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

